

**T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEYEREK
ANLADIKLARINI YAZILI ANLATIMA AKTARMA
BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

**Danışman
Prof. Dr. Mustafa CEMİLOĞLU**

Nilay ÇAĞLAYAN

Bursa 2009

T. C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı , Türkçe Eğitimi Bilim Dalı'nda 700720001 numaralı Nilay ÇAĞLAYAN'ın hazırladığı “ İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinleyerek Anladıklarını Yazılı Anlatıma aktarma Becerilerinin Değerlendirilmesi” konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı,/06/ 2009 günü -saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Danışman
Prof. Dr. Mustafa CEMİLOĞLU

Üye
Doç. Dr. Şeref KARA

Üye
Yrd. Doç. Dr. Şeref TAN

...../06/ 2009

ÖZET

Yazar : Nilay Çağlayan
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı : Türkçe Eğitimi
Bilim Dalı : Türkçe Eğitimi
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı :
Mezuniyet Tarihi : /.... / 2009
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu

İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEYEREK ANLADIKLARINI YAZILI ANLATIMA AKTARMA BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu çalışmada ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve anladıklarını yazıya aktarma becerilerinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla, Türkçe Öğretim Programı 6–8. Sınıflar(2006)'da yer alan dinleme becerisi ve yazma becerisi kazanımlarından yola çıkılarak üç farklı ölçek hazırlanmıştır. Ölçekler, 2008–2009 eğitim öğretim yılında Bursa ilinde öğrenim gören üç farklı okuldaki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulama yapılan okullardaki öğrencilerin oturdukları yerleşim yeri, ailelerinin aylık gelirleri, ebeveynlerinin eğitim durumu ve meslekleri gibi değişkenlerle öğrencilerin sosyoekonomik durumları da saptanmıştır.

Uygulamaya tabi tutulan farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme kazanımlarını gerçekleştirmeye yönelik performansları, üst sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerden aşağı doğru azalan bir tablo çizmiştir. Öğrencilerin adı geçen programdaki yazma becerisi kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri de yine üst sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerden aşağı doğru azalan bir tablo çizmiştir. Öğrencilerin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme sıklıkları da üst sosyoekonomik düzeydeki 6. sınıf öğrencilerinde en fazla, diğerlerinde sırayla azalan şekilde saptanmıştır.

Sonuç olarak, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme becerileri, yazma becerileri ve dinledikleri metne dair belirlenen anahtar kelimeleri kompozisyonlarına transfer etme becerileri sosyoekonomik düzeylerine göre farklılık göstermiştir. Üst sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin belirlenen becerilerinin gelişmişliği en fazla, alt sosyoekonomik düzeydekilerinki ise en az düzeydedir.

Sosyoekonomik düzeyi alt düzeyde olan öğrencilerin dilsel becerileri daha üst sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerinkine göre az gelişmişlik göstermektedir. Bu problemi giderebilmek için de alt sosyoekonomik düzeydeki öğrencilere yapılan eğitim uygulamalarında bu eksiklik göz önünde bulundurulmalı ve öğrencilerin gelişimlerini destekleyici ortamlar hazırlanmalıdır.

Anahtar Sözcükler

Dinleme Becerisi

Yazma Becerisi

Anahtar kelime

Anlama

ABSTRACT

Author : Nilay Çağlayan
University : Uludağ Üniversitesi
Department : Turkish Education
Department : Turkish Education
Quality of the Thesis : MA Thesis
Number of Pages :
Date of Graduation : / / 2009
Supervisor : Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu

EVALUATION OF 6TH GRADE PRIMARY EDUCATION STUDENTS' SKILL OF WRITING WHAT THEY HEAR AND COMPREHEND

In the present study it was aimed at measuring 6th grade students' listening comprehension, and skill of writing what they comprehend.

For that purpose, three divergent scales were prepared considering the acquisition of listening skill and writing skill, which are in the content of 2006 Turkish Education Program for 6th-8th grades. Scales were applied to 6th grade primary school students who were enrolled in three different schools in Bursa province. The settlement area of the students that were included in the study, and monthly income, educational level, and profession of their parents were also investigated, by the help of which the socioeconomic state of students was determined.

It was revealed that the listening comprehension and analysis acquisition performance of 6th grade primary school students who were included in the study descended from higher socioeconomic level to lower. Moreover, the realization of writing skill acquisition in the mentioned program again showed a descending line from higher socioeconomic level to lower. Additionally, the key words determined in the listening texts were transferred more frequently to the essays that students wrote related to what they listened accordingly with the socioeconomic level by being higher in the essays of 6th grade students of higher socioeconomic level, and descending in the essays of others.

Consequently, the skills of listening comprehension and analysis of 6th grade students, and their writing skills and performance of transferring the key words of the text they listened into their essays revealed to vary in accordance with the socioeconomic level. The development of the mentioned skills of 6th grade students who belonged to the highest socioeconomic level was the highest, and the lowest in the students who belonged to the lowest socioeconomic level.

The linguistic skills of students that were at a lower socioeconomic level revealed less improvement compared to the students at a higher socioeconomic level. That is why, in order to overcome this problem it is necessary to consider this shortage while carrying out educational applications with students of low socioeconomic level, and to provide environments that will support the development of the students.

Listening Skill Writing Skill Key Words Key Word Comprehension

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimin boyunca ve bu tezin hazırlanması sırasında bana yol gösteren ve yardımcı olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Mustafa Cemiloğlu'na; ölçme ve değerlendirme konusunda benden yardımını ve desteğini esirgemeyen hocam Yrd. Doç. Dr. Şeref Tan'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR.....	VIII
TABLolar.....	IX

BÖLÜM 1

GİRİŞ	1
1.1. Dinlemenin Tanımı ve Önemi.....	2
1.1.1. Dinleme- Anlama İlişkisi.....	4
1.1.2. Dinleme Eğitimi	6
1.1.3. Dinleme Becerisini Etkileyen Etmenler.....	10
1.1.4. MEB Türkçe Öğretimi Programı 6-8. Sınıflar (2006) Dinleme Becerisi Kazanımları.....	12
1.2. Yazmanın Tanımı ve Önemi.....	16
1.2.1. Yazma- Anlatma İlişkisi	19
1.2.2. Yazma Eğitimi	20
1.2.3. Kompozisyon Yazmayı Etkileyen Etmenler.....	23
1.2.4. MEB Türkçe Öğretimi Programı 6-8. Sınıflar (2006) Yazma Becerisi Kazanımları.....	24
1.3. Dinleme Becerisi ile Yazma Becerisinin İlişkisi.....	27
1.5. PROBLEM CÜMLESİ.....	28
1.5.1. Alt Problemler	28
1.5.2. Araştırmanın Amacı.....	30
1.5.3. Araştırmanın Önemi	30
1.5.4. Sınırlılıklar	32
1.5.5. Sayıtlılar	33

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	34
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	34
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	36
2.3.1. Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Becerisi Değerlendirme Ölçeği.....	36
2.3.2. Kompozisyon Değerlendirme Ölçeği.....	40
2.3.3. Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Ölçeği.....	42
2.3.4. Kişisel Bilgiler Formu.....	42
2.4. VERİLERİN TOPLANMASI.....	43
2.5. VERİLERİN ANALİZİ	43

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Kişisel Bilgiler Formuna İlişkin Bilgi ve Yorumlar.....	44
3.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar	50
1. Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	50
2. Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	58
3. Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	71
4. Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	78
5. Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	79
6. Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	80
7. Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar	80

BÖLÜM 4

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇLAR.....	82
4.2. ÖNERİLER.....	87

KAYNAKÇA.....	89
----------------------	-----------

EKLER.....	96
Ek-1: Araştırma İzni.....	97
Ek-2: Deve ile Fare Dinleme Metni Ders Planı.....	98
Ek-3: Deve ile Fare Metni	99
Ek-4:Deve ile Fare Metni Etkinlikleri	100
Ek-5: Tüccar ile Cin Dinleme Metni Ders Planı	101
Ek-6: Tüccar ile Cin Metni	102
Ek-7:Tüccar ile Cin Metni Etkinlikleri.....	104
Ek-8:Oyuncak Metni Ders Planı	105
Ek-9:Oyuncak Metni	106
Ek-10: Oyuncak Metni Etkinlikleri.....	107
Ek-11 : Mektup Metni Ders Planı.....	108
Ek-12: Mektup Metni	109
Ek-13: Mektup Metni Etkinlikler	110
Ek-14: Komşuluk Dinleme Metni Ders Planı	111
Ek-15: Komşuluk Metni	112
Ek-16: Komşuluk Metni Etkinlikler.....	113
Ek-17: Harika Çocuk İdil Biret Dinleme Metni Ders Planı	114
Ek-18: Harika Çocuk İdil Biret Metni.....	115
Ek-19: Harika Çocuk İdil Biret Metni Etkinlikleri.....	116
Ek-20: Kompozisyon Değerlendirme Ölçeği	117
Ek-21: Kompozisyon Değerlendirme Ölçeği İçeriği.....	118
Ek-22: Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Ölçeği.....	120
Ek-23: Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Ölçeği İçeriği.....	121
Ek-24: Kişisel Bilgiler Formu.....	125

ÖZGEÇMİŞ.....	126
----------------------	------------

KISALTMALAR

Akt.	Aktaran
Bkz.	Bakınız
Çev.	Çeviren
Dk.	Dakika
Haz.	Hazırlayan
İ.O.	İlköğretim Okulu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
s.	Sayfa
S.	Sayı
Vb.	ve benzeri
\bar{X}	Aritmetik ortalama

TABLÖLAR

Tablo 3.1.1. : Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımına İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Tablo 3.1.2. : Anne Eğitim Durumunun Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

Tablo 3.1.3. : Baba Eğitim Durumunun Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

Tablo 3.1.4. : Anne Mesleğinin Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

Tablo 3.1.5. : Baba Mesleğinin Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

Tablo 3.1.6. : Aile Aylık Gelirinin Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

Tablo 3.1.7. : Yerleşim Yerinin Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

Tablo 3.2.1. : “Dinleneni/ İzleneni Anlama ve Çözümleme” Kazanımlarını Gerçekleştirme Erişi Düzeyleri

Tablo 3.2.2. : Olaya Dayalı Metin Yazmada Yazma Becerisi Kazanımlarını Gerçekleştirme Düzeyleri

Tablo 3.2.3. : Düşünceye Dayalı Metin Yazmada Yazma Becerisi Kazanımlarını Gerçekleştirme Düzeyleri

Tablo 3.2.4. : Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

Tablo 3.2.5. : Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Yerleşim Yerine Göre t-testi Sonuçları

Tablo 3.2.6. : Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Okul Dışında Kursa Gitme Durumuna Göre t-testi Sonuçları

Tablo 3.2.7-a. : Anne Eğitim Durumuna Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Tablo 3.2.7-b. : Dinlediğini Anlama Başarısı İçin Anne Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 3.2.7-c. : Anne Eğitim Düzeylerine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları

Tablo 3.2.8-a. : Baba Eğitim Durumuna Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Tablo 3.2.8-b. : Dinlediğini Anlama Başarısı İçin Baba Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 3.2.8-c. : Baba Eğitim Düzeylerine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları

Tablo 3.2.9-a. : Anne Mesleğine Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Tablo 3.2.9-b. : Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Anne Mesleğine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 3.2.9-c. : Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları

Tablo 3.2.10-a. : Baba Mesleğine Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Tablo 3.2.10-b. : Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Baba Mesleğine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 3.2.10-c. : Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları

Tablo 3.2.11-a. : Sınıftaki Yerleşim Yerine Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Tablo 3.2.11-b. : Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Sınıftaki Yerleşim Yerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 3.2.11-c. : Sınıftaki Yerleşim Yerine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları

Tablo 3.2.12-a. : Aile Aylık Gelirine Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Tablo 3.2.12-b. : Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Aile Aylık Gelirine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 3.2.12-c. : Aile Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları

Tablo 3.3.1-a. : Okullara Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Tablo 3.3.1-b. : Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Okullara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 3.3.1-c. : Okullara Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları

Tablo 3.3.2-a. : Okullara Göre Olaya Dayalı Metinleri Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Tablo 3.3.2-b. : Olaya Dayalı Metinleri Dinleyip Anlama Başarısı İçin Okullara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 3.3.2-c. : Okullara Göre Öğrencilerin Olaya Dayalı Metinleri Dinleme Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları

Tablo 3.3.3-a. : Okullara Göre Düşünceye Dayalı Metinleri Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Tablo 3.3.3-b. : Düşünceye Dayalı Metinleri Dinleyip Anlama Başarısı İçin Okullara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 3.3.3-c. : Okullara Göre Öğrencilerin Düşünceye Dayalı Metinleri Dinleme Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları

Tablo 3.3.4-a. : Okullara Göre Dinledikleri Metne Dair Yazdıkları Kompozisyonlarda Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Performansları İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Tablo 3.3.4-b: İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinledikleri Metne Dair Yazdıkları Kompozisyonlara Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Performansları İçin Okullara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Tablo 3.3.4-c. : Okullara Göre Öğrencilerin Dinledikleri Metne Dair Yazdıkları Kompozisyonlara Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları

Tablo 3.3.5. : Olaya Dayalı Metinlerde Dinlediğini Anlama Başarısı ve Düşünceye Dayalı Metinlerde Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Korelasyon Sonuçları

Tablo 3.3.6 : İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Eyleme Dayalı Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Bulundurma Performansları İle Duruma ve Duyguya Dayalı Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Performansları İçin t-testi Sonuçları

1.BÖLÜM

GİRİŞ

Ana dili eğitimi, çocuğun aile ve çevresinde öğrendiği dili, okuldaki eğitim etkinliği içinde, sonra iş ve toplum yaşamında duyacağı çeşitli ilgi ve iletişim gereksinimlerini karşılayabilecek nitelik ve yönlerde geliştirmektir. Bu eğitim, çocuğa yeni bir dil öğretmek değildir, konuştuğu dil üzerinde çeşitli beceriler kazandırıp bu alanda bilinçlendirmektir (Göğüş. 1983: 40).

Bireyin anadilinde kazandığı davranışlar, onun gerek okuldaki, gerekse okul dışındaki başarısını ve bunun yanında çevresine uyumunu belirleyen etken durumundadır. Anadili, birbiriyle sıkı ilişki içinde olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi temel etkinliklere dayanır. Birey, çeşitli alanlara ilişkin bilgilerin çoğunu, okuma ya da dinleme yoluyla edinir. Kendi bilgi, düşünce ve duygularını konuşma ya da yazma yoluyla iletir. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi dört temel etkinlik, muhtevası ve anlamı ne olursa olsun, bütün derslerdeki öğrenmeler için gereklidir. Bu nedenle anadili bütün derslerin temelini oluşturur (Beydoğan, 1993: 45–46).

Ana dili eğitiminde temel dil becerileri olan konuşma, okuma, yazma, dinleme ve dilbilgisi hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle bir bütünlük içerisinde ele alınmalıdır. Buna göre yapılan etkinlikler de birden çok beceriyi içerir nitelikte olmalıdır.

Günümüz dünyasının, bilimsel ilerlemelerle baş döndürücü bir hızla gelişmesi ve buna paralel olarak insanın, dört bir taraftan gelen mesaj bombardımanı altında olduğu düşünüldüğünde dinleme becerisinin etkili ve verimli bir şekilde

kullanılmasının büyük bir önem kazandığını söyleme gerekliliği ortaya çıkar. Teknolojik gelişmelerle birlikte hızla artan elektronik iletişim ve görsel medyadaki gelişmeye rağmen dil becerileri, özellikle de dinleme, insanların iletişim becerilerinin temelini oluşturmaya devam edecektir (Kalaycı ve Temur. 2005, s.55).

İlköğretimi bitirmiş bir bireyden bilgi edinmek, zevk almak, eleştirmek ve değerlendirmek için belirli düzeyde bir dinleme alışkanlığı edinmiş olması beklenmektedir. Radyo, teyp, telefon, televizyon, cep telefonu, bilgisayar gibi kitle iletişim araçların ortaya çıkışı sözlü iletişimin dolayısıyla izleme ve dinlemenin önemini bir kat daha artırmıştır. Bu durumda öğrencilerin okuma bakımından olduğu kadar izleme ve dinleme bakımından da yetiştirilmesi gerekmektedir (Kavcar 2004: 46).

1.1. Dinlemenin Tanımı ve Önemi

“Dinleme, işitmekten ayrı ruhsal bir olay olup; işittiğini anlamak amacıyla dikkat harcamak ve bir sonuç çıkarmak için konuşmayı izleme biçimidir.” (Göğüş. 1978: 228)

“Dinleme, konuşan kişinin vermek istediği mesajı doğru olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme becerisidir.” (Demirel. 1999: 33)

“Genelde dinlemenin bir eylemsizlik olduğu düşünülür. Yaygın kanıya göre, dinleyen edilgen bir kişidir. Oysa söze dayalı iletişimin eksiksiz gerçekleşmesi, alıcı konumundaki dinleyicinin de yaratıcı bir etkinlik içinde olmasını gerektirir. Dinleme, gönderilen bir iletiyi alma ve yorumlama sürecidir. Algılama, kavrama gibi birtakım zihinsel davranışları içerir. Bir iletişimin sağlıklı yürütülmesinde dinleyenin ve konuşanın sorumlulukları eşittir.” (Adalı.2003: 32)

“Anlama becerilerinden biri olan dinleme, insan hayatındaki öğrenmelerin pek çoğunda karşımıza çıkar. Dinlemek, başarının anahtarıdır. İyi bir dinleyici olmadan başarılı olmayı düşünmek zordur. Dinlemek insana yeni ufuklar açar; ayrıca dinleme, öğrenmenin de anahtarıdır” (Mackay. 1997: 9).

“İletişimin bir yönünü oluşturan dinleme yaşamın her anına dağılmış durumdadır. Okul yaşamındaki iletişimin %50-75’ini, günlük iletişimin ise %42’sini dinleme oluşturmaktadır. Okul öncesinde kendiliğinden gelişen dinleme becerisi ilköğretimde sistemli bir biçimde öğretilmek zorundadır. Çünkü dinleme diğer öğrenmeler için bir araçtır. Dinleme her sınıf için ayrı ayrı öneme sahiptir. Bu becerinin gelişmesi ise ders içinde ve ders dışında sürekli ve planlı bir şekilde sürdürülecek etkinliklerle olasıdır.” (Kalaycı ve Temur. 2005:53)

İlköğretimi bitirmiş bir bireyden bilgi edinmek, zevk almak, eleştirmek ve değerlendirmek için belirli düzeyde bir dinleme alışkanlığı edinmiş olması beklenmektedir. Radyo, teyp, telefon, televizyon, cep telefonu, bilgisayar gibi kitle iletişim araçların ortaya çıkışı sözlü iletişimin dolayısıyla izleme ve dinlemenin önemini bir kat daha artırmıştır. Bu durumda öğrencilerin okuma bakımından olduğu kadar izleme ve dinleme bakımından da yetiştirilmesi gerekmektedir (Kavcar 2004: 46).

“Öğrenmenin ve bilgi sahibi olmanın en önemli vasıtalarından biri dinlemedir. Dinleme, konuşanın vermek istediği mesajı tam ve doğru olarak almaktır (Çiftçi. 2007: 231).

“Bir kişiyi ve onun dış çevreyi nasıl algıladığını anlamak için, o kişiyi dinlemek gerekmektedir. Bir başkasını dinlemek, dinleyebilmek güç bir iştir. Bir başkasına ilgi ve saygı duymayı, sabırlı, rahat ve empatik olmayı gerektirir. Denilebilir ki; olumlu ilişkiler geliştirmede, insanlardan bilgi almada, başkalarını tanımada, anlamada ve onlara yardım etmede en temel öge dinlemedir” (Cihangir. 2004: 11).

1.1.1. Dinleme – Anlama İlişkisi

Anlama, yazının ya da konuşmanın ne demek istediğini algılamaya, kavramaya, ilgilerini bulmaya ve bir sonuca varmaya çalışarak okuma ve dinleme etkinliklerinin amacını geliştirmektir (Göğüş. 1978: 71).

Anlama, okunan metnin yahut dinlenen konuşmanın içeriğini ve mesajını algılamadır (Aktaş ve Gündüz. 2004: 57).

Anlama, yazının anlamını bulma, onlar üzerinde düşünme, nedenleri araştırma, sonuçlar çıkarma ve değerlendirme biçimidir. Bu yönüyle inceleme, seçim yapma, bir karara varma, çevirme, yorumlama, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihin faaliyetlerini içine almaktadır. Genel olarak anlama, okunan metnin yahut dinlenen konuşmanın içeriğinin ve mesajının algılanmasıdır (Calp, 2005: 66).

Anlama, okuma vasıtasıyla yazılı metinlerin mesajını alma; dinleme yoluyla da konuşma ve sesleri ayırt edip kavramaya dayanan iki önemli öğrenme alanından oluşmaktadır. Okuma ve dinleme etkinliklerinde göz ve kulak yardımıyla alınan ses, biçim, simgeler vb. beynin ilgili merkezlerinde ayrıştırıldıktan sonra anlama gerçekleşebilmektedir (Göçer. 2007: 18).

Tam anlama “bir duygu ve düşüncüyü kendi akışı içinde kesintiye uğramadan anlama”, doğru anlama ise “bize aktarılmak istenen bilgi, duygu ve düşüncelerin, olduğu gibi, bir yanlışlığa yol açmadan ve hiçbir şüpheli nokta kalmayacak biçimde bütün boyutları ile kavranması” demektir (Kavcar, Oğuzkan, Sever. 1995:4).

“Sözle ve yazıyla anlatılanları anlama, öğrencilere kazandırılması gereken önemli bir beceridir. Çünkü anlama, iletişim ve öğrenme sürecinin temel basamaklarından biridir. Bu süreçte alıcı, verici tarafından iletilen bilgiyi almak, eski bilgileriyle karşılaştırarak yorumlamak; bir başka deyişle anlamak durumundadır. Anlama gerçekleşmediği zaman, iletişim ve öğrenme amacına

ulaşamaz. Bu durum son derece 3nemlidir. Çünkü iletişimin temelinde amaçlılık vardır. İletişimin başlama nedeni olan amaca ulaşılamadığında, o iletişim, iletişim olmaktan çıkar. Bunu tekrar vurgulamak gerekir: İletişimin başlama nedeni vericinin g3nderdiği bilgiyi alıcının anlamasıdır.” (Yangın. 1999:27)

S3z ve yazı insanlar arasındaki doğal dile dayalı iletişimin başlıca iki yoludur. Bunlar “verici eylemler” olarak nitelendirilir. Doğal dile dayalı iletişimin gerçekleşmesi, verici eylemler yanında iki alıcı eylemi de gerektirir: Dinleme ve okuma. Genellikle dinleme ve okumanın bir eylemsizlik durumu olduğu d3şün3l3r. Çünkü kişi kendisine anlatılanları almaktadır; ancak alabilme yaratıcı bir etkinliktir, bir algılama, yorumlama s3recidir. Genel uyarımın alınması; d3ř3nceler arasındaki bağların kavranmasını, d3ř3ncelerin ayrıştırılmasını, 3z3mlenmesini, birleştirilmesini gerektirir. (Adalı. 1983: 32)

T3rke dersinin temel amaçlarından biri, 3ęrencinin tam ve doğru anlama yeteneğini geliştirmektir. 3ęrencinin g3rd3ę3, duyduğu, okuduğu veya karşılaştığı bir olayı doğru kavraması, çevresindeki insanların duygu, d3ř3nce ve isteklerini tam ve doğru 3ęrenmesi için en etkili anlaşma aracı olan kendi ana dilini 3ęrenmesi, kendi ana dilinin mantık dokusunu kavraması gerekir (Karakuş. 2005: 92).

Ayrıca anlama becerisinin gelişmesi, sadece T3rke dersleri için değil, eğitim s3resince kendisine sunulan t3m bilgileri anlamlandırması için de gereklidir. Aslında bu, çocuğun yetişkinliğinde de devam edecek, hayatı boyunca etkili olacak bir gerekliliktir. Yapılan araştırmalar, T3rkiye’de sınıf ortamındaki etkinliklerin çoğunun s3zl3 etkinliklere ayrıldığını g3stermektedir. g3nl3k hayatta, sosyal ortamda da en çok kullanılan iletişim t3r3n3n s3zl3 iletişim olduğu d3ř3n3ld3ę3nde anlama, geliştirilmesi zorunlu bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaplan. 2002: 62).

Karşılıklı gerçekleşen iletişimin sağlıklı oluşabilmesi için kaynağın ve alıcının g3revlerini doğru yapması gerekmektedir. Kaynak, meramını *anlatırken* alıcı ise

mesajı *anlamakla* uğraşmaktadır. Bu alışverişe dil becerileri açısından baktığımızda anlatma işlevini konuşma ve yazma; anlama işlevini ise dinleme ve okuma üstlenmektedir.

İletişim esnasında birey, hem kaynak hem de alıcı rollerini üstlenebilmektedir. Yani birey anlattıklarına dair dönütleri, anlama yoluyla algılamaktadır. İletişimin gerçekleşmesinde ikinci ayak olan anlamanın eksik veya yanlış olması iletişimin sekteye uğramasına sebep olmaktadır. Günlük hayatı anlamada en çok kullandığımız dinleme becerisinin de işlevini yerini getirebilmesi için bireylere küçük yaştan itibaren dinleme eğitimi verilmesi gerekmektedir.

1.1.2. Dinleme Eğitimi

Pek çok insan, dinleme beceri ve alışkanlığını bebeklikten zorunlu öğretimin başına kadar, gelişigüzel, kendiliğinden edinmektedir. Ancak bu düzeydeki öğrenmeleri, bireyin dinlediklerini tam ve eksiksiz anlaması, ayırt etmesi ve değerlendirmesi için yeterli olmaz. Bazı insanlar doğuştan iyi dinleyici olsalar da bunların sayısı azdır” (Cüceloğlu. 2001: 167).

“Öğrenciler, dinleme beceri ve alışkanlığını örgün eğitimin başlangıcına kadar içinde buldukları ve yetiştikleri ortamlarda rastgele ve kendiliğinden edinmişlerdir. Ancak bu düzeyde gelişigüzel edinilen dinleme becerileri, dinlenenlerin tam ve eksiksiz anlaşılması, ayırt edilmesi ve değerlendirilmesi için yeterli değildir.” (Özbay. 2003:97)

F. Sayers vd. (1993: 57) dinlemeyi öğrenilmesi gereken bir beceri olarak ifade etmişlerdir.

“Dinleme öğrenilen bir etkinliktir. Yaşamın ilk yıllarındaki akustik uyaranlara karşı yapılan refleks tepkiler, giderek daha nitelikli hale gelmektedir. Eğer dinleme öğrenilen bir davranış ise aynı zamanda öğretilebilir bir beceridir”(Özçelik. 1983: 8)

“Dinleme, eğitimle kazandırılıp geliştirilecek dört temel dil becerisinden biridir. Okul başarısı da öğrencinin dinleme becerisine sıkı sıkıya bağlıdır. Çocuk, öğrenmeye ilk önce dinleyerek başlar. Sonra da içinde bulunduğu her ortamda dinleyerek öğrenmeyi sürdürebilir.” (Özbay. 2003:97)

Bebeklikten okul çağına kadar rastgele edinilen bu becerinin daha sistemli hale gelmesi dil gelişimi açısından önemlidir. Yaşamın ilk yıllarında edinilen dinleme becerisi çocuğun dil yaşantıları ile sınırlı kalacaktır. Ancak ilkokul yıllarından itibaren verilen yaşa ve düzeye uygun yöntemlerle sunulan dinleme etkinlikleri çocuğun dinleme becerisini de bir disipline sokacaktır. Böylece katılımlı dinleme, güdümlü dinleme, not alarak dinleme gibi çeşitli dinleme türlerini dil yaşantısına dâhil edecektir.

“Dinlemenin öğrenme sürecindeki yeri ve önemi büyüktür. Öğrencinin bir ders süresi içinde dinleyerek ve izleyerek öğrenebileceği bir konuyu ders dışında öğrenebilmesi için üç katı fazla zaman ayırması gerekmektedir” (Demirel. 1999: 34). Bu konu ile ilgili olarak Wilson Mizner ‘İyi bir dinleyici sadece her yerde itibar gören popüler bir insan olmakla kalmaz, bir müddet sonra bir şeyler de öğrenir’ özdeyişiyle, dinleme etkinliğinde bulunan bireyin aynı zamanda bazı şeyleri öğrendiğini söylemekte ve bu becerinin, öğrenmenin temel taşı olduğu gerçeğine işaret etmektedir (Kılıç. 2002: 34).

Tekin’in (1980) yaptığı bir araştırmada öğrencilerin pek çok dersteki başarısızlığının temelinde okuduğunu anlayamama anladıklarını anlatamama yatmaktadır.

Okulda işlenen derslerde öğrencilerin en aktif olarak kullandıkları dil becerileri dinleme becerileridir. Ancak öğrencilerin derslerde yaşadıkları dinleme problemleri onların anlamalarını da etkilemektedir. Bu yaşanan problemler içerisinde en sık karşılaşılanı, konunun anlatıldığı sürenin öğrencilerin dinleyebilme kapasitelerinden

çok daha fazla olmasıdır. Yapılan araştırmalar da bu sürenin fazlalığını ispatlamaktadır.

Göğüş (1978: 227)'e göre, insanların birbirleriyle olan iletişimlerinin %42'sini dinleme oluşturmaktadır ve öğrencilerin okulda birbirlerini ve öğretmenlerini günde 2.5 saat dinlemektedirler.

Bazı gelişmiş ülkelerde de öğrencilerin okuldaki zamanlarının büyük bir kısmını dinlemeyle geçirdikleri bilinmektedir. Mesela “ABD’de bir ilkokul veya ortaokul öğrencisi, okuldaki zamanının % 50’sini dinleyerek geçirirken, bu oran üniversitede %90’lara ulaşmaktadır” (İnan. 1998: 66).

“Türkçe dersinin önceliği olan çalışma tarzı dinlemedir. İnsan dili önce çevresindekileri dinleyerek edindiği için, bu doğal yola uygun olarak okulda da öğrencilerin karşısına çıkartılacak ilk çalışma tarzı dinlemedir. Bu, ilköğretim okullarının bütün sınıflarının genel kuralıdır. Çünkü dinleme, sınıf içi çalışmaların doğal bir akışı içerisinde gerçekleştirilen önemli bir parçasıdır. Öğrencilerin birbirlerini dinlemesi, öğretmenlerini dinlemesi ve özellikle de öğretmenin öğrencisini –ona değer verdiğini gösterecek tarzda dinlemesi böyle bir eğitimin kalıcı olması için şarttır. Sanıldığına aksine dinleme becerisi de sınıf içerisinde alınan eğitimle gerçekleştirilmektedir.” (Cemiloğlu. 2008:69)

“Öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde, onların doğru ve güzel bir söyleyiş kazanmalarında, dinlediklerini anlama çalışmalarında, radyo ve teyp gibi işitsel araçların yanı sıra televizyon ve bilgisayar gibi görsel-ışitsel araçlardan da etkili bir şekilde faydalanmak gerekir. Günümüzde en yaygın iletişim aracı radyo ve televizyondur. En ücra yurt köşelerinde bile radyo ve televizyon bulunmaktadır. Öğretmenler, çocuk programlarının uygun olanlarından Türkçe öğretiminde yeterince yararlanarak öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapabilirler. Dinlenenlerin yazılı veya sözlü olarak anlattırılması, özetlenmesi, değerlendirilmesi vb.” (Özbay. 2003:102).

“Öğrencilere dinleme eğitimi kazandırırken onların düzeyleri dikkate alınmalı ona göre eğitim durumları düzenlenmelidir” (Uygun, 1996: 28).

“Dinleme eğitiminde; doğumdan ölüme kadar en önemli dinleme tutum ve davranışlarının belirlenmesi; bu tutum ve davranışların geliştirilmesinde, eğitiminde ne tür etkinliklerin kullanılabileceğinin ortaya konması; bu kapsamda uygun ders materyallerinin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve materyallerin etkililiğinin sürekli olarak izlenmesi, gereken durumlarda bunlarda düzenlemeler yapılması en önemli işlem basamakları olarak karşımıza çıkmaktadır”(Doğan. 2007: 29).

“Dinleme eğitimi mutlaka amaçlı yapılmalı ve bunun için programın ve okulun her türlü imkânlarından yararlanılmalıdır. Özellikle müzik ve konferans dinleme, çeşitli piyesler ve filimler izleme, eğitsel kolları görev alma gibi etkinlikler, öğrencilere dinleme zevk ve alışkanlığını kazandırma bakımından çok önemlidir. Bu süreçte, özellikle kasetçalar, televizyon, video gibi modern eğitim araçları, dil ve işitme laboratuvarı işitme ve dinleme eğitimine büyük katkı sağlar” (Calp. 2007: 168-169).

“Çocukların dinleme becerisini geliştirmede çok basit ve somut kurallardan başlanmalıdır. İlk olarak öğrencilere dinlemenin ön koşulu olan uygun oturma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Dinleme becerisinin gelişimine yönelik yapılacak daha sonraki etkinliklerde çocukların istedikleri ya da ilgi duydukları konularda, masal, şiir, öykü, fabl vb. bulunup, bunlar sınıf ortamında gerek canlı kaynak (sınıf öğretmeni, Türkçe öğretmeni, öğrenciler gibi) gerekse cansız kaynaklardan (teyp, bilgisayar, televizyon vb.) dinletilmelidir (Kavcar, Oğuzkan, Sever. 1995: 46).

“İlköğretim okulundan başlayarak istekli, amaçlı, ilgili, eleştirici ve sempatik dinleyiciler yetiştirmenin yolları aranmalı ve böylece vatandaş olma özelliklerinden biri daha kazanılmalıdır” (Demirel. 1999: 35).

“Sonuç olarak diyebiliriz ki, toplumumuzu teşkil eden fertler arasında demokratik bir anlayış geliştirmek istiyorsak, birbirini saygıyla dinleyen ve anlayan, istekli, ilgili, amaçlı, eleştirici dinleyiciler yetiştirmek zorundayız. Bunun için de dinleme eğitimine önem verilmeli, sürekli olarak yeni metot ve teknikler aramalı, bunları uygulama alanlarına sokmalıyız” (Özbay. 2001: 14).

1.1.3. Dinleme Becerisini Etkileyen Etmenler

Öğrencilerin gerek ülke genelinde gerekse uluslar arası sınavlardaki başarısızlıkları, okumada ve dinlemedeki yetersizliklerinin birer göstergesidir (Taşer 2000: 28).

Dinlemenin gerçekleşmesinde birtakım etmenler rol oynamaktadır. Bunlara dinleyicinin kendi içsel durumu ve dinleyici dışında kalan çevresel faktörler/ dış faktörler diyebiliriz.

Dinlemeyi etkisi olan “dinleyicinin kendi içsel durumu”nu bir takım araştırmacılar şöyle açıklamıştır:

Ergin (2000: 117- 119), dinlemeyi etkileyen faktörleri şu şekilde sıralamaktadır:

- ❖ Konuyu ilginç bulmamak,
- ❖ Konuşanda ille de kusur bulmaya çalışmak,
- ❖ Konuşmadaki bazı noktalara aşırı duyarlılık göstermek,
- ❖ Sahte, dikkat (kafası başka konularla ilgilenirken konuşmacıyı dinlermiş gibi görünürler ve hatta “evet”, “hayır” gibi tepkilerde de bulunurlar),
- ❖ Dikkatin kopmasına neden olmak ya da aldırmamak (dinlerken dikkatin dağıldığını fark eder ancak bu dağılmaya aldırmayarak dikkatini toplama çabasına girmez),
- ❖ Düşünce hızından gereğince yararlanmamak (Normal bir konuşma hızında insanlar dakikada ortalama 150 sözcük kullanmaktadır. Aynı anda insanın zihninden ortalama 600- 750 sözcük geçer. Bir başka söyleyişle dinleme sırasında konuşmacının söylediklerinin 4- 5 katı malzeme dinleyicinin

zihninden geçebilir. Bu malzemeler söylenenle ilişkilendirilerek kullanılırsa dinlenenler daha iyi anlaşılmiş olur).

“Dinlemenin başarıya ulaşması iyi özelliklere sahip dinleyicilerle mümkündür. İyi bir dinleyicide bulunması gereken bazı temel ilkeleri şöyle sıralamak mümkündür:

Konuşanı rahatlatmak, konuşmacıyla empati kurmak, konuşmacıya ya da anlattıklarına karşı herhangi bir olumsuz duyguya kapılmamak, peşin fikirlerden arınmak, sorgulayıcı olmamak, dinlemeye istekli olduğunu göstermek ve konuşmacıya sorular sormak.

İyi dinlemeyi etkileyen faktörlerse şunlardır:

Dinlemeye kapalı olma, dinliyormuş gibi davranma ve dinlemeye odaklanmama.

Dinlemeyle ilgili bu tür olumsuz davranışlar ancak sağlıklı bir dinleme eğitimi ile giderilebilir. Kötü dinleme alışkanlığına sahip olan öğrencilerin eğitilmesi için bu alışkanlıkların bilinmesi gerekir.” (Çiftçi. 2007: 232-233).

Dinlemeyi etkileyen çevresel/ dış faktörleri de şu şekilde açıklanabilir:

“Dinleme ediminin gerçekleşmesi için uygun ortamın ve koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle dinlemeye uygun koşulların sağlanması için aşağıdaki koşullara dikkat edilmesi gerekmektedir:

1. Çocuğun bir şeyi dinlemesi için, ilgi yaratılması gerekir.
2. Dinleme bir amaca dayanmalıdır. Dinlemenin amacı bilgi edinmek veya zevk almak olabilir.
3. Dinlemek için bazı şartların elverişli olması gerekir; dinleyicinin ruhça, bedence huzursuz olmaması; ısının, ışığın rahatsız etmemesi; sesin iyi işitilmesi vb. gibi” (Öz. 2003: 223).

“Dinleme eğitimi için sınıf içindeki ses ve akustik düzeninin de çok iyi olması gereklidir. Ders işlenen mekânların zemin döşemesi, tavan yüksekliği, duvarların yapısı gibi fiziksel özelliklerinin gürültüye olan etkisi genellikle göz ardı edilmektedir. Dışarıdan sınıfa gelen gürültü işitmeyi engelleme, dikkati dağıtma, ruh sağlığını bozma gibi olumsuz etkiler yaratır. Ayrıca dersliklerimizde akustik düzenleme düşünülerek birtakım önlemlerin alınması gereklidir.” (İmer. 2000:166)

“Etkili ve verimli bir dinlemenin gerçekleşmesi için dinleme sürecindeki unsurların farkında olmak ve bu unsurlar arasındaki bağı koparmamak gerekir. Kingen’e (2000) göre dinleme sürecindeki unsurlar şunlardır:

1. Algılama: Sesli uyarıların ve sözsüz iletişim sinyallerini fark etme.
2. Dikkati Yoğunlaştırma: Dinlenen şeye odaklanma.
3. Anlamlandırma: Duyulan sesli uyarıyı anlama ve yorumlama.
4. Hatırlama (Cevaplama): Tepki verebilmek için sesli uyarıyı bellekte saklama.

Yukarıdaki unsurlardan ilki dinlemenin fiziksel, diğerleri ise zihinsel yönüyle ilgilidir. Dinleme sürecinin herhangi bir yerinde meydana gelebilecek bir dikkat dağınıklığı süreci kesintiye uğratabilecek ve zihnin farklı yerlere yönelmesine neden olacaktır. Bu durumda dinleme sürecinde kopukluk ve başka yöne gitme, başka şeyler düşünme meydana gelir” (Doğan. 2007: 5).

1.1.4. MEB Türkçe Dersi Öğretim Programı 6–8. sınıflar (2006) Dinleme Becerisi Kazanımları

“Program kavramıyla: belli bir amaca ulaşabilmek için, yapılması gereken aktivitelerin nelerden oluştuğunun belirlenmesi, aşamalı bir şekilde sıralanması, her

bir aktivitenin alacağı zamanı, nasıl yapılacağını ve yapılan işlerin uygunluğunun nasıl belirleneceğinin bir tasarısı kast edilmektedir” (Tan. 2008: 12).

“Belli bir öğretim basamağındaki sınıflarda okutulacak derslerin, amaçlarını, içeriğini, süresini, eğitim yaşantıları ve değerlendirme süreçlerini kapsayan çalışmalar öğretim programı olarak tanımlanmaktadır” (Güleryüz. 2001: 8).

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar pek çok program değişikliği olmuştur. Dinleme eğitimine Türkçe programında ilk yer veren programsa 1968 ilkökul müfredat programıdır. “Bu programda dinleme eğitiminden doğrudan söz edilmiş, öğrencilerin her sınıfta ‘dinleme ve izleme tekniği bakımından’ kazanacakları davranışlar belirtilmiştir” (Özbay. 2005: 96).

1981 programında ise öğrencilere kazandırılacak davranışlar daha ayrıntılı verilmiş, önceki programlara göre öğrenci düzeyine uygunluk daha çok göz önünde bulundurulmuştur. Ancak bu programda da dinleme eğitiminin nasıl yapılacağına yönelik çok fazla bilgi verilmemiştir.

Son programda yani Türkçe Dersi Öğretim Programı 6-8. Sınıflar (2006)’da ise dinleme eğitimi ihmal edilmemiş tam tersine diğer programlardaki eksiklikleri daha fazla gidermiştir.

“Programda dinleme/izleme becerisi; öğrencilerin iyi bir dinleyici/izleyici olabilmesine yönelik olarak hazırlanmış düzeye uygun kazanımlar ile bu kazanımları ile bu kazanımları hayata geçirmeye yönelik etkinliklerden oluşmaktadır. Programın bir bölümü “dinleme/izleme kurallarını uygulama, anlama ve çözümleme, değerlendirme, söz varlığını zenginleştirme, etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma” amaçlarından oluşmaktadır. Öğrencilerin düzeylerine yönelik olarak hazırlanan kazanımların, uygun etkinliklerle desteklenerek uygulanması, öğrencilerin etkili iletişim kurmalarını ve toplum hayatına aktif birer dinleyici/izleyici olarak katılmalarını sağlayacaktır. Aşamalı bir süreç izleyen bu

sıralamanın takip edilmesi, dinleme/izleme etkinliklerinin amacına ulaşmasını, öğrencinin toplum hayatına aktif bir dinleyici/izleyici olarak katılmasını sağlayacak, öğrencilerin iletişim kurma yeteneklerini geliştirecektir” (MEB. 2006:5).

M.E.B. Türkçe Öğretimi Programı 6–8. Sınıflar (2006)’da dinleme/izleme becerisine yönelik beş amaç ve bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik kazanımlar aşağıda belirtilmiştir:

1. Dinleme/izleme kurallarını uygulama

- 1) Konuşmacının sözünü kesmeden sabır ve saygıyla dinler.
- 2) Başkalarını rahatsız etmeden dinler/izler.
- 3) Dinlenenle ilgili soru sormak, görüş bildirmek için uygun zamanda söz alır.
- 4) Dinleme/izleme yöntem ve teknikleri kullanır.

2. Dinlenen/izlenenin anlam ve çözümleme

- 1) Dinlenenin/izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.
- 2) Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.
- 3) Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.
- 4) Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ana duygusunu belirler.
- 5) Dinlediklerindeki/izlediklerindeki yardımcı fikirleri/ duyguları belirler.
- 6) Dinlediklerindeki/izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.
- 7) Dinlediklerinde/izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler.
- 8) Dinlediklerinde/izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler.
- 9) Dinlediklerindeki/izlediklerindeki örtülü anlamları bulur.
- 10) Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.
- 11) Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorular oluşturur.
- 12) Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.
- 13) Dinlediklerinde/izlediklerinde yer alan öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
- 14) Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.

- 15) Kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar.
- 16) Dinlediklerinde/izlediklerinde ortaya konan sorunlara farklı çözümler üretir.
- 17) İpuçlarından hareketle dinlediklerine/izlediklerine yönelik tahminlerde bulunur.
- 18) Dinlediklerinin/izlediklerinin öncesi ve/veya sonrasına ait kurgular yapar.
- 19) Dinlediklerinin/izlediklerinin başlığı/adı ile içeriği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar.
- 20) Dinlediği/izlediği metne farklı başlıklar bulur.
- 21) Görsel/işitsel unsurlarla dinledikleri/izledikleri arasında ilgi kurar.
- 22) Şiir dilinin farklılığını ayırt eder.
- 23) Şiirin kendisinde uyandırdığı duyguları ifade eder.
- 24) Dinlediklerini/izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.
- 25) Dinlediği/izlediği kişi, konu ya da metnin yazarı/şairi hakkında bilgi edinir.

3. Dinlediklerini/izlediklerini değerlendirme

- 1) Dinlediklerini/izlediklerini dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
- 2) Dinlediklerini/izlediklerini içerik yönünden değerlendirir.
- 3) Dinlediği/izlediği kişiyi sesini ve beden dilini etkili kullanma yönünden değerlendirir.

4. Söz varlığını zenginleştirme

- 1) Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir.
- 2) Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır.
- 3) Tekerleme, sayısmaca, bilmece ve yanıltmacaları ezberler/kullanır.
- 4) Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler.
- 5) Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır.

- 6) Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.

5. Etkili dinleme/izleme alışkanlığı kazanma

- 1) Yaşına ve seviyesine uygun sanat ve bilim etkinliklerine dinleyici/izleyici olarak katılır.
- 2) Şiir, hikâye, masal dinletilerine katılır.
- 3) Çok yönlü iletişim araçlarındaki yayınlardan ilgi, istek ve ihtiyaçlarına uygun olanlarını takip eder.
- 4) Kaset, CD, film vb. kaynaklardan kişisel arşiv oluşturur.

1.2. Yazmanın Tanımı ve Önemi

Yazma, duygu ve düşünceleri ifade edebilmek için gerekli olan sembol ve işaretleri psiko-motor olarak üretebilme biçiminde tanımlanabilir (Akyol. 2001: 51).

Yazma, bireyin kendisini anlatmasının ve başkalarıyla iletişim kurmanın, konuşma dışındaki öteki yoludur (Sever. 2004: 24).

Yazma duygu, düşünce, istek ve olayların belli kurallara uygun olarak birtakım sembollerle anlatılmasıdır. Yazma insanın doğası gereği kendini dışa vurduğu davranışlardan birisidir. Duygu, düşünce, görüş ve hayallerin sözle ifade edilmesi yeterli değildir. Dil gelişiminde yazı daha çok önemlidir. Yazma insanın günlük çalışmalarında olduğu kadar, meslekteki bilgilerini başkalarına aktarmak açısından da önemlidir. Yalnız edebiyatla uğraşanlar değil, diğer alanlarda çalışanlar da yazma ihtiyacı duyarlar (Özbay 2006: 121).

Yazma, beyinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya dökülmesi işidir. Bunun için öğrencilerin dinledikleriyle okuduklarını iyi anlamaları ve beyinde yapılandırmaları

gerekmektedir. Yazma sürecine beyinde yapılandırılmış bilgilerin gözden geçirilmesiyle başlanmaktadır. Yazının amacı, yöntemi, konusu ve sınırları belirlenerek yazılacak bilgiler seçilmektedir. Seçilen bilgiler çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilerek yazılmaktadır. Bilgilerin doğru olarak yazılması, düşünce ve zihinsel becerilerin geliştirilmesiyle de ilişkili bulunmaktadır (Öz. 2005: 34).

Yazma, bireyin kendini ifade etmesini sağlayan ve bunu kalıcı kılan bir beceridir.

“Yazma becerisi, dört temel dil becerisi zincirinin son halkasıdır. Bu nedenle yazma becerisini, mekanik bir süreç olarak değil, eleştirel bir düşünme süreci olarak görmek gerekir” (Demirel. 1995: 75).

Yazma becerisinin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olmak üzere üç boyutu vardır. Bunlar şöyle açıklanabilir (Köksal. 2001: 7) :

- Bilişsel boyut: edinilen bilgilerin, duyuların, görülenlerin ve okunanların sıraya konarak zihinsel işlemlerden geçirilmesi ve yorumlanmasıdır.
- Duyuşsal boyut: Anlatımın yalınlığı, akıcılığı, çekiciliği, yazının güzelliği ve okunaklılığıdır.
- Devinişsel boyut: Yazma araçlarını (kalem, defter, kağıt vb.) kullanma ve yazmadaki kas hareketlerinin eşgüdümüdür.

Yazılı anlatım, öğrencinin gördüğünü, düşündüğünü, duyduğunu, yaşadığı olayları ve bildiklerini; yazım(imla) ve dilbilgisi kurallarına uygun olarak açık, seçik ve doğru bir şekilde yazarak anlatmasıdır (Tekışık. 1994: 26).

İnsanın kendisini ifade etme yollarından biri olan yazılı anlatım, kompozisyon (*composition*) kelimesiyle de karşılanmaktadır. Fransızca *composition* kelimesinden alınmış, ayrı ayrı parçaları bir araya getiren bir bütün oluşturma biçimi olarak tanımlanan kompozisyon, öğrencilere duygu ve tasarımlarını sıraya koyup açık, etkili bir biçimde anlatmalarını öğretmek amacını güden ders, bu derslerle ilgili yazılı çalışma, tahrir, kitabet anlamlarında da kullanılmaktadır (TDK. 1998: 1350).

“Klasik anlamda bir dilin, anlam taşıyan parçaları, en küçüğünden en büyüğüne doğru, sözcük, sözcük topluluğu, cümlecik, cümle, paragraf ve yazı ya da eser olarak ifade edilebilir. O nedenle Türkçe- kompozisyon da kabaca, sözcüklerden cümle, cümlelerden paragraf ve paragraflardan bir yazı veya eser meydana getirmek olarak tanımlanabilir” (Cemiloğlu. 2004: 2).

Yalçın (1998: 147)’a göre yazı yazacak kişinin dört temel yazma nedeni vardır. Bunların öncelik sırası her yazarda değişebileceği gibi, çevre ve zamana göre de değişiklik gösterebilir. Yazı yolu ile iletişim kurmak isteyen kişi “salt bencillik” (akıllı görünmek, kendinden söz ettirmek, ölümden sonra anımsanmak isteği gibi) duygusu yüzünden yazı yazabilir. “Estetik merak”, “Tarihsel dürtü”, “Siyasal amaç” gözeterek yazı yazma, diğer nedenleri oluşturur. Yazarın okurlarına göndermek istediği mesaj da başka bir yazma nedenidir.

“Güzel yazmak bir sanattır. Özel bir kabiliyet ister. Mesela, şiir, hikâye, roman yazmak... Fakat iyi ve doğru yazmak, kabiliyete bağlı değildir; yazma zevk ve alışkanlığı ve yazma tekniğini almayı, kompozisyonun temeli olan dil kurallarını, kelime, cümle ve paragraf hakkında yeterli bir bilgiyi öğrenmeyi gerektirir. Zamanla başarıya ulaşılır. Güzel yazmaya yönelince, sanat alanına girilir” (Özbay: 2002: 179).

1.2.1. Yazma- Anlatma İlişkisi

Kişi, amacını söz ya da yazıyla anlatabilmek için zihninde düşüncelerini belirler, düzenler, kelimeler seçer, cümleler kurar, etkin anlatım yolları arar. Bir dili kazanmış sayılmak için, o dille duygu ve düşüncelerini sözlü ve yazılı olarak anlatabilmek gerekir (Göğüş. 1978: 167).

Anlatma isteği, insanda iki ana biçimde belirir: Konuşma, yazma. İnsanoğlu, varlığını belirlemek için bu iki ana biçimden birine başvurma ihtiyacı duyar (Özdemir ve Binyazar. 1998: 15).

Dili en iyi şekilde kullanmanın yolu yazılı anlatımdır. Buna göre yazılı anlatım, her türlü olay, düşünce, durum ve duyguları, dili en güzel şekilde kullanarak, belli bir plan dâhilinde başkalarına ve yarınlara ulaştırmaya, böylece kalıcılığı sağlamaya imkân veren bir araç olarak tanımlanabilir (Aktaş ve Gündüz. 2004: 57).

Anlatım mutlaka açık, düzgün, özentisiz olmalı; görülen, düşünülen ve bilinenler eksiksiz, fazlasız anlatılmalı; anlatışta açıklık, akıcılık, duruluk, yalınlık ve kişisellik bulunmalıdır (Karaalioğlu. 1987: 172).

Dili kullanmanın en iyi yolu yazılı anlatımdır. Yazmak duyguları, düşünceleri, tasarıları yazı ile anlatmaktır. Sözlü anlatım gibi yazılı anlatım da insanın kendini anlatmasının, iletişim kurmasının bir yoludur. Dili kalıcı kılan yazılı anlatımın en önemli özelliği, geniş kitlelere ve gelecek kuşaklara ulaşabilmesidir (Erkul. 2004: 73).

Yazma, konuşmadan sonra en çok başvurduğumuz bir anlatım biçimidir. Hangi biçimde ve hangi amaçla yazılırsa yazılsın, yazılı anlatımın temel amacı; okuyucuya belli bir konuda, belirli bir haber iletmektir (Özbay. 2006: 122).

Yazı yazmak, düşünceleri, duygu ve istekleri mantıklı ve disiplinli bir şekilde anlatmaya çalışmaktır. İnsanlara yazı yazma gücünü veren bilgidir. Bilgi de çalışarak, okuyarak, araştırarak elde edilir. Yalnız iyi bir yazı yazmak için sadece bilgi yeterli değildir. İyi yazmak için iyi niyet ve azim sahibi olmak da gereklidir. Yazı dile dayanır. Öz dilini bütün incelikleriyle bilmek, kelimelerin anlamlarını iyi kavramış olmak gerekir. Yazıda fikir ne kadar iyi olursa olsun dil bozuk oldu mu fikrin hiçbir önemi kalmaz (Emir. 1984: 8).

1.2.2. Yazma Eğitimi

Yazılı anlatım çalışmaları, bireylerin bildiklerini, duyduklarını ve öğrendiklerini ifade etmelerine olanak sağladığından, öğrencinin gerek okul yaşantısında gerekse okul sonrası yaşantısında önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin yazılı anlatımdaki başarıları, öteki alanlardaki başarılarını da artırmaktadır (Dara. 2000: 86).

Türkçe eğitiminin amaçlarından birisi de öğrencilere, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini, bildiklerini, düşündüklerini ve tasarladıklarını söz veya yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığı kazandırmaktır (Cemaloğlu. 2001: 64).

Cumhuriyet döneminden önce bizde ayrı bir yazılı anlatım, sözlü anlatım eğitimi söz konusu olmadığı için ifade eğitimi diyebileceğimiz bir anlayış tamamen edebiyat eğitiminin içerisinde düşünülmüştür. Bu nedenle de *belagat* adı verilen iyi, güzel ve yerinde söz söyleme sanatı *beyan ve bedii* adı altında planlanmıştır. Onun için, bu eğitimi verenler tamamen edebiyat sanatının söz ve anlam sanatları üzerinde durmuş, *sarf ve nahiv* öğreterek de gramer konularını eğitim- öğretim malzemesi yapmışlardır. Aslında büsbütün de yanlış sayılamayan bu anlayışın olumsuz yanı, öğretim konularının medreselerde daha çok Arapça ve Farsça göz önünde bulundurularak düzenlenmesidir. Çünkü yakın zamanlara kadar, daha doğrusu dil

bilimi ile ilgili veriler Türkçeye de uygulanana kadar bizdeki Türkçe kompozisyon öğretimi de Türkçe temel alınarak aynı şekilde düzenlenmiştir. Yani, dilin kullanımı, eğitim öğretim gören gençlerimizin Türkçeyi kullanma becerilerinin geliştirilmesi, daha çok edebiyat sanatından yola çıkılarak düzenlenmeye çalışılmıştır (Cemiloğlu. 2004:2).

Yapılandırmacı yönteme ve çoklu zekâ kuramına göre düzenlenen Türkçe Dersi Öğretimi Programı (2006)'nda derslerin işlenişi etkinliklere dayandırılmıştır. Etkinlikler, programda belirtilen kazanımların hayata geçirilmesine yöneliktir.

Öğretmenlerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranış örüntüleri içeren yazma etkinliklerini, belli ilkeler doğrultusunda yaptırmaları gerekmektedir. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir (Demirel. 2003: 102-103) :

- Güzel yazmak, sadece bazı formülleri beceriyle kullanmak değildir. Öğrencilere, sözcük dağarcığını özgürce kullanma olanağı sağlamalıdır.
- Öğrencilerin düzeyine uygun konular seçilmelidir.
- Yazma etkinlikleri için ayrı bir ders saati ayrılmalıdır.
- Öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeyleri dikkate alınmalıdır.
- Türkçe derslerindeki yazma çalışmaları, öğrencilerin o türde, ayrıca yapacakları ödevlerle desteklenmelidir.
- Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır.
- Yapılacak çeşitli uygulamalarla, yazma etkinliklerine istek uyandırılmalıdır.
- Yazma etkinlikleri başka derslere ve özel yaşama da kaydırılmalıdır.

Yazılı anlatım çalışmalarına yeterince ve gerektiği gibi ağırlık verilmelidir. Uygun görülen konular sınıfça planlanmalı, üzerinde durulacak ana ayrıntılar öğrencilerin görüşleri doğrultusunda belirlenmeli; her ayrıntı, öğrencilerin katılımıyla tek tek, önce sözlü, sonra yazılı anlatımla bütün bir metne dönüştürülmelidir. Bu tür sınıf içi uygulamalarında öğrenci katılımını sağlamanın,

öğrenmeyi ve kazandırılacak davranış değişikliğini kolaylaştıracağı gerçeği unutulmamalıdır (Altay. 2000: 51).

“Elbette bir konuyu öğretebilmek için bilmenin önceliği vardır ama, o konuyu en iyi bilen en iyi öğretir gibisinden bir peşin hükmün doğru olmadığı çoktan anlaşılmıştır. O bakımdan, artık bugün için, hem öğretilecek konuyu iyi bilme hem de onun nasıl öğretileceğini iyi öğrenme zorunluluğu vardır.

Bu açıdan bakınca, Türkçe ile ilgili bilgileri, Türk Edebiyatı ile ilgili konuları, yazılı ve sözlü anlatım kurallarını iyi bilmenin ötesinde bunların öğrencilere nasıl kazandırılacağından da haberdar olunması gerekmektedir. Yani yukarıdan beri izah edildiği gibi, Türkçe- kompozisyon eğitimi başarılı edebiyat eseri örneklerinden yola çıkılarak verileceğine göre bu çalışma hangi yöntemlerle öğrencilere kazandırılacaktır? Okuma metinleri nasıl işlenecektir? Derslerde veya değişik çalışma tarzları içerisinde hangi işlemler uygulanacaktır?

Bütün bu sorular alan bilgisinin ötesinde yöntem bilgisinin de çok önemli olduğunu göstermektedir. Yalnız, bu uygulanacak yöntemin, işlemlerin ve bunlarla bağlantılı hedeflerin de belirli bir teoriye veya teorilere indirgenmesi gerekmektedir” (Cemiloğlu. 2004: 4–5).

Uzun bir süreç isteyen yazma becerisinin kazanılması ve istenen amaçlara ulaşılması, ancak çeşitli ve özendirici yazma uygulamalarıyla mümkün olur. Yazma becerisinin bilgi, birikim ve dili etkili kullanmayı gerektirdiği göz önüne alınarak bu sürecin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve dil bilgisi etkinlikleriyle de desteklenmesi gerekmektedir. Hikâye, roman, şiir gibi türlerde ürün vermek, bireysel yetenek ve yaratıcılık gerektirse de öğrencilerin duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini doğru, açık, anlaşılır ve yazma kurallarına uygun şekilde anlatmaları yazma tekniğine uygun bilgi ve beceriler kazandırılarak sağlanabilir (MEB 2006: 7).

1.2.3. Yazmayı Etkileyen Etmenler

Sınıf içerisinde etkin bir konuma sahip Türkçe öğretmeni, çoğu kere yazılı anlatımda kendinden bekleneni yerine getirmemektedir. Bunda Türkçe ders kitaplarında önerilen yazılı anlatım çalışmalarıyla yetinmesinin ve bunların dışına çıkmamasının da önemli bir payı bulunmaktadır. Bu durum kendisini öğrencilerin gözünde ikinci plana düşürmekte ve yazılı anlatım çalışmalarında öğrencilerin gereği gibi güdülenememesine ve dolayısıyla ana dili öğretiminin yazılı anlatımla ilgili hedeflerinin gerçekleştirilememesine neden olmaktadır (Küçük.2006: 182).

Çocuğun yazma becerileri geliştikçe bilgiyi transfer etme, düşünceleri gözden geçirip, düzenleme daha etkili bir şekilde yapılır. Bu durum daha üst düzey yazmaların ortaya çıkmasını sağlar. Yazma becerileri gelişmemiş öğrenciler bilgiyi aktarmaya dayalı yazımları daha fazla yapmaktadırlar. Bunun nedeni metni yorumlayıp kendi yazım tarzlarıyla bütünleştirememeleridir. Bilgi aktarmaya dayalı yazmanın bir şekli de kopyalamadır. Burada çocuk metinde yazanı aynen aktarır veya bölümleri (satırlar, paragraflar) aynen birleştirir (Akyol. 2006: 93).

Yazılı konuşma (iletişim), sözlü konuşmadan hem yapısı hem de işleyiş tarzı bakımından farklı olan bir dilsel işlevdir. Gelişmesinin en alt düzeyinde bile, yüksek bir soyutlama düzeyi gerektirir. Yazılı konuşma, sözlü konuşmanın müzikal, anlatımlı ve sesçil özelliklerinden yoksun, yalnızca düşüncede ve imgelerle yürütülen bir anlatım tarzıdır. Bu süreçte imgelerdeki yetersizlikler yazma hatalarına yol açar (Ferah. 2000: 23).

Öğrencilerin yazılı anlatım kazanamamış olmalarının bir başka sebebi de ülkemizdeki “test” imtihanlarıdır. Son yıllarda ülkemizde, gerek okul bünyesinde gerekse okul dışında öğrencilerimiz bir test ortamının içine düşürülmüştür. Anadolu Liseleri, Parasız Yatılı Okulları, Fen Liseleri, Askeri Liseler ve Üniversitelere öğrenci seçimi test usulü imtihanlarla yapıldığı için, bu kaçınılmaz neticeye gelinmiştir. Hatta öğrencilerin bu imtihanlarda “başarılı” olabilmeleri için normal

eğitim programlarından bile feragat edildiği bilinmektedir. Böylece ğrencilerimiz test çözmeye yöneliyorlar. Duygu, düşünce, istek ve hayallerini ne yazılı ne de sözlü olarak anlatabiliyorlar. Çünkü test, öğrencilerin düşünce üretmelerine ve kalem tecrübeleri yapmalarına imkan tanımıyor. Onları parça parça düşünmeye ve birtakım kuralları ezberlemeye yöneltiliyor (zbay. 2002: 186).

Öğrencilerin yazma becerilerinin yetersiz gelişmesinde Türkçe ve sınıf ğretmenlerinin de payı büyüktür. Yazma etkinliği yaptırın bir ğretmen, ğrencilerinin yazdıklarını sadece sözlü olarak takip ederse ğrencilerinin yazma becerileri hakkında bir fikir sahibi olamaz. Buna göre de yazma etkinliklerini düzenleyip planlayamaz. Ya da ğretmen, öğrencilerin yazdıkları kompozisyonları okuduktan sonra kğitler üzerinde işaretlemeler yaparak öğrencilere kğitlerini tekrar vermez ise öğrenciler nerelerde hata yaptıklarını bilemeyeceklerinden yazma becerilerine yönelik bir gelişim gözlenemez.

Yukarıda belirtilen tüm bu ve bu gibi etmenler düzeltildiği takdirde yazma eğitimi sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilir.

1.2.3. MEB Türkçe Dersi ğretim Programı 6–8. sınıflar (2006) Yazma Becerisi Kazanımları

“Yazma becerisinin bilgi, birikim ve dili etkili kullanmayı gerektirdiği göz önüne alınarak bu sürecin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve dil bilgisi etkinlikleriyle de desteklenmesi gerekmektedir. Hikâye, roman, şiir gibi türlerde ürün vermek, bireysel yetenek ve yaratıcılık gerektirse de öğrencilerin duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini doğru, açık, anlaşılır ve yazma kurallarına uygun şekilde anlatmaları yazma tekniğine uygun bilgi ve beceriler kazandırılarak sağlanabilir. Bu düşünceden hareketle programda yazmayla ilgili olarak yazma kurallarını uygulama, planlı yazma, farklı türlerde metinler yazma, kendi yazdıklarını değerlendirme, kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma,

yazım ve noktama kurallarını kavrama ve uygulama ile ilgili amaçlara yönelik kazanımlar yer almaktadır. Öğretmen, farklı yöntemlere uygun etkinliklerle yazmayı öğrenciler açısından zevkli hale getirerek yazma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmalı, öğrencilerin hangi türlerde yazmaya yetenekli olduğunu belirleyerek onları başarılı olduğu türlerde yazmaya yönlendirmelidir” (MEB. 2006: 7).

M.E. B. Türkçe Dersi Öğretim Programı 6–8. Sınıflar (2006)’da yazma becerisine yönelik altı amaç ve bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik kazanımlar aşağıda belirtilmiştir:

1. Yazma kurallarını uygulama

- 1) Kağıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
- 2) Düzgün, okunaklı ve işlek “bitişik eğik yazı”yla yazar.
- 3) Elektronik ortamdaki yazışmalarda biçim ile ilgili kurallara uyar.
- 4) Standart Türkçe ile yazar.
- 5) Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
- 6) Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş yabancı kelimeler yerine Türkçelerini kullanır.
- 7) Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
- 8) Yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar.
- 9) Yazısında amaç-sonuç ilişkileri kurar.
- 10) Tekrara düşmeden yazar.
- 11) Yazım ve noktalama kurallarına uyar.

2. Planlı yazma

- 1) Yazma konusu hakkında araştırma yapar.
- 2) Yazacaklarının taslağını oluşturur.
- 3) Yazısını bir ana fikir etrafında planlar.
- 4) Yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler.
- 5) Konunun özelliğine uygun düşünceleri geliştirme yollarını kullanır.

- 6) Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
- 7) Yazdığı metni görsel materyallerle destekler.
- 8) Yazısına konunun ve türün özelliğine uygun bir giriş yapar.
- 9) Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.
- 10) Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.
- 11) Dipnot, kaynakça, özet, içindekiler vb. kısımları uygun şekilde düzenler.
- 12) Yazma yöntem ve tekniklerini kullanır.

3. Farklı türlerde metinler yazma

- 1) Olay yazıları yazar.
- 2) Düşünce yazıları yazar.
- 3) Bildirme yazıları yazar.
- 4) Şiir yazar.

2. Kendi yazdıklarını değerlendirme

- 1) Yazdıklarını biçim ve içerik yönünden değerlendirir.
- 2) Yazdıklarını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
- 3) Yazdıklarını yazım ve noktalama kurallarına uygunluk yönünden değerlendirir.

3. Kendini yazılı olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

- 1) Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini yazarak ifade eder.
- 2) Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.
- 3) İlgi alanına göre yazar.
- 4) Şiir defteri tutar.
- 5) Günlük tutar.
- 6) Beğendiği sözleri, metinleri ve şiirleri derler.
- 7) Okul dergisi ve gazetesi için yazılar hazırlar.
- 8) Yazdıklarını başkalarıyla paylaşır.
- 9) Yazdıklarından arşiv oluşturur.
- 10) Yazma yarışmalarına katılır.

4. Yazım ve noktalama kurallarını uygulama

- 1) Yazım kurallarını kavrayarak uygular.
- 2) Noktalama işaretlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.

1.3. Dinleme Becerisi İle Yazma Becerisinin İlişkisi

Dil konusunda son yıllarda yapılan tartışmalar; dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinden herhangi birindeki gelişmenin, diğerlerinin gelişmesinde de etkili olup olmayacağı konusunda yoğunlaşmaktadır. Araştırmacılar farklı sonuçlar ortaya koysalar da bu beceriler, bazı ortak özellikler göstermektedir (Yangın, 1998: 36).

Araştırmalara göre insanlar okuma, yazma ve konuşmaya harcadıkları zamanın toplamı kadar zamanı dinlemeye harcamaktadırlar (Akyol.2006:1).

Dinlemeye bu kadar zaman harcayan insan, çok fazla bilgi yığınıyla karşı karşıya kalmaktadır. Kendisi için önemli ve önemsiz bilgiyi ayırt etme becerisine de sahip olan insan, önemli bilgiyi depolama ihtiyacı hissetmektedir. Bu ihtiyacı aklında tutarak yaptığı gibi somut bir hale indirgeyerek de yapabilir. Bu sayede dinlediğini somutlaştırmayı da yazı yoluyla gerçekleştirmektedir. Özellikle okullarda aktarılan bilgilerin büyük bir kısmının dinleme yoluyla edinildiği düşünüldüğünde öğrencilerin bu bilgileri yazıya geçirmesi kaçınılmaz bir durum olmaktadır. Örneğin bir öğrenci, derste anlatılanları *etkileşimli dinlerken* bunun yanında da anladıklarını kalıcı kılmak adına *not alarak yazmayı* tercih edebilmektedir.

Dinleme becerisi gelişmiş bir kişinin, konuşma sırasında anlama etki eden vurgu ve tonlamaları, duraklamaları ve ses özelliklerini kolaylıkla fark edebilmesi beklenir. Bu özellikleri kazanmış kişinin yazılı metinlerinde de anlamı doğrudan

etkileyen noktalama ve imla kurallarını yerli yerinde kullanması gerekir. Çünkü dinleme becerisi, yazma becerisindeki noktalama ve imla kurallarının kullanılmasını etkilemektedir (Bağcı. 2007: 62).

1.4. Problem Cümlesi

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleyerek anladıklarını yazılı anlatıma aktarma becerileri nasıldır?

1.4.1. Alt Problemler

1. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme ile kompozisyon yazma başarıları ne düzeydedir?

a) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006)'nda yer alan "Dinleneni/ izleneni anlama ve çözümleme" kazanımlarına yönelik erişim düzeyleri nedir?

b) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin kompozisyonlarında Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006)'nda yer alan yazma becerisi kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri nedir?

2. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları hangi değişkenlere göre farklılık göstermektedir?

a) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları cinsiyet açısından değişkenlik göstermekte midir?

b) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları oturdukları yerleşim yeri açısından değişkenlik göstermekte midir?

c) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları, okul dışında dersleriyle ilgili bir kursa gidip gitmemesine göre değişkenlik göstermekte midir?

- d) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları ebeveynlerinin eğitim durumuna göre değişkenlik göstermekte midir?
- e) İlköğretim 6. sınıfların dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları ebeveynlerinin mesleği yönünden değişkenlik göstermekte midir?
- f) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları sınıftaki yerleşim düzeni açısından değişkenlik göstermekte midir?
- g) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları aile aylık gelirine göre değişkenlik göstermekte midir?
3. Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme ve dinlediklerini yazıya aktarma becerileri arasında değişkenlik var mıdır?
- a) Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama ve çözümleme başarıları değişkenlik göstermekte midir?
- b) Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin olaya dayalı dinleme metinlerini dinleyip anlama ve çözümleme başarıları değişkenlik göstermekte midir?
- c) Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin düşünceye dayalı dinleme metinlerini dinleyip anlama ve çözümleme başarıları değişkenlik göstermekte midir?
- d) Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin düşünceye dayalı ve olaya dayalı dinleme metinlerini dinleyip anlama başarıları arasında nasıl bir ilişki vardır?
5. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama ve çözümleme becerisi ile kompozisyon yazma becerisi arasında nasıl bir ilişki vardır?
6. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme ve çözümleme başarısı ile dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları arasında nasıl bir ilişki vardır?

7. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlarına transfer ettikleri anahtar kelimelerden eyleme dayalı anahtar kelimeler ile duruma ve duyguya dayalı anahtar kelimeler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleyerek anladıklarını yazılı anlatıma aktarma becerilerini ölçmektir. Bu ölçüm yapılırken farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006)'nda yer alan "Dinleneni/ izleneni anlama ve çözümleme" kazanımlarına yönelik erişim düzeyleri ve yazma becerisi kazanımlarını gerçekleştirme düzeylerinin belirlenmesi de amaçlanmaktadır. "Dinleneni/ izleneni anlama ve çözümleme" kazanımlarına yönelik erişim düzeyleri belirlenen öğrencilerin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarılarının hangi değişkenlere göre farklılık gösterdiğini belirlemek de hedeflenmektedir. Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama ve çözümleme başarıları ile kompozisyon yazma başarıları; dinlediğini anlama ve çözümleme başarıları ile dinlediği metinde belirlenen anahtar kelimeleri yazıya transfer etme performanslarının ilişkilerinin belirlenmesi de amaçlanmaktadır. Öğrencilerin kullandığı anahtar kelimelerin eyleme dayalı mı yoksa duruma ve duyguya dayalı mı olduğunu da saptamak araştırmanın amaçlarındandır.

1.4.3. Araştırmanın Önemi

Dört temel beceriden biri olan dinleme/izleme, iletişim kurmanın ve öğrenmenin temel yollarından biri olup verilen iletiyi doğru bir şekilde anlama, yorumlama ve değerlendirme becerisidir. Görsel ve işitsel araçların yaşamın her alanında giderek yaygınlaşması ve bu araçların eğitimde kullanılabilir duruma gelmesi etkili bir dinleme/izleme eğitimini gerekli kılmaktadır. Bu becerinin

geliştirilmesiyle, öğrencilerden dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirmesi beklenmektedir (MEB 2006: 6).

Bir diğer beceri yazma ise duygu, düşünce, istek ve olayların belli kurallara uygun olarak birtakım sembollerle anlatılmasıdır. Yazma insanın doğası gereği kendini dışı vurduğu davranışlardan birisidir. Duygu, düşünce, görüş ve hayallerin sözle ifade edilmesi yeterli değildir. Dil gelişiminde yazı daha çok önemlidir. Yazma insanın günlük çalışmalarında olduğu kadar, meslekteki bilgilerini başkalarına aktarmak açısından da ihtiyaçtır. Yalnız edebiyatla uğraşanlar değil, diğer alanlarda çalışanlar da yazma ihtiyacı duyarlar (Özbay 2006: 121).

Her insan, kendini yazılı ve sözlü olarak anlatmak ve toplumda bu yolla başkalarıyla iletişim kurmak ister. “İnsanın kendini değişik araçlarla, yöntemlerle anlatabilmesine yardım etmek eğitimin görevidir (Başaran 1983: 120).

Araştırmalara göre insanlar okuma, yazma ve konuşmaya harcadıkları zamanın toplamı kadar zamanı dinlemeye harcamaktadırlar (Akyol.2006:1).

Dinlemeye bu kadar zaman harcayan insan, çok fazla bilgi yığınıyla karşı karşıya kalmaktadır. Kendisi için önemli ve önemsiz bilgiyi ayırt etme becerisine de sahip olan insan, önemli bilgiyi depolama ihtiyacı hissetmektedir. Bu ihtiyacı aklında tutarak gerçekleştirebileceği gibi somut bir hale indirgeyerek de yapabilir. Bu sayede dinlediğini somutlaştırmayı da yazı yoluyla gerçekleştirmektedir. Özellikle okullarda aktarılan bilgilerin dinleme yoluyla edinildiği düşünüldüğünde öğrencilerin bu bilgileri yazıya geçirmesi kaçınılmaz bir durum olmaktadır.

Dinleme ve yazma becerilerinin gelişmiş olması, öğrenmenin tam gerçekleşmesi açısından önemlidir. Öğrencilerin derste dinlediklerini anlayıp yazıya transfer

ettikleriyle anlatılanlardan ne kadarını anladıkları ölçülebileceği gibi ne anladıkları da görülebilecektir. Ayrıca öğrencilerin dinlediklerini bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme basamaklarından hangisini kullanarak yazıya transfer ettikleri de belirlenebilecektir.

“Türkçe dersi bir bilgi dersi değil; bir beceri ve alışkanlık dersi olduğundan beceri kazandırmanın temelinde gösterme ve yaptırma bulunmaktadır. Beceri kazandırmada ve becerilerin alışkanlığa dönüştürülmesinde tekrarın önemli bir yeri bulunmaktadır” (Yangın 2002:15).

Türkçe dersinde temel dil becerilerinin yani okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dilbilgisi becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla da öğrencilerin hayatının her anında kullandığı bu becerilerin alışkanlık haline dönüştürülmesi açısından Türkçe dersi büyük önem taşımaktadır. Bu araştırma, belirtilen becerilerin aktif olarak kullanıldıkları Türkçe dersinde ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlayıp bunu yazıya nasıl transfer ettiklerini irdelemektedir.

1.4.4. Sınırlılıklar

1. Bursa ili Nilüfer ilçesi Koç İlköğretim Okulu ve Konaklı İlköğretim Okulu, Osmangazi ilçesi Akpınar İlköğretim Okulu'nda öğrenim gören, araştırmanın yapıldığı dönemde 6. sınıfa devam eden 83 öğrenciden elde edilen ölçümlerle sınırlıdır.
2. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümlene becerileri ile dinlediklerine dair belirlenen anahtar kelimeleri yazıya aktarma becerilerinin ölçümü Türkçe derslerinde dinletilen araştırmacının hazırladığı dinleme metinleri ile sınırlıdır.

1.4.5. Sayıtlar

Anketle bilgilerine başvuru alan öğrencilerin kendileri ile ilgili bilgiyi doğru verdikleri ve öğrencilere uygulanan etkinliklerde sorulan soruların öğrenciler tarafından okunup anlaşıldığı varsayılmaktadır.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ile verilerin toplanması ve çözümüne yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, öğrencilerin dinleme anlama becerileri ve yazma becerileri ile sahip oldukları sosyoekonomik özellikleri arasındaki ilişki belirlendiğinden dolayı araştırma betimsel yöntem türündendir.

2.2. Evren ve Örneklem

2.2.1. Evren

Araştırmanın evrenini, Bursa ilinde bulunan ilköğretim okullarının ikinci kademesinde öğrenim gören 6. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

2.2.2. Örneklem

Evrene giren tüm öğrencilerin araştırmaya dâhil edilmesi mümkün olmadığından örneklem alma yoluna gidilmiştir. Küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklem grubu oluşturulurken uzman görüşleri doğrultusunda bir sınırlandırılmaya gidilmiştir. Böyle bir sınırlandırılmaya gidilmesindeki amaç, araştırmayı oluşturan problemlerin sosyoekonomik açıdan değişip değişmediğini ölçmek içindir. Bu maksatla, Bursa Nilüfer Konaklı Köyü Konaklı İlköğretim Okulu, Bursa Nilüfer Koç İlköğretim Okulu ve Bursa Osmangazi Akpınar İlköğretim Okulu altıncı sınıf öğrencileri örnekleme alınmıştır. Belirtilen okulların her birinden birer sınıf rastlantısal (random) yolla seçilmiştir. Örnekleme ait özellikler, aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 2.1. Örnekleme Oluşturan Okullar ve Katılımcı Sayı ve Yüzdeleri

Okul Adı	N	%
Konaklı İ.O.	25	30,1
Akpınar İ.O.	28	33,7
Koç İ.O.	30	36,1
Toplam	83	100,0

Tablo 2.1.' de görüldüğü gibi araştırmaya toplam 83 öğrenci katılmıştır. Konaklı İlköğretim Okulu'ndan 25, Akpınar İlköğretim Okulu'ndan 28 ve Koç İlköğretim Okulu'ndan 30 öğrenci örnekleme oluşturmaktadır.

Tablo 2.2.

Cinsiyet	N	%
Kız	45	54,2
Erkek	38	45,7
Toplam	83	100,0

Tablo 2.2.'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 83 öğrenciden 45'i kız, 38'i erkek öğrencidir.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Becerisi Değerlendirme Ölçeği

Dinlediğini anlama ve çözümleme becerisinin ölçümü için üçü olaya dayalı üçü de düşünceye dayalı olmak üzere altı dinleme metni uzman görüşleri alınarak seçilmiştir. “*Dinlediğini Anlama Ve Çözümleme Becerisi Değerlendirme Ölçeği*”nde, dinlediğini anlama ve çözümlenmeye yönelik on bir tane kazandırılmak istenen davranışı (kazanım) ölçmek için seçilen metinlere yönelik yirmi dört açık uçlu, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı ve eşleştirmeli soru yer almaktadır. Sorular, öğrencilere “etkinlik” başlıkları altında verilmiştir. Etkinliklerin her biri konuyla ilgili uzmanların görüşleri alınarak farklı farklı puanlandırılmıştır. Etkinliklere, içerdiği kazanımın dinlenen metni anlama ve çözümlenmedeki önemine göre puan verilmiştir. Her etkinlik 30 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Türkçe Dersi Öğretimi Programı 6- 8. sınıflarda (2006) yer alan Dinleme Becerisi “Dinlenenini/İzlenenini Anlama Ve Çözümleme” kazanımları, kazanıma yönelik etkinliğin numarası ve verilen puanlar aşağıda belirtilmiştir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı 6- 8. Sınıflar (2006) Dinleme Becerisi “Dinlenenini/İzlenenini Anlama ve Çözümleme” Kazanımları

1.Dinlenenini/ izlenenini bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.

Puan	METİN ADI	Etkinlik Numarası
15	DEVE İLE FARE	1
	KOMŞULUK	1
	İDİL BİRET	1

2.Dinlediklerinin/ izlediklerinin konusunu belirler.

Puan	METİN ADI	Etkinlik Numarası
20	OYUNCAK	1

3.Dinlediklerinin/ izlediklerinin ana fikrini/ ana duygusunu belirler.¹

Puan	METİN ADI	Etkinlik Numarası
15	DEVE İLE FARE	4

4.Dinlediklerindeki/ izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.

Puan	METİN ADI	Etkinlik Numarası
30	DEVE İLE FARE	2
	TÜCCAR İLE CİN	1
	OYUNCAK	2
	MEKTUP	2

5. a) Dinlediklerinde/ izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler.

b) Dinlediklerinde/ izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler.

Puan	METİN ADI	Etkinlik Numarası
30	TÜCCAR İLE CİN	2
	OYUNCAK	3
	MEKTUP	3

¹Presley ve Afflerbach ana fikir oluşturmayı, okuyucun aktif olarak araştırdığı, metne yansıtma yaptığı ve metne cevap verdiği, yapılandırmaya dayalı okuma olarak tanımlamaktadır. Dinlemede de bu aynı şekildedir ve metni anlamada büyük bir öneme sahiptir. Ancak yapılan uygulamada etkinliğin yer aldığı metin, bir fabl metnidir. Ana fikir de metnin sonunda açıkça ifade edilmektedir. Bu yüzden puanlamada 30 üzerinden 15 puan uzmanlarca uygun görülmüştür (Presley ve Afflerbach'dan alıntılan Gülhiz Pilten 2007).

6.Dinlediklerini/ izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.

Puan	METİN ADI	Etkinlik Numarası
30	İDİL BİRET	4

7.Dinlediklerine/ izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.

Puan	METİN ADI	Etkinlik Numarası
15	DEVE İLE FARE	3
	OYUNCAK	4
	MEKTUP	1
	KOMŞULUK	3

8.Dinlediklerine/ izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.

Puan	METİN ADI	Etkinlik Numarası
20	TÜCCAR İLE CİN	3
	KOMŞULUK	2
	İDİL BİRET	2

9.Dinlediği/ izlediği metne farklı başlıklar bulur.

Puan	METİN ADI	Etkinlik Numarası
10	İDİL BİRET	3

10.Dinlediklerini/ izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.

Puan	METİN ADI	Etkinlik Numarası
10	MEKTUP	4
	KOMŞULUK	4

11.Dinlediklerini/ izlediklerini oluş sırasına göre sıraya sokar.²

Puan	METİN ADI	Etkinlik Numarası
25	TÜCCAR İLE CİN	4

“Dinlediğini Anlama Ve Çözümleme Becerisi Değerlendirme Ölçeği”nin güvenilirlik katsayısı, Cronbach Alfa katsayısı ile kestirilmiştir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı olarak hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı 0.83 olarak bulunmuştur. Alfa katsayısı, alt sınır olarak kabul edilen 0.70 değerinden büyüktür (Tavşancıl 2002: 29). Bu sonuç ölçekten elde edilen ölçümlerin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı 6-8. Sınıflar (2006)'da Türkçe ders kitaplarında yer verilmesi gereken türler belirtilmiştir:

6.Sınıfta; şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup.

7.Sınıfta; şiir, hikaye, anı, deneme, tiyatro, sohbet (söyleşi), gezi yazısı, biyografi.

8.Sınıfta; şiir, hikaye, anı, makale, roman, deneme, sohbet (söyleşi), eleştiri, destan.

Bu türler dışındaki türlerde de metinlere yer verilerek öğrencilerin farklı türlerden metinlerle karşılaşması sağlanmalıdır (MEB 2006: 57).

Araştırmada uygulama yapılan ilköğretim 6. sınıf öğrencilerine seçilen dinleme metinlerinin türleri de programa göre seçilmiştir. Araştırmaya dahil edilen olaya dayalı dinleme metni türleri fabl, hikaye ve masal; düşünceye dayalı dinleme metni türleri ise mektup, deneme ve biyografidir.

²Bu maddede yer alan kazanım, Türkçe Dersi Öğretim Programı 6-8. sınıflar (2006) Dinleme Becerisi “Dinlediğini Anlama ve Çözümleme” kazanımları başlığı altında yer almamaktadır. Kazanım, programın amacına uygun olduğu için diğer kazanımlarla birlikte değerlendirilmiştir.

2.3.2. Kompozisyon Değerlendirme Ölçeği

“Kompozisyon Değerlendirme Ölçeği”nde, öğrencilerin dinledikleri metinlerden hareketle yazdıkları kompozisyonlardaki Türkçe Dersi Öğretim Programı 6- 8. sınıflar (2006) Yazma Becerisi Kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri ölçülmek istenmiştir. Programda yer alan tüm kazanımlar ölçekte değerlendirmeye dahil edilmemiş, sadece araştırmaya yönelik uygun olanlar alınmıştır.

Özcan Demirel (2004: 109)’in hazırladığı yazma ölçeğinde de benzer noktalar incelenmiştir. Ancak belirtilen ölçekte puanlama yoluyla ölçülmeye gidilmiş ve metin türlerine göre ayırma gidilmemiştir. Bu çalışmada uygulanan ölçek, olaya dayalı metinler ve düşünceye dayalı metinler şeklinde iki ana başlıktan oluşmaktadır. Başlıklar altındaki kazanımların bazıları ortaklık gösterdiği gibi türün özelliğine göre de farklılıklar göstermektedir. Ölçek üçlü likert tipi şeklinde hazırlanmıştır. Her maddenin içeriğine uygun dereceleme ölçütleri ayrı ayrı hazırlanmıştır. Bazı kazanımların gerçekleşme düzeyleri türün özelliğine uygun olarak sadece iki veya bir metinde incelenmiştir (Bkz. EK–20). Ölçekte yer alan kazanımlar şöyledir:

Olaya Dayalı Kompozisyonlarda Aranan Türkçe Öğretimi Programı 6–8. Sınıflar Yazma Becerisi Kazanımları

- 1)Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.
- 2)Standart Türkçe ile yazar.
- 3)Tekrara düşmeden yazar.
- 4)Yazım ve noktalama kurallarına uyar.
- 5)Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
- 6)Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.
- 7)Yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar.

8)Kahramanların özelliklerini belirtmiştir.³

9)Serim düğüm ve çözüm bölümlerine yer vermiştir.⁴

Düşünceye Dayalı Kompozisyonlarda Aranılan Türkçe Dersi Öğretim Programı 6–8. Sınıflar Yazma Becerisi Kazanımları

1)Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.

2)Standart Türkçe ile yazar.

3)Tekrara düşmeden yazar.

4)Yazım ve noktalama kurallarına uyar.

5)Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.

6)Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.

7)Yazısını bir ana fikir etrafında toparlar.

8)Yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler.

9)Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.

10)Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine yer vermiştir.⁵

*“Kompozisyon Değerlendirme Ölçeği”*nin güvenilirliği, Cronbach Alfa katsayısı ile kestirilmiş ve 0.96 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

³⁻⁴⁻⁵ Bu kazanımlar, Türkçe öğretimi 6-8. sınıflar (2006) yazma becerisi kazanımları içerisinde yer almamaktadır. Kazanımlar, araştırmamızın amacı doğrultusunda programın da amacına uygun olarak çalışmaya eklenmiştir.

2.3.3. Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Ölçeği

“*Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Ölçeği*” uygulama yapılan okullardaki öğrencilerin dinledikleri metinlere dair yazdıkları kompozisyonlara, dinledikleri metinlerde belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performanslarını ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Her metne ait dörder anahtar kelime bulunmaktadır. Anahtar kelimeler anlamları bakımından “Eyleme dayalı anahtar kelimeler” ve “duyguya ve duruma dayalı anahtar kelimeler” şeklinde ikiye ayrılmıştır. Bu ayrım metindeki anahtar kelimelerle şu şekilde gösterilebilir:

Eyleme Dayalı Anahtar Kelimeler: Kendini beğenmek, arkadaşını kırmamak, ders vermek, affetmek, söz vermek, oynamak, yardım etmek

Duyguya ve Duruma Dayalı Anahtar Kelimeler: Büyüklük- küçüklük ilişkisi, macera, zincirli ceylan, yaş dönemi, oyuncakların özellikleri, aile, özlem, sevgi, merak, İstanbul, kültür, ev, iyi gün/kötü gün, çocukluk/gençlik/yaşlılık, uğraşı/meslek, kişilik özellikleri, anı.

Anahtar kelimelerin ölçeklemesi de üçlü likert tipi şeklinde hazırlanmıştır. Her maddenin içeriğine uygun dereceleme ölçütleri ayrı ayrı hazırlanmıştır (Bkz. EK-23).

“*Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Ölçeği*”nin güvenilirliği, Cronbach Alfa katsayısı ile belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç-tutarlık katsayısı 0.75 olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

2.3.4. Kişisel Bilgiler Formu

“*Kişisel Bilgiler Formu*”, öğrencilerin dinlediklerini anlama ve çözümleme performanslarını, yazma kazanımlarını gerçekleştirme düzeylerini ve belirlenen anahtar kelimeleri kompozisyonlarına transfer etme performanslarını etkileyen bağımsız değişkenleri belirlemek amacı ile hazırlanmıştır. Bu değişkenler; cinsiyet, ebeveyn eğitim durumu, ebeveynlerin meslekleri, ailenin aylık geliri, yerleşim yeri, okul dışında derslerle ilgili bir kursa gidip gitmeme durumu ve sınıftaki yerleşim yeri olarak ele alınmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılmak üzere hazırlanan ölçme araçları; Koç İlköğretim Okulu, Akpınar İlköğretim Okulu ve Konaklı İlköğretim Okulu'ndaki 6. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Uygulamalar, her okulda araştırmacı tarafından yapılmıştır. Böylece her okuldaki uygulamalar eşit şartlarda gerçekleşmiştir.

Uygulamalar, öğrencilerin haftalık ders programlarında yer alan Türkçe dersi ders saatinde ve haftada birer saat yapılmıştır.

İlk hafta kişisel bilgiler formu öğrencilere uygulanmıştır. Daha sonraki haftalardaki her uygulama saati için ayrı ayrı ders planları hazırlanmıştır.

Uygulamada yer alan dinleme metinlerinden “Tüccar ile Cin” metni ve “Oyuncak” metni araştırmacı tarafından seslendirilerek sınıfta okunmuştur. Diğer dört dinleme metni ise CD çalardan öğrencilere dinlettirilmiştir. Metinler öğrencilere ikişer kez dinlettirilmiştir.

Metinler dinletildikten sonra öğrencilerin dinlediklerini anlama ve çözümlemelerine yönelik açık uçlu, boşluk doldurmalı, çoktan seçmeli, eşleştirmeli soruların bulunduğu soru kâğıtları öğrencilere verilmiştir. Öğrencilerden metinleri anlamalarını ölçmeye yönelik bu soruları cevaplandırdıktan sonra dinledikleri metinle ilişkili kompozisyonlar yazmaları istenmiştir.

Toplanan soru kâğıtları hem araştırmacı tarafından hem de konuyla ilgili bir uzman tarafından ikişer kez okunmuştur. Ölçeklere göre değerlendirilen kâğıtlarda aynı puanlar ortaya çıkmıştır. Bu da soruların puanlanmasında objektif ve net bir değerlendirmenin olduğunu göstermektedir.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, bilgisayara aktarılarak SPSS 17.0 (Statistical Packages For Social Sciences) istatistik paket programıyla analiz edilmiştir. Verilerin analizinde yüzde, aritmetik ortalama, t- testi, varyans analizi (ANOVA), korelasyon teknikleri kullanılmıştır.

3. BÖLÜM

BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde, toplanan verilerin analizleri sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemlerine göre düzenlenerek yorumlanmıştır.

Araştırmanın temel amacını belirleyen problem ve alt problemler doğrultusunda elde edilen bulgular, iki ana başlık altında toplanıp değerlendirilmiştir:

- Kişisel Bilgiler Formuna İlişkin Bulgular
- Alt Problemlere İlişkin Bulgular

3.1. Kişisel Bilgiler Formuna İlişkin Bilgi ve Yorumlar

Bu bölümde, “*Kişisel Bilgiler Formu*”nda yer alan cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne mesleği, baba mesleği, aile aylık geliri ve yerleşim yeri yönlerinden örneklem grubundaki öğrencilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmektedir.

Tablo 3.1.1. Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımına İlişkin Frekans ve Yüzdeler

Cinsiyet	N	%
Kız	45	54,2
Erkek	38	45,7
Toplam	83	100,0

Tablo 3.1.1.’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 83 öğrenciden 45’i kız, 38’i erkek öğrencidir. Örneklem içindeki kız öğrencilerin oranı erkek öğrencilere göre daha fazladır.

Tablo 3.1.2. Anne Eğitim Durumunun Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

		Okuryazar Değil	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu	Toplam
Konaklı İ.O.	F %	-	22 91,6	2 8,3	-	-	24 100
Akpınar İ.O.	F %	-	9 32,1	3 10,7	13 46,4	3 10,7	28 100
Koç İ.O.	F %	-	2 6,6	4 13,3	11 36,6	13 43,3	30 100
Toplam	F %	-	33 40,2	9 10,9	24 29,2	16 19,5	82 100

Tablo 3.1.2.' de uygulama yapılan okullardaki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim durumlarına ilişkin bulgular yer almaktadır. Konaklı İ.O.'daki 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin %91,6'sı ilkokul, %8,3'ü ortaokul mezunudur. Konaklı İ.O.'daki uygulamaya katılan öğrencilerden hiçbirinin annesi lise mezunu ya da üniversite mezunu değildir. Bu okuldaki 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim seviyeleri düşüktür. Akpınar İ.O.'daki 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin %32,1'i ilkokul, %10,7'si ortaokul, %46,4'ü lise ve %10,7'si üniversite mezunudur. Akpınar İ.O.'daki uygulamaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumları büyük oranda ilkokul ve lise mezunudur. Koç İ.O.'daki 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin %6,6'sı ilkokul, %13,3'ü ortaokul, %36,6'sı lise ve %43,3'ü üniversite mezunudur. Bu okuldaki 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim durumları büyük oranda lise ve üniversite mezunudur. Bu da göstermektedir ki uygulama yapılan okullardaki 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim seviyesinin en yüksek olduğu okul Koç İ.O, ardından Akpınar İ.O. ve Konaklı İ.O. şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 3.1.3. Baba Eğitim Durumunun Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

		Okuryazar Değil	İlkokul Mezunu	Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	Üniversite Mezunu	Toplam
Konaklı İ.O.	F %	-	19 76	6 24	-	-	25 100
Akpınar İ.O.	F %	-	7 25	4 14,2	10 35,7	7 25	28 100
Koç İ.O.	F %	-	1 3,3	5 16,6	7 23,3	17 56,6	30 100
Toplam	F %	-	27 32,5	15 18	17 20,4	24 28,9	83 100

Tablo 3.1.3.'de uygulama yapılan okullardaki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin babalarının eğitim durumlarına ilişkin bulgular yer almaktadır. Konaklı İ.O.'daki 6. sınıf öğrencilerinin babalarının %76'sı ilkokul, %24'ü ortaokul mezunudur. Yine bu okuldaki öğrencilerin annelerinde olduğu gibi lise ve üniversite mezunu olan babalar bulunmamaktadır. Akpınar İ.O.'daki 6. sınıf öğrencilerinin babalarının %25'i ilkokul, %14,2'si ortaokul, %35,7'si lise ve %25'i üniversite mezunudur. Koç İ.O.'daki 6. sınıf öğrencilerinin babalarının %3,3'ü ilkokul, %16,6'sı ortaokul, %23,3'ü lise ve %56,6'sı üniversite mezunudur. Bu okuldaki öğrencilerin babalarının %50'den fazlası üniversite mezunudur. Bu da göstermektedir ki uygulama yapılan okullardaki 6. sınıf öğrencilerinin babalarının eğitim seviyesinin en yüksek olduğu okul Koç İ.O, ardından Akpınar İ.O. ve Konaklı İ.O. şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 3.1.4. Anne Mesleğinin Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

		Bir İşte Çalışmıyor	Memur	İşçi	Çiftçi	Esnaf	Diğer ⁶	Toplam
Konaklı İ.O.	F %	22 88	-	3 12	-	-	-	25 100
Akpınar İ.O.	F %	19 67,8	4 14,2	2 7,1	-	-	3 10,7	28 100
Koç İ.O.	F %	11 36,6	11 36,6	3 10	-	-	5 16,6	30 100
Toplam	F %	52 62,6	15 18	8 9,6	-	-	8 9,6	83 100

Tablo 3.1.4.'te uygulama yapılan okullardaki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin mesleklerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Konaklı İ.O.'daki 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin %12'si de işçi ve %88'i bir işte çalışmamakta yani ev hanımıdır. Akpınar İ.O.'daki 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin %67,8'i bir işte çalışmamakta, %14,2'si memur, %7,1'i işçi ve %10,7'si de diğer mesleklere sahiptir. Koç İ.O.'daki 6. sınıf öğrencilerinin annelerinin %36,6'sı bir işte çalışmamakta, %36,6'sı memur, %10'u işçi ve %16,6'sı diğer mesleklere sahiptir. Konaklı İ.O. ve Akpınar İ.O.'daki öğrencilerin annelerinin büyük çoğunluğu ev hanımıdır. Koç İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin anneleri de aynı oranlarda memur ve ev hanımıdır.

⁶Diğer seçeneğindeki meslekler, öğrencilerin yazdıkları doğrultusunda mühendislik, bilgisayar programcılığı, serbest muhasebe mali müşavirliği, genel müdürlük, veterinerlik, elektrik-elektronik teknikerliği gibi özel sektörde yer alan meslekleri kapsamaktadır.

Tablo 3.1.5. Baba Mesleğinin Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

		Bir İşte Çalışmıyor	Memur	İşçi	Çiftçi	Esnaf	Diğer	Toplam
Konaklı İ.O.	F %	-	-	5 20,8	15 62,5	4 16,6	-	24 100
Akpınar İ.O.	F %	-	7 25	4 14,2	-	5 17,8	12 42,8	28 100
Koç İ.O.	F %	-	5 16,6	3 10	-	7 23,3	15 50	30 100
Toplam	F %	-	12 14,6	12 14,6	15 18,2	16 19,5	27 32,9	82 100

Tablo 3.1.5.'te görüldüğü üzere uygulama yapılan okullardaki 6. sınıf öğrencilerinin babalarının mesleklerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Konaklı İ.O.'daki 6. sınıf öğrencilerinin babalarının %20,8'i işçi, %62,5'i çiftçi ve %16,6'sı esnafır. Bu okuldaki 6. sınıf öğrencilerinin babalarının büyük çoğunluğu çiftçidir. Akpınar İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin babalarının %25'i memur, %14,2'si işçi, %17,8'i esnaf ve %42,8'i diğer mesleklere sahiptir. Koç İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin babalarının %16,6'sı memur, %10'u işçi, %23,3'ü esnaf, %50'si diğer mesleklere sahiptir.

Yukarıdaki Tablo 3.1.4.'te ve 3.1.5.'te göstermektedir ki, Koç İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin ailelerinin mesleksel düzeyleri diğer okullara göre daha yüksektir. En düşük mesleksel düzeye sahip ailesi olan 6. sınıf öğrencileri Konaklı İ.O.'dadır.

Tablo 3.1.6. Aile Aylık Gelirinin Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

		750 TL'den az	751TL-1500 TL	1501 TL-2500TL	2501TL ve üzeri	Toplam
Konaklı İ.O.	f %	11 44	14 56	-	-	25 100
Akpınar İ.O.	f %	1 3,7	12 44,4	11 40,7	3 11,1	27 100
Koç İ.O.	f %	-	1 3,3	6 20	23 76,6	30 100
Toplam	f %	12 14,6	27 32,9	17 20,7	26 31,7	82 100

Tablo 3.1.6.'da uygulama yapılan ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin ailelerinin aylık gelirlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Koç İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin ailelerinin %44'ünün aylık geliri 750 TL'den az, %56'sının aylık geliri 751 TL- 1500 TL aralığındadır. Akpınar İ.O.'daki 6. sınıf öğrencilerinin ailelerinin %3,7'sinin aylık geliri 750 TL'den az, %44,4'ünün aylık geliri 751 TL- 1500 TL aralığında, %40,7'sinin aylık geliri 1501 TL- 2500 TL aralığında, %11,1'inin aylık geliri 2501 TL ve üzerindedir. Koç İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin ailelerinin %3,3'ünün aylık geliri 751 TL- 1500 TL aralığında, %20'sinin aylık geliri 1501 TL- 2500 TL aralığında, %76,6'sının aylık geliri 2501 TL ve üzerindedir. Buna göre ailesinin aylık geliri yüksek olan 6. sınıf öğrencileri Koç İ.O. öğrencileridir. Orta düzeyde gelire sahip ailesi olan 6. sınıf öğrencileri de Akpınar İ.O. öğrencileridir. En düşük gelire sahip ailesi olan 6. sınıf öğrencileri de Konaklı İ.O. öğrencileridir.

Tablo 3.1.7. Yerleşim Yerinin Okullara Göre Dağılımına Ait Frekans Ve Yüzdeler

Yerleşim Yeri		Toplam
Şehir	f	58
	%	69,8
Köy	f	25
	%	30,1
Toplam	f	83
	%	100

Tablo 3.1.7.'de görüldüğü üzere uygulama yapılan okullardaki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin yerleşim yerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Uygulama yapılan 83 öğrenciden 58 öğrenci şehirde, 25 öğrenci köyde ikamet etmektedir. Konaklı İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin hepsi köyde yaşamaktadır. Akpınar İ.O. ve Koç İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin de hepsi şehirde yaşamaktadır.

“Sosyoekonomik düzeyin bireyin farklı alanlardaki gelişimine etkisi olduğu yönündeki genel kanıya rağmen sosyoekonomik düzeyin tam olarak ne olduğu, hangi unsurları içerdiği ve nasıl belirleneceği hakkında kesin bir ölçüt yoktur. Sosyoekonomik yönden bir kişinin hangi düzeyde olduğunu söylemek için gelir düzeyinin mi, eğitim düzeyinin mi, mesleğinin mi yoksa başka bir faktörün mü temel belirleyici olacağı bir problem teşkil etmektedir. Genellikle sosyoekonomik düzey kavramının yalnızca sınıf kavramını değil eğitim, meslek, gelir ve başka bazı etmenleri içerdiği kabul edilmektedir (Gürkaynak 1979: 25).

“Sosyoekonomik statünün ölçümünde kullanılan birkaç gösterge vardır. En önemli göstergeler mesleki statü, eğitim seviyesi ve gelir düzeyidir. Her gösterge sosyal tabakalaşmanın değişik bir yönünü kapsar.” (Wheeler 1989: 30- 36).

“Kişisel Bilgiler Formu”na ilişkin bulgulara bakıldığında uygulama yapılan okullardaki öğrenciler arasında sosyoekonomik açıdan farklılık görülmektedir. Buna göre, en yüksek sosyoekonomik düzeye sahip 6. sınıf öğrencileri Koç İ.O.’dadır. Ardından sırasıyla Akpınar İ.O. ve Konaklı İ.O. 6. sınıf öğrencileri gelmektedir.

3.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde bulgular ve yorumlar alt problemlere göre sırasıyla açıklanmaktadır.

- 1. Birinci Alt Problem:** İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme ile kompozisyon yazma başarıları ne düzeydedir?

Bu alt problem, iki alt başlık halinde ele alınmaktadır:

1.a.) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006)'nda yer alan “Dinleneni/ izleneni anlama ve çözümleme” kazanımlarına yönelik erişim düzeyleri nedir?

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan “Dinleneni/İzleneni Anlama ve Çözümleme” kazanımları alt başlığında yer alan kazanımlara erişim düzeyleri hesaplanmıştır. Erişim düzeyleri, öğrencilerin toplamda aldıkları puanın aritmetik ortalamasının (\bar{X}) kazanımların yer aldığı etkinliklere verilen maksimum puana bölünüp 100 ile çarpılarak bulunmuştur ($Erişim = \frac{\bar{X}}{MaxPuan} \cdot 100$). Bu suretle erişim düzeyleri 0–100 arasında bir değer olarak yani 100 üzerinden elde edilmiştir. Öğrencilerin erişim düzeylerinin %50'nin altında olduğu kazanımlar, öğrencilerin erişimleri bakımından yetersiz; erişim düzeylerinin %50'nin üzerinde olduğu kazanımlarsa öğrencilerin erişimleri bakımından yeterli bulunmuştur.

Tablo 3.2.1. : “Dinleneni/ İzleneni Anlama ve Çözümleme” Kazanımlarını Gerçekleştirme Erişim Düzeyleri

Kazanım	Okul Adı	Erişi (100 üzerinden)
1)Dinlenenin/izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	45 62 65 58
2)Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	62 76 87 76
3)Dinlediklerinin/izlediklerinin ana fikrini/ ana duygusunu belirler.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	35 41 45 40
4)Dinlediklerindeki/izlediklerindeki olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirler.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	47 53 63 55
5)a-Dinlediklerinde/izlediklerinde sebep-sonuç ilişkilerini belirler. b-Dinlediklerinde/izlediklerinde amaç-sonuç ilişkilerini belirler.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	48 61 70 60
6) Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	12 20 33 22
7)Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin sorulara cevap verir.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	43 68 72 62
8)Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	80 90 86 85
9) Dinlediği/ izlediği metne farklı başlıklar bulur.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	74 77 70 73
10)Dinlediklerini/izlediklerini kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	41 53 60 52
11) Dinlediklerini/izlediklerini oluş sırasına göre sıraya sokar.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	47 88 83 74

Tablo 3.2.1'deki verilere göre, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama ve çözümleme kazanımlarına erişim düzeyleri sosyoekonomik yönden farklılık göstermektedir. Öğrencilerin erişim düzeyi %22 ile en düşük olan kazanım *“Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler”*dir. Buna göre ilköğretim 6. sınıf öğrencileri, en çok dinledikleri metinleri kronolojik ve mantık akışı içerisinde özetlemekte zorlanmaktadır. Ancak başka bir kazanım olan *“Dinlediklerini/izlediklerini oluş sırasına göre sıraya sokar”* kazanımına öğrencilerin erişim düzeyleri %74'tür. Bu da göstermektedir ki öğrenciler, direkt verilen olayları oluş sırasına sokmakta başarılıdır ancak olayları kendileri hatırlayıp oluş sırasına sokmakta başarılı değildirler. Ayrıca belirtilen bu iki kazanımı gerçekleştirilmede alt sosyoekonomik düzeyi temsil eden Konaklı ilköğretim okulu %47 ve %12 erişim oranları ile diğer gruplara göre oldukça geridedir. Alt sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencileri, dilmediklerini oluş sırasına sokmakta ve özetlemekte güçlük çekmektedirler.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin *“Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar”* kazanımına erişim düzeyleri %85 olarak gerçekleşmektedir. Buna göre, ilköğretim 6. sınıf öğrencileri en çok dinledikleri metinlere ilişkin karşılaştırmaları yapmakta başarılıdır. Diğer erişim düzeyleri yüksek kazanımlar, *“Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler”* ve *“Dinlediği/izlediği metne farklı başlıklar bulur”* dur. Bu kazanımların da erişim düzeyleri birbirlerine yakındır.

Tablo 3.2.1.'deki verilere göre, farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006) Dinleme becerisi *“Dinlenenini/İzlenenini Anlama ve Çözümleme”* kazanımlarına erişim düzeyleri de farklılaşmaktadır. Üst sosyoekonomik düzeye sahip olan Koç İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin belirtilen kazanımlara erişim düzeyleri, diğer uygulama okullarındaki 6. sınıf öğrencilerine göre daha fazladır. Alt sosyoekonomik düzeye sahip olan Konaklı İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin belirtilen kazanımlara erişim düzeyleri, diğer uygulama okullarındaki 6. sınıf öğrencilerine göre en düşük düzeydedir.

1.b.)İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin kompozisyonlarında Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006)'nda yer alan yazma becerisi kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri nedir?

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı (2006)'nda yer alan yazma becerisi kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri, “dinlediklerini anlama ve çözümlenme” becerilerine erişti düzeylerinde olduğu gibi öğrencilerin toplamda aldıkları puanın aritmetik ortalamasının (\bar{X}) kazanımların yer aldığı etkinliklere verilen maksimum puana bölünüp 100 ile çarpılmasıyla bulunmuştur. Erişti düzeyleri de 0–100 arasında bir değer olarak yani 100 üzerinden elde edilmiştir. Kompozisyonlardaki yazma becerisi kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri, olaya dayalı türlerde kompozisyonlar ve düşünceye dayalı türlerde kompozisyonlar şeklinde iki başlık altında ölçülmüştür. İki türde ele alınan kazanımlar ortaklık gösterdiği gibi türe özgü kazanımlar kendi başlıkları altında değerlendirilmiştir.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin olaya ve düşünceye dayalı kompozisyonlarındaki Türkçe Öğretimi Programı (2006)'nda yer alan yazma becerisi kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 3.2.2. : Olaya Dayalı Kompozisyon Yazmada Yazma Becerisi Kazanımlarını Gerçekleştirme Düzeyleri

Kazanım	Okul Adı	Erişti (100 üzerinden)
<i>1)Kağıt ve sayfa düzenine dikkat eder.</i>	Konaklı İ.O.	48
	Akpınar İ.O.	63
	Koç İ.O.	58
	Genel	56
<i>2)Standart Türkçe ile yazar.</i>	Konaklı İ.O.	52
	Akpınar İ.O.	70
	Koç İ.O.	75
	Genel	66
<i>3)Tekrara düşmeden yazar.</i>	Konaklı İ.O.	73
	Akpınar İ.O.	81
	Koç	90
	İ.O.	82

	Genel	
4)Yazım ve noktalama kurallarına uyar.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	42 57 62 54
5)Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	46 56 67 57
6)Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	75 58 63 65
7)Yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	63 70 83 73
8)Kahramanların özelliklerini belirtmiştir.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	63 71 77 71
9)Serim, düğüm ve çözüm bölümlerine yer vermiştir.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	64 70 81 72

Tablo 3.2.2.'de görüldüğü gibi ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin olaya dayalı kompozisyonlarında Türkçe Öğretimi Programı 6–8. Sınıflar (2006)'da yer alan yazma becerisi kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri sosyoekonomik düzeye göre farklılık göstermektedir(Üst:Koç İ.O. , Orta:Akpınar İ.O. , Alt:Konaklı İ.O.). Tablonun tamamına bakıldığında üst sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin bu kazanımları gerçekleştirme düzeyleri diğer sosyoekonomik düzeydeki öğrencilere göre daha fazladır. Ancak sadece “yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur” kazanımını alt sosyoekonomik düzeyi temsil eden grubun erişti düzeyi %75 ile en çok çıkmıştır. Buradan uygulama yapılan okuldaki sınıfın Türkçe öğretmenin öğrencilerini kompozisyonlarına başlık koymaları konusunda yeteri kadar uyardığı çıkarımında bulunulabilir. “Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder” kazanımını en çok gerçekleştiren grup orta sosyoekonomik düzeyi temsil eden grup çıkmıştır.

Tablo 3.2.2.'de yer alan kazanımlardan ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin genel olarak en fazla gerçekleştirdikleri kazanımlar sırasıyla “tekrara düşmeden yazar”, “yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar”, “kahramanların özelliklerini belirtmiştir”, “serim, düğüm ve çözüm bölümlerine yer vermiştir” şeklindedir. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin genel olarak diğer kazanımlara oranla az gerçekleştirdikleri kazanımlar sırasıyla “Yazım ve noktalama kurallarına uyar.”, “Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder.”, “Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.” şeklindedir.

Tablo 3.2.3. : Düşünceye Dayalı Metin Yazmada Yazma Becerisi Kazanımlarını Gerçekleştirme Düzeyleri

Kazanım	Okul Adı	Erişi (100 üzerinden)
1)Kağıt ve sayfa düzenine dikkat eder.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	49 66 59 58
2)Standart Türkçe ile yazar.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	55 78 82 72
3)Tkrara düşmeden yazar.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	76 71 84 77
4)Yazım ve noktalama kurallarına uyar.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	43 64 64 58
5)Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	46 56 61 55
6)Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	78 71 75 75
7)Yazısını bir ana fikir etrafında toparlar.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	62 78 85 76

8)Yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	39 50 55 49
9)Yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	51 60 63 59
10)Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine yer vermiştir.	Konaklı İ.O. Akpınar İ.O. Koç İ.O. Genel	52 60 65 59

Tablo 3.2.3.'te görüldüğü gibi ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin düşünceye dayalı kompozisyonlarında Türkçe Dersi Öğretim Programı 6–8. Sınıflar (2006)'da yer alan yazma becerisi kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri sosyoekonomik düzeye göre farklılık göstermektedir. Üst sosyoekonomik düzeyi temsil eden grubun düşünceye dayalı kompozisyonlarında belirtilen kazanımları gerçekleştirme düzeyleri diğer sosyoekonomik gruplara göre daha fazladır. Ancak yine olaya dayalı kompozisyonlarında olduğu gibi alt sosyoekonomik grubu temsil eden öğrenciler düşünceye dayalı kompozisyonlarında da “Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur.” kazanımını %78 erişim düzeyiyle en fazla gerçekleştiren gruptur.

Tablo 3.2.3.'te yer alan kazanımlardan ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin genel olarak en fazla gerçekleştirdikleri kazanımlar sırasıyla “tekrara düşmeden yazar”, “yazısını bir ana fikir etrafında toparlar”, “yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur” şeklindedir. Tabloya göre ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin genel olarak az gerçekleştirdikleri kazanımlar sırasıyla “yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler”, “yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulur”, “kâğıt ve sayfa düzenine dikkat eder”, “yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar”, “giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine yer vermiştir” şeklindedir.

Tablo 3.2.2. ile Tablo 3.2.3. karşılaştırıldığında ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin kompozisyonlarındaki yazma kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri yazdıkları türe göre değişmektedir. Olaya dayalı türlerde yazılan kompozisyonlardaki türe özgü “yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar”, “kahramanların özelliklerini belirtmiştir”,

“serim, düğüm ve çözüm bölümlerine yer vermiştir” kazanımları ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin gerçekleştirmekte başarılı olduğu kazanımlardır. Düşünceye dayalı türlerde yazılan kompozisyonlardaki türe özgü yalnızca “yazısını bir ana fikir etrafında toparlar” kazanımını gerçekleştirmede daha başarılıyken; yine türe özgü “yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler”, “yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar”, “giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine yer vermiştir” kazanımlarını gerçekleştirmede ise daha başarısızdılar. Her iki türde de genel olarak başarının sağlandığı kazanımsa “tekrara düşmeden yazar”dır. Sonuç olarak ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı 6–8. Sınıflar (2006)’da yazma becerisine yönelik kazanımları gerçekleştirme düzeyleri sosyoekonomik yönden farklılık göstermektedir. Öğrencilerin olaya ve düşünceye dayalı kompozisyonlardaki yazma becerisine yönelik kazanımları gerçekleştirme düzeyleri de türe göre farklılık göstermektedir.

2. İkinci Alt Problem: İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları hangi değişkenlere göre farklılık göstermektedir?

Bu alt problem yedi alt başlık halinde ele alınmaktadır

2.a.) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları cinsiyet açısından değişkenlik göstermekte midir?

Uygulama yapılan okullardaki öğrencilerin cinsiyetleri ile dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları aşağıda t-testi ile karşılaştırılmıştır.

Tablo 3.2.4. Dinlediğini Anlama ve Çözümlene Başarısı İçin Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları

CİNSİYET	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Serbestlik Derecesi	t	P
Kız	45	53,61	11,60	81	3,062	0,003
Erkek	38	45,78	11,60			

Tablo 3.2.4.'te görüldüğü üzere, öğrencilerin dinlediklerini anlama başarıları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p=0,003$). Aritmetik ortalamalardan anlaşılacağı gibi kız öğrencilerin dinlediklerini anlama başarıları erkek öğrencilerinkinden daha fazla bulunmuştur. O halde kız öğrenciler, dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları bakımından erkek öğrencilerden daha başarılıdır.

2.b.) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları oturdukları yerleşim yeri açısından değişkenlik göstermekte midir?

Uygulama yapılan okullardaki öğrencilerin oturdukları yerleşim yeri ile dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları aşağıda t-testi ile karşılaştırılmıştır.

Tablo 3.2.5. Dinlediğini Anlama ve Çözümlene Başarısı İçin Yerleşim Yerine Göre t-testi Sonuçları

YERLEŞİM YERİ	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Serbestlik Derecesi	t	P
Şehir	57	54,17	8,02	81	4,301	0,00
Köy	26	40,93	14,74			

Tablo 3.2.5.'e göre, yerleşim yeri olarak şehirde yaşayan öğrencilerin dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları, köyde yaşayan öğrencilerinkinden olumlu anlamda farklılık göstermektedir ($p=0,00$). Aritmetik ortalamalardan da anlaşılmaktadır ki dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları şehirde yaşayan öğrencilerde köyde yaşayan öğrencilere göre daha fazladır. Yani şehirde yaşayan öğrenciler, dinlediklerini anlama ve çözümlenede köyde yaşayan öğrencilere göre daha başarılıdır. “Köy ve kentin kendine özgü yaşam şekli, buralarda yaşayan insanların sosyoekonomik düzeyleri ve eğitim öğretim hizmetlerinden yararlanabilme imkânları arasında farklar vardır. Bu fark, kent lehine gün geçtikçe artmaktadır. Belirtilen sebeplerden dolayı eğitim öğretimde ortaya çıkan farklılıkların giderilmesi, demokratik toplumun bir gereği olarak bütün fertlere eşit eğitim öğretim imkânlarının sağlanması gerekir” (Deniz 2003: 234).

2.c.) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları, okul dışında dersleriyle ilgili bir kursa gidip gitmemesine göre değişkenlik göstermekte midir?

Uygulama yapılan okullardaki öğrencilerin okul dışında kursa gidip gitmeme durumları ile dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları aşağıda t-testi ile karşılaştırılmıştır.

Tablo 3.2.6. *Dinlediğini Anlama ve Çözümlene Başarısı İçin Okul Dışında Kursa Gitme Durumuna Göre t-testi Sonuçları*

KURSA GİTME DURUMU	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Serbestlik Derecesi	t	p
Gidiyorum	46	55,47	7,49	81	5,21	0,00
Gitmiyorum	37	43,26	13,53			

Tablo 3.2.6.'e göre, dersleriyle ilgili okul dışında kursa giden öğrencilerin dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları ile kursa gitmeyen öğrencilerin arasında anlamlı bir fark vardır ($p=0,00$). Aritmetik ortalamalarından anlaşılacağı gibi okul dışında kursa giden öğrencilerin dinlediğini anlama başarıları gitmeyen öğrencilere göre daha yüksektir. Okul dışında kursa giden ilköğretim 6. sınıf öğrencileri dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları bakımından kursa gitmeyen öğrencilere göre daha başarılıdır.

2.d.) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları ebeveynlerinin eğitim durumuna göre değişkenlik göstermekte midir?

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin ebeveynlerinin eğitim durumu ile dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları aşağıda tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmıştır. İlk olarak öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre karşılaştırma yapılmıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına ilişkin aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar da tabloda belirtilmektedir.

Tablo 3.2.7-a. Anne Eğitim Durumuna Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

Anne Eğitim Durumu	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
İlkokul Mezunu	33	44,807	14,291
Ortaokul Mezunu	9	50,892	9,395
Lise Mezunu	24	53,283	9,424
Üniversite Mezunu	16	56,797	5,896

Tablo 3.2.7-b. : Dinlediğini Anlama Başarısı İçin Anne Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	1887,834	3	629,278	5,005	0,003
Gruplar içi	9806,382	78	125,723		
Toplam	11694,217	81			

Tablo 3.2.7-b.'deki verilere göre, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarılarının annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($F_{(3,78)}=5.005$ ve $p=0.003$). Tablo 3.2.7-a.'da görüldüğü gibi annelerinin eğitim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin de dinlediklerini anlama başarıları artmaktadır. Yani anne eğitim düzeyi öğrencilerin dinlediklerini anlama performanslarını etkilemektedir. Tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucu ile grupların aritmetik ortalamalarının eşit olmadığı ortaya konmuştu. Bir sonraki analiz, bu 4 gruptan hangileri arasındaki farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olduğunu belirlemektir. Bu amaç için LSD (least significant difference) testi uygulanmıştır. Aşağıdaki Tablo 3.2.7-c.'de LSD testine göre aralarında anlamlı farklılık bulunanlar verilmiştir.

Tablo 3.2.7-c. *Anne Eğitim Düzeylerine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları*

Anne Eğitim Durumu	Anne Eğitim Durumu	P
İlkokul Mezunu	Lise Mezunu	0,006
	Üniversite Mezunu	0,001

Bu çalışmada anne eğitimi 4 düzey olarak ele alınmıştır. Bu düzeylerin kendi aralarında ikili olarak karşılaştırılmaları sonucu toplam 6 tane ikili karşılaştırma söz konusudur. Tablo 3.2.7-c.'de sunulan LSD testi sonuçlarından da anlaşılacağı üzere bu 6 tane ikili karşılaştırmadan sadece 2 tanesi anlamlı çıkmıştır (ilkokul-lise ve ilkokul-üniversite). Yani anneleri ilkokul mezunu olan grup ile anneleri lise mezunu ve üniversite mezunu olan grupların dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları arasında anlamlı farklılıklar vardır (bkz. Tablo 3.2.7-c). Sonuç olarak, Anneleri lise mezunu ve üniversite mezunu olan öğrenci gruplarının dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları anneleri ilkokul mezunu olan öğrenci grubuna göre daha fazladır.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin babalarının eğitim durumları ile öğrencilerin dinlediklerini anlama ve çözümlene başarılarına ait karşılaştırma (ANOVA) aşağıda belirtilmektedir. Babaların eğitim durumlarına göre aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar şöyledir:

Tablo 3.2.8-a. *Baba Eğitim Durumuna Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar*

Dinlediğini Anlama	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
İlkokul Mezunu	27	43,103	13,902
Ortaokul Mezunu	15	47,651	11,912
Lise Mezunu	17	55,975	6,398
Üniversite Mezunu	24	55,095	9,118

Tablo 3.2.8-b. : *Dinlediğini Anlama Başarısı İçin Baba Eğitim Durumuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	2597,008	3	865,669	7,139	0,000
Gruplar içi	9579,548	79	121,260		
Toplam	12176,556	82			

Tablo 3.2.8-b.'deki verilere göre, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarılarının babalarının eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir ($F=7.139$ ve $p=0.000$). Tablo 3.2.8-a.'da görüldüğü gibi öğrencilerin dinlediklerini anlama başarıları babalarının eğitim seviyeleri yükseldikçe artmaktadır. Anne eğitim seviyesinde olduğu gibi baba eğitim seviyesi de öğrencinin dinlediğini anlama performansında etkilidir. Grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlılığını belirlemek için uygulanan LSD testi sonuçları Tablo 3.2.8-c.'de sunulmuştur.

Tablo 3.2.8-c. *Baba Eğitim Düzeylerine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları*

Baba Eğitim Durumu	Baba Eğitim Durumu	p
İlkokul Mezunu	Lise Mezunu	0,000
	Üniversite Mezunu	0,000
Ortaokul Mezunu	Lise Mezunu	0,036
	Üniversite Mezunu	0,043

Baba eğitim düzeyi 4 düzey olarak alınan bu çalışmada yapılan ikili karşılaştırmalarda 4 tane ikili karşılaştırma arasında anlamlılık çıkmıştır (ilkokul-lise, ilkokul-üniversite, ortaokul-lise, ortaokul-lise, ortaokul-üniversite). Yani babaları ilkokul mezunu olan grup ile babaları lise mezunu ve üniversite mezunu olan grupların dinlediklerini anlama ve çözümleme becerileri arasında; babaları ortaokul mezunu olan grup ile babaları lise mezunu ve üniversite mezunu olan grupların dinlediklerini anlama ve çözümleme becerileri arasında anlamlı farklılık vardır (bkz. Tablo 3.2.8-c.). Sonuç olarak babaları

ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan öğrenci gruplarının, dinlediklerini anlama ve çözümlenmede babaları lise mezunu ve üniversite mezunu olan öğrenci gruplarına göre daha başarısızdırlar.

2.e.) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümlenme başarıları ebeveynlerinin mesleği yönünden değişkenlik göstermekte midir?

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin ebeveynlerinin mesleği ile dinlediklerini anlama ve çözümlenme başarıları aşağıda tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmıştır. İlk olarak öğrencilerin annelerinin mesleklerine göre karşılaştırma yapılmıştır. Öğrencilerin annelerinin mesleklerine ilişkin aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar da tabloda belirtilmektedir.

Tablo 3.2.9-a. *Anne Mesleğine Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar*

Dinlediğini Anlama	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Bir İşte Çalışmıyor	52	47,905	13,282
Memur	15	55,973	5,833
İşçi	8	43,745	9,780
Diğer	8	58,975	6,677
Toplam	83	50,029	12,185

Tablo 3.2.9-b. : *Dinlediğini Anlama ve Çözümlenme Başarısı İçin Anne Mesleğine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	1720,592	3	573,531	4,333	0,007
Gruplar içi	10455,964	79	132,354		
Toplam	12176,556	82			

Tablo 3.2.9-b.'ye göre, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümlenme başarıları annelerinin mesleğine göre anlamlı farklılık göstermektedir

($F=4.333$, $p=0.007$). Tablo 3.2.9-a.'da görüldüğü gibi öğrencilerin dinlediklerini anlama başarıları annelerinin mesleksel düzeyleri yükseldikçe artmaktadır. Annelerin mesleksel düzeyleri öğrencilerin dinlediklerini anlama başarılarında etkili olmaktadır. Diğer (mühendis, veteriner, mimar, muhasebeci, vb.) seçeneğindeki mesleklere sahip annelerin çocukları dinlediklerini anlamada daha başarılıdır ($\bar{X}=58,975$). Memur annelerin çocuklarının da dinlediklerini anlama başarıları yüksektir ($\bar{X}=55,973$). Grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlılığını belirlemek için uygulanan LSD testi sonuçları Tablo 3.2.9-c.'de sunulmuştur.

Tablo 3.2.9-c. : Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları

Anne Mesleği	Anne Mesleği	p
Bir İşte Çalışmıyor	Memur	0,019
	Diğer	0,013
İşçi	Memur	0,017
	Diğer	0,010

Anne meslekleri 4 düzey seçilen çalışmada meslekler arasındaki ikili karşılaştırmalarda 4 tane ikili karşılaştırma arasında anlamlı farklılık çıkmıştır. Bir işte çalışmayan anneleri olan grubun dinlediklerini anlama başarısı il memur ve diğer mesleklere sahip anneleri olan grupların başarısı arasında anlamlı farklılıklar vardır. İşçi anneleri olan grubun dinlediğini anlama başarısı ile yine memur ve diğer mesleklere sahip anneleri olan grupların arasında da anlamlı farklılıklar çıkmıştır.(Bkz. Tablo 3.2.9-c.). Sonuç olarak memur ve diğer mesleklere sahip annelerin çocuklarının dinlediğini anlama başarısı, bir işte çalışmayan yani ev hanımı anneler ve işçi annelerin çocuklarının dinlediğini anlama başarısından yüksektir.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin babalarının meslekleri ile öğrencilerin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarılarına ait karşılaştırma (ANOVA) aşağıda belirtilmektedir. Babaların mesleklerine göre aritmetik ortalamalar ve standart sapmalar şöyledir:

Tablo 3.2.10-a. *Baba Mesleğine Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar*

Dinlediğini Anlama	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Memur	12	52,331	8,428
İşçi	12	46,672	14,042
Çiftçi	15	40,288	14,084
Esnaf	16	51,018	12,359
Diğer	27	55,880	7,257
Toplam	82	50,212	12,145

Tablo 3.2.10-b. : *Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Baba Mesleğine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2559,209	4	639,802	5,247	0,001
Gruplar içi	9388,705	77	121,931		
Toplam	11947,915	81			

Tablo 3.2.10-b.'ye göre, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama başarıları babalarının mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=5.247$, $p=0.001$). Tablo 3.2.10-a.'da göstermedi ki öğrencilerin dinlediklerini anlama başarıları babalarının mesleksi düzeyleri yükseldikçe artmaktadır. Yani babaların mesleksi düzeyleri öğrencilerin dinlediklerini anlama başarılarında etkilidir. Çiftçi babaların çocukları, dinlediklerini anlamada en düşük başarıya sahiptir. Diğer (mühendis, veteriner, mimar, muhasebeci, vb.) seçeneğindeki mesleklere sahip babaların çocukları ise dinlediğini anlamada en yüksek başarıya sahiptir (Bkz. Tablo 3.2.10-a). Grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlılığını belirlemek için uygulanan LSD testine ait sonuçlar aşağıdaki Tablo 3.2.10-c.'de gösterilmektedir.

Tablo 3.2.10-c. : *Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları*

Baba Mesleği	Baba Mesleği	p
İşçi	Diğer	0,019
Çiftçi	Memur	0,006
	Esnaf	0,008
	Diğer	0,000

Tablo 3.2.10-c.'de görüldüğü gibi çalışmada ele alınan 5 mesleksel düzey arasında yapılan ikili karşılaştırmalarda 4 tane ikili karşılaştırma arasında anlamlılık çıkmıştır (işçi-diğer, çiftçi-memur, çiftçi-esnaf, çiftçi-diğer). İşçi babası olan grubun dinleme anlama ve çözümlene başarıları ile diğer (mühendis, veteriner, mimar, muhasebeci, vb.) seçeneğindeki mesleklere sahip babaları olan grupların başarıları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Çiftçi babaları olan grupların dinlediklerini anlama başarıları ile memur, esnaf ve diğer (mühendis, veteriner, mimar, muhasebeci, vb.) seçeneğindeki mesleklere sahip babaları olan grupların dinlediklerini anlama başarıları arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir (Bkz. Tablo 3.2.10-c.). Sonuç olarak mesleksel düzeyi düşük olan işçi ve çiftçi babaları olan grupların dinlediklerini anlama başarıları düşüktür. Ebeveynlerin mesleksel statüleri çocuklarının da dinleme becerisinde etkili olmuştur. “Ailelerin mesleksel statüleriyle çocuğa verilen eğitim miktarı arasında doğrudan bir ilişki vardır. Ailelerin mesleksel düzeyleri ne kadar düşükse, çocuklarına sağladıkları eğitim de o derece azdır.” (Tezcan 1991: 87).

2.f.) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları sınıftaki yerleşim düzeni açısından değişkenlik göstermekte midir?

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin sınıftaki yerleşim düzenleri ile dinlediklerini anlama ve çözümlene başarıları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmıştır. Uygulama yapılan okullardaki öğrencilerin sınıftaki yerleşim yerlerine ait aritmetik ortalama ve standart sapmalar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3.2.11-a. : *Sınıftaki Yerleşim Yerine Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar*

	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Ön Sıralarda	26	46,837	12,542
Orta Sıralarda	27	54,719	8,728
Arka Sıralarda	30	48,574	13,570

Tablo 3.2.11-b. : *Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Sınıftaki Yerleşim Yerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	922,332	2	461,166	7,139	0,000
Gruplar içi	11254,224	80	140,678		
Toplam	12176,556	82			

Uygulamalar boyunca öğrencilerin hepsi aynı sıralarda oturmuştur. Buna göre yapılan değerlendirmede Tablo 3.2.11-b.'de görüldüğü gibi öğrencilerin sınıftaki yerleşim yerine göre dinlediklerini anlama performansları anlamlı bir farklılık göstermektedir (F=7.139, p=0.000). (Ön sıralar ilk iki sırayı, orta sıralar üçüncü ve dördüncü sıraları, arka sıralarsa beşinci ve altıncı sıraları temsil etmektedir). Tablo 3.2.11-a.'da görüldüğü gibi bu çalışmada orta sırada oturan öğrencilerin dinlediklerini anlama başarıları yüksek çıkmıştır. Sınıftaki yerleşim yerleri 3 grup olarak belirlenmiş ve gruplar arasındaki anlamlılığı gösteren LSD testi sonuçları Tablo 3.2.11-c.'de verilmiştir.

Tablo 3.2.11-c. : *Sınıftaki Yerleşim Yerine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları*

Sınıftaki Yerleşim Yeri	Sınıftaki Yerleşim Yeri	p
Orta Sıralarda	Ön Sıralarda	0,018
	Arka Sıralarda	0,054

Sınıftaki yerleşim yerine göre oluşturulan 6 ikili karşılaştırmalı gruptan 2 ikili karşılaştırmalı grubun arasındaki farklılığın anlamlı çıktığı Tablo 3.2.11-c.'de görülmektedir (orta-ön, orta-arka). Yani orta sırada oturan grup ile ön ve arka sıralarda oturan grupların dinlediklerini anlama performansları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Orta sıralarda oturan ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama başarıları diğer sıralarda oturan öğrencilere göre daha yüksektir. Başarılı öğrencilerin ön sıralarda oturması gerektiği ya da başarılı öğrencilerin ön sıralardan çıkacağı düşüncesinin aksi olarak çıkan bu sonuç: çalışkan ve başarılı öğrencilerin ön sıralarda oturduğu kanısının değişebileceğini, öğrencilerin dilsel becerilerinin gelişmişliğinin sadece belirli sıralarda oturan öğrencilerde yeterli olmadığını değişkenlik gösterebileceğine işaret etmektedir.

2.g.) İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları aile aylık gelirine göre değişkenlik göstermekte midir?

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları ile ailelerinin aylık geliri tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmıştır. Uygulama yapılan okullardaki öğrencilerin ailelerinin aylık gelirlerine ait aritmetik ortalama ve standart sapmalar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3.2.12-a. : *Aile Aylık Gelirine Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar*

Dinlediğini Anlama	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
750 TL'den az	12	40,202	15,928
750 TL- 1500 TL	27	46,529	13,234
1500 TL- 2500 TL	17	52,852	6,450
2500 TL ve üzeri	26	56,483	7,606

Tablo 3.2.12-b. : *Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Aile Aylık Gelirine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	2707,950	3	902,650	7,445	0,000
Gruplar içi	9457,159	78	121,246		
Toplam	12165,109	81			

Tablo 3.2.12-b.'de görüldüğü gibi, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları ile aile aylık gelirleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($F=7.445$, $p=0.000$). Öğrencilerin ailelerinin aylık geliri değiştikçe dinlediklerini anlama başarıları da değişmektedir (Bkz. Tablo 3.2.12-a.). Öğrencilerin ailelerinin aylık geliri arttıkça dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları da artmakta yani en yüksek gelir düzeyine sahip ailesi olan grubun dinlediklerini anlama başarıları diğer öğrencilerinkine göre daha yüksektir. Grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlılığını belirlemek için uygulanan LSD testine ait sonuçlar aşağıdaki Tablo 3.2.12-c.'de gösterilmektedir.

Tablo 3.2.12-c. : *Aile Aylık Gelirine Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları*

Aile Aylık Geliri	Aile Aylık Geliri	P
1501 TL- 2500 TL	750 TL'den az	0,003
2501 TL ve üzeri	750 TL'den az	0,000
	751 TL -1500 TL	0,002

Aile aylık gelirine göre oluşturulan 6 ikili karşılaştırmalı gruptan 3 ikili karşılaştırmalı grubun arasındaki farklılığın anlamlı çıktığı Tablo 3.2.12-c.'de görülmektedir. Tabloya göre ailesinin aylık geliri 1501 TL- 2500 TL olan grup ile ailesinin aylık geliri 750 TL'den az olan grubun dinlediklerini anlama başarıları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ailesinin aylık geliri 750 TL'den az olan grubun dinlediklerini anlama başarısı daha azdır. Ailesinin aylık geliri 2501 TL ve üzeri olan grup ile ailesinin aylık geliri 750

TL'den az ve ailesinin aylık geliri 751 TL- 1500 TL olan grupların dinlediklerini anlama başarıları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Ailesinin aylık geliri 2500 TL ve üzeri olan grubun dinlediklerini anlama başarısı daha fazladır. Sonuç olarak ailenin aylık geliri arttıkça öğrencinin dinlediğini anlama başarısı da artmaktadır.

“Toplumsal sınıf, öğrencilerin enerjilerine ve belirli yönlere yönelimlerini etkileyerek okul başarılarını etkiler. Gelir düzeyi düşük ailelerin çocukları yeter derecede beslenememekte, bu durum zihinsel gelişimlerini yavaşlatmakta ve okul başarılarını etkilemektedir. Okul araç ve gereçleri kendilerine yeterince sağlanamamakta, kötü sağlık şartları ve konutlarının yetersiz ve kalabalık oluşu, onlara uygun bir çalışma ortamı sağlayamamaktadır. Kötü konuta sahip ve aşırı kalabalık ailelerde çocuk ev ödevi yapamadığı gibi, kitap okuyamamaktadır.” (Tezcan 1991: 128).

3. Üçüncü Alt Problem: Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme ve dinlediklerini yazıya aktarma becerileri arasında değişkenlik var mıdır?

“Kişisel Bilgiler Formu”na ilişkin bulgularda uygulama yapılan okullar arasında sosyoekonomik açıdan farklılık görülmüştü. Üst sosyoekonomik düzeyi temsil eden grup Koç İ.O. öğrencileri, orta sosyoekonomik düzeyi temsil eden grup Akpınar İ.O. öğrencileri ve alt sosyoekonomik düzeyi temsil eden grup da Konaklı İ.O. öğrencileri şeklinde bir tablo ortaya çıkmıştı. Alt probleme ilişkin değerlendirmeler bu sonuca göre yapılacaktır.

Bu alt problem dört başlık halinde ele alınmaktadır:

3.a.) Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama ve çözümleme başarıları değişkenlik göstermekte midir?

Farklı sosyoekonomik düzeydeki öğrencileri temsil eden okullar ile öğrencilerin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile aşağıda karşılaştırılmaktadır. Okullara göre aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları şöyledir:

Tablo 3.3.1-a. : *Okullara Göre Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar*

Dinlediğini Anlama	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Konaklı İ.O.	25	48,4267	21,29973
Akpınar İ.O.	28	62,3512	10,53783
Koç İ.O.	30	68,4333	9,37303

Tablo 3.3.1-b. : *Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarısı İçin Okullara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	5626,486	2	2813,243	13,695	0,000
Gruplar içi	16434,279	80	205,428		
Toplam	22060,765	82			

Tablo 3.3.1-b.'de görüldüğü gibi dinlediğini anlama başarısı okullara göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F=13.695$ ve $p=0.000$). Sosyoekonomik düzey arttıkça dinlediğini anlama başarısının arttığı Tablo 3.3.1-a.'da görülmektedir. Dinlediğini anlama başarısı en yüksek olan okul üst sosyoekonomik düzeyi temsil eden Koç İ.O. 6. sınıf öğrencilerine aittir. Grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlılığını belirlemek için uygulanan LSD testine ait sonuçlar aşağıdaki Tablo 3.3.1-c.'de gösterilmektedir.

Tablo 3.3.1-c. : *Okullara Göre Öğrencilerin Dinlediğini Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları*

Okul	Okul	p
Konaklı İ.O.	Akpınar İ.O.	0,001
	Koç İ.O.	0,000

Tablo 3.3.1-c.'de görüldüğü gibi ikili karşılaştırmalarla yapılan gruplar arasındaki farklılık 2 ikili karşılaştırmada anlamlı çıkmıştır (Konaklı- Akpınar, Konaklı-Koç). Alt sosyoekonomik düzeyi temsil eden Konaklı İ.O. altıncı sınıf öğrencilerinin

dinlediklerini anlama başarıları ile Akpınar İ.O. ve Koç İ.O. altıncı sınıf öğrencilerinin başarıları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Alt sosyoekonomik düzeydeki Konaklı İ.O. altıncı sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama başarıları diğer okullara göre daha düşüktür. Sonuç olarak sosyoekonomik düzey dinlediğini anlama başarısında etkili olmakta ve düzey arttıkça başarı da artmaktadır.

3.b.) Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin olaya dayalı dinleme metinlerini dinleyip anlama ve çözümlenme başarıları değişkenlik göstermekte midir?

Farklı sosyoekonomik düzeydeki öğrencileri temsil eden okullar ile öğrencilerin olaya dayalı dinleme metinlerini dinleyip anlama ve çözümlenme başarıları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile aşağıda karşılaştırılmaktadır. Okullara göre aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları şöyledir:

Tablo 3.3.2-a. : *Okullara Göre Olaya Dayalı Metinleri Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar*

Olaya Dayalı Metni Dinleyip Anlama	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Konaklı İ.O.	25	48,4267	21,299
Akpınar İ.O.	28	62,3512	10,537
Koç İ.O.	30	68,4333	9,373

Tablo 3.3.2-b. : *Olaya Dayalı Metinleri Dinleyip Anlama Başarısı İçin Okullara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	5626,486	2	2813,243	13,695	0,000
Gruplar içi	16434,279	80	205,428		
Toplam	22060,765	82			

Tablo 3.3.2-b.'de görüldüğü gibi ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin olaya dayalı metinleri dinleyip anlama başarıları okullara bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (F=13.695, p=0.000). Olaya dayalı metinleri dinleme anlama başarıları sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmaktadır (Bkz. Tablo 3.3.2-a.). Üst sosyoekonomik düzeydeki Koç İlköğretim Okulu'nda okuyan 6.sınıf öğrencileri olaya dayalı metinleri dinleyip anlamada diğer okullardaki 6. sınıf öğrencilerine göre daha başarılıdır. Gruplar arası anlamlılığı ölçmede kullanılan ikili karşılaştırmalarda anlamlılık durumlarını gösteren LSD testi sonuçları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 3.3.2-c. : *Okullara Göre Öğrencilerin Olaya Dayalı Metinleri Dinleme Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları*

Okul	Okul	P
Konaklı İ.O.	Akpınar İ.O.	0,001
	Koç İ.O.	0,000

Bu çalışmada üç okul ele alındığı için Tablo3.3.2-c.'de ikili karşılaştırmalardan 2 ikili karşılaştırma arasında anlamlılık çıkmıştır (Konaklı-Akpınar, Konaklı-Koç). Konaklı İlköğretim Okulu'nda okuyan 6. sınıf öğrencilerinin olaya dayalı metinleri dinleyip anlama başarıları ile Akpınar İ.O. ve Koç İ.O. öğrencilerinin başarıları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Düşük sosyoekonomik düzeyde ve bir köy okulu olan Konaklı İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin olaya dayalı metinleri dinleyip anlamada şehir okulları olan Akpınar İ.O. ve Koç İ.O.'dan daha başarısız olduğu görülmektedir. Sonuç olarak olaya dayalı metinleri dinleyip anlama başarıları, öğrencilerin sosyoekonomik düzeylerine göre değişmektedir.

3.c.) Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin düşünceye dayalı dinleme metinlerini dinleyip anlama ve çözümlenme başarıları değişkenlik göstermekte midir?

Farklı sosyoekonomik düzeydeki öğrencileri temsil eden okullar ile öğrencilerin düşünceye dayalı dinleme metinlerini dinleyip anlama ve çözümleme başarıları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile aşağıda karşılaştırılmaktadır. Okullara göre aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları şöyledir:

Tablo 3.3.3-a. : *Okullara Göre Düşünceye Dayalı Metinleri Dinlediğini Anlama Başarısı Düzeyleri İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar*

Düşünceye Dayalı Metni Dinleyip Anlama	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Konaklı İ.O.	25	32,9000	9,42662
Akpınar İ.O.	28	41,0060	7,38889
Koç İ.O.	30	44,3611	8,08647

Tablo 3.3.3-b. : *Düşünceye Dayalı Metinleri Dinleyip Anlama Başarısı İçin Okullara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	1855,040	2	927,520	13,484	0,000
Gruplar içi	5503,087	80	68,789		
Toplam	7358,127	82			

Tablo 3.3.3-b.'de görüldüğü gibi, farklı sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin düşünceye dayalı metinleri dinleyip anlama başarıları okullara göre farklılık göstermektedir ($F=13.484$ ve $p=0.000$). Olaya dayalı metinleri dinleyip anlamada olduğu gibi düşünceye dayalı metinleri dinleyip anlamada üst sosyoekonomik düzeyi temsil eden Koç İlköğretim Okulu'ndaki öğrencilerin başarıları diğer okullardaki öğrencilere göre daha fazladır (Bkz. Tablo 3.3.3-a.). Grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlılığını gösteren LSD testine ait sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3.3.3-c. : *Okullara Göre Öğrencilerin Düşünceye Dayalı Metinleri Dinleme Anlama Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları*

Okul	Okul	P
Konaklı İ.O.	Akpınar İ.O.	0,001
	Koç İ.O.	0,000

Tablo 3.3.3-c.'de görüldüğü gibi gruplar arasındaki farklılıkların anlamlılıklarında 2 ikili karşılaştırma anlamlı çıkmıştır (Konaklı-Akpınar, Konaklı-Koç). Konaklı İlköğretim Okulu'nda okuyan 6. sınıf öğrencilerinin düşünceye dayalı metinleri dinleyip anlama başarıları ile Akpınar İ.O. ve Koç İ.O. öğrencilerinin başarıları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bir köy okulu ve düşük sosyoekonomik düzeyde olan Konaklı İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin düşünceye dayalı metinleri dinleyip anlamada şehir okulları olan Akpınar İ.O. ve Koç İ.O.'dan daha başarısız olduğu görülmektedir. Sonuç olarak düşünceye dayalı metinleri dinleyip anlama başarıları, öğrencilerin sosyokültürel düzeylerine göre değişmektedir. Sosyokültürel düzey düştükçe düşünceye dayalı metinleri anlama da öğrenciler için güçleşmektedir.

3.d.) Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Farklı sosyoekonomik düzeydeki öğrencileri temsil eden okullar ile öğrencilerin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlarda belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile aşağıda karşılaştırılmaktadır. Okullara göre aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları şöyledir:

Tablo 3.3.4-a. : *Okullara Göre Dinledikleri Metne Dair Yazdıkları Kompozisyonlarda Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Performansları İçin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar*

	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma
Konaklı İ.O.	25	9,3069	3,85064
Akpınar İ.O.	28	12,2225	1,86592
Koç İ.O.	30	13,2838	2,15910

Tablo 3.3.4-b: İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Dinledikleri Metne Dair Yazdıkları Kompozisyonlara Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Performansları için Okullara Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F	P
Gruplar arası	226,012	2	113,006	15,452	0,000
Gruplar içi	585,053	80	7,313		
Toplam	811,065	82			

Tablo 3.3.4-b'deki verilere göre, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları ile okullar arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($F=15.452$ ve $p=0.000$). Koç İlköğretim Okulu 6. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları diğer okullardaki öğrencilerinkine göre daha başarılıdır. Grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıkların anlamlılığını belirlemek için LSD testi uygulanmıştır. Aşağıdaki tabloda aralarında anlamlı farklılık olanlar verilmiştir.

Tablo 3.3.4-c. : *Okullara Göre Öğrencilerin Dinledikleri Metne Dair Yazdıkları Kompozisyonlara Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Performansları Arasındaki Farklılıkların Anlamlılığı İçin LSD Testi Sonuçları*

Okul	Okul	P
Konaklı İ.O.	Akpınar İ.O.	0,000
	Koç İ.O.	0,000

Yapılan LSD testi sonuçlarına göre, Konaklı İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları ile Akpınar İ.O. ve Koç İ.O. öğrencilerinininki arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Konaklı İ.O. 6. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları diğer okullardaki öğrencilerinkine göre daha başarısızdır.

4. Dördüncü Alt Problem: İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin düşünceye dayalı ve olaya dayalı dinleme metinlerini dinleyip anlama başarıları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Bu alt problem için ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin düşünceye ve olaya dayalı dinleme metinlerini anlama başarıları arasındaki ilişki korelasyonla hesaplanmıştır. Bu iki beceri arasındaki ilişkiye ait korelasyon sonuçları şöyledir:

Tablo 3.3.5. : *Olaya Dayalı Metinlerde Dinlediğini Anlama Başarısı ve Düşünceye Dayalı Metinlerde Dinlediğini Anlama ve Çözümleme Başarıları Arasındaki Korelasyon*

	Kişi Sayısı	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	p	Korelasyon
Olaya Dayalı Metinleri Dinleme Anlama	83	60,35	16,40	0,000	0,732
Düşünceye Dayalı Metinleri Dinleme Anlama	83	39,77	9,47		

Tablo 3.3.5.'te görüldüğü üzere, ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinin olaya dayalı metinleri dinleyip anlaması ile düşünceye dayalı metinleri dinleyip anlaması arasında anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Bu iki değişken veya beceri arasındaki korelasyon 0,732 düzeyindedir. Bu pozitif ve yüksek korelasyon iki değişkenin birbirini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Yani olaya dayalı metni dinleyip anlama becerisi yüksek olanların düşünceye dayalı metinleri dinleyip anlama becerileri de yüksektir. Zaten her iki beceri de anlama becerisi olduğundan dinlediğini anlama becerisi yüksek olan bir öğrencinin her iki türde de metinleri anlama becerisi yüksektir.

Tablo 3.3.2-b. ve 3.3.3-b.'deki tek yönlü varyans analizi sonuçları karşılaştırıldığında; ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin olaya ve düşünceye dayalı metinleri dinleyip anlama performansları sosyoekonomik düzey açısından aynı doğrultuda gerçekleşmektedir. Yani sosyoekonomik düzey arttıkça olaya ve düşünceye dayalı metinleri dinleyip anlama başarıları da artmaktadır. Ancak yine aynı tablolara bakıldığında ilköğretim 6. sınıf öğrencileri olaya dayalı dinleme metinlerini, düşünceye dayalı dinleme metinlerinden daha iyi anlamaktadırlar. Sonuç olarak içerisinde hareket olan ve dinlerken zihinde canlandırması daha kolay olan olaya dayalı metinleri dinleyip anlamada daha başarılıdırlar.

5.Beşinci Alt Problem: İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama ve çözümleme becerisi ile kompozisyon yazma becerisi arasında nasıl bir ilişki vardır?

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Öğretimi Programı 6-8. Sınıflar (2006)'da yer alan dinlediklerini anlama ve çözümleme kazanımlarına erişim düzeyleri ile yazma kazanımlarını gerçekleştirme performansları arasında yükseğe yakın düzeyde bir ilişki vardır ($r = 0,695$ ve $p=0,000$). Yani dinlediğini anlama başarısı yüksek olan bir öğrencinin kompozisyon yazabilme performansı da yüksektir.

6. Altıncı Alt Problem: İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme ve çözümleme başarıları ile dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları arasında nasıl bir ilişki vardır?

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama başarıları ile dinledikleri metinlere dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme düzeyleri arasında orta düzeyde bir ilişki vardır ($r = 0,656$ ve $p=0,000$). Yani dinlediğini anlama başarıları yüksek olan bir öğrencinin dinlediği metne dair yazdığı kompozisyona belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme düzeyinin de yüksek olma ihtimali orta düzeydedir.

7. Yedinci Alt Problem: İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlarına transfer ettikleri anahtar kelimelerden eyleme dayalı anahtar kelimeler ile duruma ve duyguya dayalı anahtar kelimeler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bu alt problem için öğrencilerin kompozisyonlarına transfer ettikleri anahtar kelimelerden eyleme dayalı anahtar kelimeler ile duruma ve duyguya dayalı anahtar kelimeler arasındaki ilişki korelasyonla hesaplanmıştır. Bu ilişkiye ait korelasyon sonuçları şöyledir:

Tablo 3.3.6: İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Eyleme Dayalı Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Bulundurma Performansları İle Duruma ve Duyguya Dayalı Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Performansları Arasındaki Korelasyon

	Kişi Sayısı	p	Korelasyon
Eyleme Dayalı Anahtar Kelime Bulundurma	83	0,000	0,497
Duruma ve Duyguya Dayalı Anahtar Kelime Bulundurma	83		

Tablodaki verilere göre, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metinlere dair yazdıkları kompozisyonlarda eyleme dayalı anahtar kelimeleri transfer etmeleri ile

duruma ve duyguya dayalı anahtar kelimeleri transfer etmeleri arasında anlamlı bir korelasyon bulunmuştur. Bu iki değişken arasındaki korelasyon 0,497 düzeyindedir. Bu pozitif ve yüksek korelasyon iki değişkenin birbirini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

4. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

4.1. SONUÇLAR

Bu araştırmada, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlayıp yazıya aktarma performanslarını belirlemeye yönelik 7 haftalık bir uygulama çalışması yapılmıştır. Bu uygulamanın sonunda öğrencilerin dinlediğini anlama ve çözümleme, yazma kazanımlarını gerçekleştirme ve dinlenen metne dair belirlenen anahtar kelimeleri kompozisyonlarında bulundurma performansları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. İncelemeler sonunda elde edilen bulgulara ve yorumlara göre sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

Ailenin gelir düzeyi, eğitim durumu, mesleği ve yaşanılan çevre gibi özellikler açısından örnekleme alınan üç okuldan köy okulu alt sosyoekonomik düzeyde, Osmangazi ilçesinde yer alan okul orta sosyoekonomik düzeyde, Nilüfer ilçesinde yer alan okul ise üst sosyoekonomik düzeyde bulunmuştur.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı 6–8. Sınıflar (2006)'da yer alan dinlediğini anlama ve çözümleme kazanımlarına erişim düzeyleri sosyoekonomik yönden farklılık göstermektedir. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümlemede en az erişim düzeyine sahip oldukları kazanım *“Dinlediklerini/izlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetler”*dir. Ancak bir başka kazanım olan *“Dinlediklerini/izlediklerini oluş sırasına göre sıraya sokar”* kazanımına öğrencilerin erişim düzeyleri oldukça fazladır. Bu da göstermektedir ki öğrenciler, direkt verilen olayları oluş sırasına sokmakta başarılıdır ancak olayları kendileri hatırlayıp oluş sırasına sokmakta ve onları mantık akışı içinde özetlemekte başarılı değildirler. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin belirtilen programdaki dinlediklerini anlama ve çözümleme kazanımlarına erişim düzeylerinin yüksek olduğu diğer kazanımlarsa *“Dinlediklerine/izlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar”*, *“Dinlediklerinin/ izlediklerinin konusunu belirler”* ve *“Dinlediği/ izlediği metne farklı başlıklar bulur”*dur.

Araştırmada uygulamaya tabi tutulan farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Öğretimi Programı 6–8. Sınıflar (2006)’da yer alan dinlediğini anlama ve çözümlene kazanımlarına erişim düzeyleri farklılık göstermektedir. Üst sosyoekonomik düzeyi temsil eden ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin belirtilen kazanımlara erişim düzeyleri en fazladır. Ancak orta sosyoekonomik düzeyi temsil eden ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin belirtilen kazanımlara erişim düzeyleri ile üst sosyoekonomik düzeydekilerin erişim düzeyleri arasında çok büyük farklılıklar yoktur. Alt sosyoekonomik düzeyi temsil eden ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümlene kazanımlarına erişim düzeylerinin diğer sosyoekonomik grupların oldukça altında olduğu dikkati çekmektedir.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin kompozisyonlarında Türkçe Öğretimi Programı (2006)’nda yer alan yazma becerisi kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri de sosyoekonomik yönden farklılık göstermektedir. Olaya dayalı ve düşünceye dayalı kompozisyonların incelendiği bu araştırmada ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin kompozisyonlarındaki yazma kazanımlarını gerçekleştirme düzeyleri yazdıkları türe göre değişmektedir sonucu ortaya çıkmıştır. Olaya dayalı türlerde yazılan kompozisyonlardaki türe özgü *“yazısında sebep-sonuç ilişkileri kurar”*, *“kahramanların özelliklerini belirtmiştir”*, *“serim, düğüm ve çözüm bölümlerine yer vermiştir”* kazanımları ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin gerçekleştirmekte başarılı olduğu kazanımlardır. Düşünceye dayalı türlerde yazılan kompozisyonlardaki türe özgü yalnızca *“yazısını bir ana fikir etrafında toparlar”* kazanımını gerçekleştirmede daha başarılıyken; yine türe özgü *“yazısının ana fikrini yardımcı fikirlerle destekler”*, *“yazıyı etkileyici ifadelerle sonuca bağlar”*, *“giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine yer vermiştir”* kazanımlarını gerçekleştirmede ise daha başarısızdırlar. Her iki türde de genel olarak başarının sağlandığı kazanımsa *“tekrara düşmeden yazar”*dır. Sonuç olarak ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Öğretimi Programı 6–8. Sınıflar (2006)’da yazma becerisine yönelik kazanımları gerçekleştirme düzeyleri sosyoekonomik yönden farklılık göstermektedir. Öğrencilerin olaya ve düşünceye dayalı kompozisyonlardaki yazma becerisine yönelik kazanımları gerçekleştirme düzeyleri de türe göre farklılık göstermektedir.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Türkçe Öğretimi Programı 6-8. Sınıflar (2006)'da yer alan dinlediklerini anlama ve çözümleme kazanımlarına erişim düzeyleri ile yazma kazanımlarını gerçekleştirme performansları arasında yüksek düzeyde bir ilişki vardır. Yani dinlediğini anlama başarısı yüksek olan bir öğrencinin kompozisyon yazabilme performansı da yüksektir.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları bazı değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Bunlar şu şekilde açıklanabilir:

- Öğrencilerin dinlediklerini anlama başarıları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kız öğrenciler, dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları bakımından erkek öğrencilerden daha başarılıdır.
- Yerleşim yeri olarak şehirde yaşayan öğrencilerin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları, köyde yaşayan öğrencilerinkinden olumlu anlamda farklılık göstermektedir. Şehirde yaşayan öğrenciler, dinlediklerini anlama ve çözümlemede köyde yaşayan öğrencilere göre daha başarılıdır.
- Dersleriyle ilgili okul dışında kursa giden öğrencilerin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları ile kursa gitmeyen öğrencilerinki arasında anlamlı bir fark vardır. Okul dışında kursa giden ilköğretim 6. sınıf öğrencileri dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları bakımından kursa gitmeyen öğrencilere göre daha başarılıdırlar.
- İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarılarının annelerinin eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Anneleri lise mezunu ve üniversite mezunu olan öğrenci gruplarının dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları anneleri ilkokul mezunu olan öğrenci grubuna göre daha fazladır.
- İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarılarının babalarının eğitim durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Anne eğitim seviyesinde olduğu gibi baba eğitim seviyesi de öğrencinin dinlediğini anlama performansında etkilidir. Babaları ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan öğrenci gruplarının, dinlediklerini anlama ve

çözümlemede babaları lise mezunu ve üniversite mezunu olan öğrenci gruplarına göre daha başarısızdırlar.

- İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları annelerinin mesleğine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Memur ve diğer (mühendis, veteriner, mimar, muhasebeci, vb.) mesleklere sahip annelerin çocuklarının dinlediğini anlama başarısı, bir işte çalışmayan yani ev hanımı anneler ve işçi annelerin çocuklarının dinlediğini anlama başarısından yüksektir.
- İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama başarıları babalarının mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Mesleksel düzeyi düşük olan işçi ve çiftçi babaları olan grupların dinlediklerini anlama başarıları düşüktür. Ebeveynlerin mesleksel statüleri çocuklarının da dinleme becerisinde etkili olmuştur.
- Öğrencilerin sınıftaki yerleşim yerine göre dinlediklerini anlama performansları anlamlı bir farklılık göstermektedir. Orta sıralarda oturan ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama başarıları diğer sıralarda oturan öğrencilere göre daha yüksektir. Başarılı öğrencilerin ön sıralarda oturması gerektiği ya da başarılı öğrencilerin ön sıralardan çıkacağı düşüncesinin aksi olarak çıkan bu sonuç: çalışkan ve başarılı öğrencilerin ön sıralarda oturduğu kanısının değişebileceğini, öğrencilerin dilsel becerilerinin gelişmişliğinin sadece belirli sıralarda oturan öğrencilerde yeterli olmadığını değişkenlik gösterebileceğine işaret etmektedir.
- İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları ile aile aylık gelirleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Öğrencilerin ailelerinin aylık geliri değiştikçe dinlediklerini anlama başarıları da değişmektedir. Öğrencilerin ailelerinin aylık geliri arttıkça dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları da artmakta yani en yüksek gelir düzeyine sahip ailesi olan grubun dinlediklerini anlama başarıları diğer öğrencilerinkine göre daha yüksektir.

- Sosyoekonomik düzey arttıkça dinlediğini anlama başarısının arttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Alt sosyoekonomik düzeydeki altıncı sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama başarıları diğer sosyoekonomik gruptaki öğrencilere göre daha düşüktür. Sonuç olarak sosyoekonomik düzey dinlediğini anlama başarısında etkili olmaktadır.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama başarıları dinledikleri metinlerin türlerine göre farklılık göstermektedir. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin olaya dayalı metinleri dinleyip anlama becerileri düşünceye dayalı metinlere göre daha gelişmiştir. O halde olaya dayalı metinler, öğrencilerce daha kolay kavranmaktadır. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin olaya ve düşünceye dayalı metinleri anlama performansları sosyoekonomik düzey açısından aynı doğrultuda gerçekleşmektedir. Yani sosyoekonomik düzey arttıkça olaya ve düşünceye dayalı metinleri anlama başarıları da artmaktadır. İlköğretim 6. sınıf öğrencileri olaya dayalı metinleri, düşünceye dayalı metinlerden daha iyi anlamaktadırlar. Sonuç olarak içerisinde hareket olan ve dinlerken zihinde canlandırması daha kolay olan olaya dayalı metinleri dinleyip anlamada daha başarılıdırlar.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama başarıları ile dinledikleri metinlere dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme düzeyleri arasında orta düzeyde bir ilişki vardır. Yani dinlediğini anlama başarısı yüksek olan bir öğrencinin dinlediği metne dair yazdığı kompozisyona belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme düzeyinin de yüksek olma ihtimali orta düzeydedir.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları ile sosyoekonomik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Sosyoekonomik düzey arttıkça öğrencilerin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları da artmaktadır. Dinleme ve yazma becerisinde olduğu gibi alt sosyoekonomik gruptaki öğrencilerin dinledikleri metne dair yazdıkları kompozisyonlara belirlenen anahtar kelimeleri transfer etme performansları diğer gruplara göre daha düşük düzeydedir.

İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metinlere dair yazdıkları kompozisyonlarda eyleme dayalı anahtar kelimeleri transfer etmeleri ile duruma ve duyguya dayalı anahtar kelimeleri transfer etmeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin duruma ve duyguya dayalı anahtar kelimeleri transfer etmeleri, eyleme dayalı anahtar kelimeleri transfer etmelerine göre daha gelişmiştir.

4.2. ÖNERİLER

4.2.1. Türkçe Öğretmenlerine Yönelik Öneriler:

İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin dinlediklerini kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetlemekte yeteri kadar başarılı olamadıkları görülmüştür. Bu eksikliği giderebilmek için öğrencilerin dinleyip anladıklarını ölçmeye yönelik öncelikli kısa öyküler ardından öğrencinin gelişimine göre düşünceye dayalı metinler öğrencilere dinletilip yazılı ve sözlü olarak dinlediklerini anlatmaları istenebilir. Ayrıca sınıf içerisinde dinlediklerini özetleyen öğrencinin eksikleri, sınıf arkadaşlarının da onu dinlemesi sağlanarak diğer öğrencilere tamamlanabilir. Böylece öğrenciler hem arkadaşlarını daha dikkatli dinleyecekler hem de dinlediklerini mantıksal bir sıraya koyarak özetlemeyi geliştireceklerdir.

Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama ve çözümleme becerilerinin farklılık göstermektedir. Alt sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin bu becerileri diğer gruplara göre daha az gelişmiştir. Alt sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin bu eksikliklerini giderebilmek için öğrencilere dinlemeye dayalı etkinlikler daha fazla yaptırılmalı, öğrencilerin verdikleri cevaplar kontrol edilmelidir. Öğrencilerin verdiği cevaplar eksik de olsa öğrencilere olumlu dönütler verilerek kendilerine güvenleri sağlanmalıdır. Uygulamalar boyunca köy okulundaki ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin dinleme esnasında dikkat dağınıklıklarının diğer okullardaki öğrencilere göre fazlaca olduğu gözlenmiştir. Alt sosyoekonomik düzeydeki bu öğrencilerin dikkat bozukluklarını gidermek için rehber öğretmen

yardım alınabileceği gibi öğrencilerin bildikleri konularda öğrencileri konuşturmak ve ilgi alanlarına yönelik konuları içeren dinleme metinleri seçmek metinleri dikkatli dinlemeleri açısından faydalı olacaktır. Metinlerin süreleri aşamalı olarak arttırılmalıdır.

İlköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin kompozisyonlarında ana fikirlerini destekleyici yardımcı fikirlere yeteri kadar yer vermedikleri saptanmıştır. Bu eksikliğı gidermeye yönelik olarak öğrencilere düşünceye dayalı metinlerde yardımcı fikir buldurma çalışmaları yaptırılıp, düşünceye dayalı örnek metinler sınıf içinde ele alınarak değerlendirilmelidir.

Olaya dayalı metinleri anlama ve çözümlemede daha başarılı olan öğrencilerin düşünceye dayalı metinleri anlama ve çözümleme becerilerini de geliştirmek için yaş düzeylerine uygun ve ilgi alanlarına yönelik düşünceye dayalı metinler dinletilmeli ve okutulmalıdır.

4.2.2. Okul Yönetimine Yönelik Öneriler:

Okul dışında dersleriyle ilgili kursa giden öğrencilerin dinlediklerini anlama ve çözümleme başarıları daha düşük çıkmıştır. Takviye niteliği taşıyan bu kursların öğrencilerin başarılarında olumlu bir etkisi bulunmaktadır. Okul yönetimi kursa gitmeyen öğrencilere ders dışında öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik etüt programları hazırlamalıdır.

Ailelerinin ekonomik düzeyini tercih etme imkânları olmayan öğrencilerin dinlediklerini anlama ve yazma becerilerinin geliştirilmesi için okullarda uygun çalışma ortamları sağlanmalı, öğrencilerin gelişimlerine yönelik ihtiyaçları karşılanmalıdır. Ailelerin çocuklarının eğitimi konusunda daha bilinçli hale getirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ADALI, Oya. *Anlamak ve Anlatmak*, Pan Yay. , İstanbul, 2003.
- AKTAŞ, Şerif ve GÜNDÜZ, Osman. *Yazılı ve Sözlü Anlatım, Kompozisyon Sanatı*, Akçağ Yayınevi, Ankara, 2004.
- AKYOL, Hayati. *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2001.
- _____ *Türkçe Öğretim Yöntemleri*, Kök Yayıncılık, Ankara, 2006.
- ALTAY, Selami. “*Türkçe Eğitimi Uygulamaları*”, Milli Eğitim, S.147, 2000.
- BAĞCI, Hasan. *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yazılı Anlatım Derslerine Yönelik Tutumları ile Yazma Becerileri Üzerine Bir Araştırma*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.
- BAŞARAN, İ. E. *Eğitime Giriş*, Ankara, 1983.
- BEYDOĞAN, Hacı Ömer. *Sosyo-ekonomik ve Kültürel Yönden Avantajlı ve Dezavantajlı İlkokul Son Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersi Bilişsel Hedeflerine Ulaşma Düzeyi*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.
- CALP, Mehrali. *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*, Eğitim Kitabevi, Konya, 2005.
- CEMALOĞLU, Necati. *İlkokuma Yazma Öğretimi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001

- CEMİLOĞLU, Mustafa. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, Alfa Kitabevi, Bursa, 2003.
- _____ *Dilbilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi*, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa, 2004.
- _____ *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi Yeni Programa Uyarlanmış*, Alfa Yayınları, Bursa, 2009.
- CİHANGİR, Zeynep. *Kişilerarası İletişimde Dinleme Becerisi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.
- CÜCELOĞLU, Doğan. *Yeniden İnsan İnsana*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2001.
- ÇİFTÇİ, Ömer. “Aktif Dinleme”, Milli Eğitim, S. 176. ,2007.
- DARA, Ramis. *Yazılı Anlatıma Giriş*, Asa Kitabevi, Bursa. 2000.
- DEMİREL, Özcan. *Türkçe Programı ve Öğretimi*, USEM Yayınları, Ankara, 1995.
- _____ *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, MEB Yayınları, İstanbul, 1999.
- _____ *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. PegemA Yayıncılık, Ankara, 2003.
- DENİZ, Kemal. “Yazılı Anlatım Becerileri Bakımından Köy ve Kent Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Durumu”. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı, sayı:13, 2003.

- DOĞAN, Yusuf. *İlköğretim İkinci Kademedede Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.
- ERKUL, Rasih. *Cümle ve Metin Bilgisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004.
- FERAH, Aysel. “*Eylem Boyutuyla İlkokuma Yazma ve Ezberleme*”, Milli Eğitim Dergisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 2000.
- GÖÇER, Ali. “*Bir Öğrenme Alanı Olarak Anlama Eğitimi ve Türkçe Öğretimindeki Yeri*”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.23, 2007.
- GÖĞÜŞ, Beşir. *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Gül Yayınevi, Ankara, 1978.
- _____ “*Anadili Eğitim Programlarının Niteliği*”, Türk Dili, Dil Öğretimi Özel Sayısı, 1983, S. 379-380.
- GÜLERYÜZ, Hasan. *İlköğretim Okulu Programı*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2001.
- İMER, Gülriz. *Sınıf Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar*, “*Öğretim Ortamlarının Düzenlenmesi*”, Nobel Yayıncılık, Ankara, s.151–170, 2000.
- İNAN, Akif. *Öğretim Teknolojisi-İletişim*, Anı Yayıncılık, Ankara, 1998.
- KARABABA, Z. Canan ve DİLÇİN, Şebnem. “*Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Dinleme-Anlama Becerisini Geliştirme*”, 5. Dünyada Türkçe Öğrenimi Sempozyumu Kitapçığı, s.49, 2002.

- KALAYCI, Nurdan ve TEMUR, Turan. “İlköğretim Okullarında Dinleme Becerisini Nasıl Geliştirebiliriz?” , Eğitime Bakış, Eğitim-Bir-Sen, Ankara, 2005.
- KAPLAN, Hüseyin. “İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2002.
- KARAALIOĞLU, Seyit Kemal. *Sözlü Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı*, İnkılâp Yayınları, İstanbul, 1987.
- KARAKUŞ, İdris. *Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, Can Yayınları, Ankara, 2005.
- KAVCAR, Cahit. OĞUZKAN, Ferhan. SEVER, Sedat. *Türkçe Öğretimi-Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*, Engin Yayınevi, Ankara, 1995.
- KAVCAR, Cahit vd. *Türkçe Öğretimi*, Engin Yayıncılık, Ankara, 2004.
- KILIÇ, Yasin. “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Programındaki Amaçların Gerçekleşme Düzeyleri”, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2002.
- KÖKSAL, Kemal. *Okuma Yazmanın Öğretimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara, 2001.
- KÜÇÜK, Salim. “Türkçe Öğretiminde Yazılı Anlatım Çalışmalarının Sorularla Yönlendirilmesi”, Türk Eğitim bilimleri Dergisi, Cilt 4, S.2, Ankara, 2006.
- MACKAY, I. *Dinleme Becerisi*, çev. Aksu Bora ve Onur Cankoçak, İlkaynak Kültür ve Sanat Ürünleri Ltd. Şti., Ankara, 1997.

- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI. *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6,7,8. Sınıflar)*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2006.
- ÖZ, M. Feyzi. *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Anı Yayınları, Ankara, 2003.
- _____ *Uygulamalı İlkokuma Yazma Öğretimi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005.
- ÖZBAY, Murat. “*Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirme Yolları*”, Türk Dili, S: 589, 2001.
- _____. “*Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi*”, Prof. Dr. Sadık Tural Armağanı, 2002.
- _____. *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*. Akçağ Yayınları, Ankara, 2005.
- _____. *Özel Öğretim Yöntemleri II*, Öncü Kitap, Ankara, 2006.
- ÖZÇELİK, İsmail. “*Dinleme Eğitimi*”, Çağdaş Eğitim, S. 82, 1983.
- ÖZDEMİR, Emin ve BİNYAZAR, Adnan. *Yazma Öğretimi Yazma Sanatı*, Papirüs Yay. , İstanbul, 1998.
- PİLTEN, G. . *Ana fikir Bulma Stratejisi Öğretiminin Ana Fikir Bulma ve Okuduğunu Anlamaya Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı, Ankara, 2007.

- SAYERS, F. vd. . *Yöneticilikte İletişim*, Çev. Doğan ŞAHİNER, Rota Yayıncılık, İstanbul, 1993.
- SEVER, Sedat. *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004.
- TAN, Şeref. *Öğretimde Ölçme ve Değerlendirme KPSS El Kitabı*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara, 2008.
- TAŞER, Suat. *Konuşma Eğitimi*, Papirüs Yayınevi, İstanbul, 2000.
- TAVŞANCIL, E. *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*, Nobel Yayınları, Ankara, 2002.
- TDK. *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1998.
- TEKİŞİK, Hüseyin. *Türkçe Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Tekişik A.Ş. Web. Ofset Tesisleri, Ankara, 1994.
- TEKİN, Halil. *Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi*, Mars Matbaası, Ankara, 1980.
- TEZCAN, Mahmut. *Eğitim Sosyolojisi*, Yargıçoğlu Matbaası, Ankara, 1991.
- UYGUN, Selçuk. *Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Kurumları Türkçe Eğitim Programının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 1996.
- WHEELER, Wayne. *Social Stratification in a Plains Community*, Minneapolis, 1989.

- YALÇIN, S. Dilek. “*Yazma Eğitiminde Yeni Bir Araştırma Alanı: Yaratıcı Yazarlık*”, Türkçenin Eğitimi Öğretimi Sempozyumu (5–6 Haziran 1998), A.Ü. Tömer Gaziantep Şubesi, Gaziantep, 1998.
- YANGIN, Banu. *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*, Dersal Yayıncılık, İstanbul, 2002.
- _____ *İlköğretimde Türkçe Öğretimi Modül 4*, MEB Yayınları, Ankara, 1999.
- _____ “*Dinlediğini Anlama Becerisini Geliştirmede Elves Yönteminin Etkisi*”, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

EKLER

Ek-1: Araştırma İzni

FROM :

TEL NO. :

SUB. 10 2009 15:03

T.C.
BURSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.16.00.07-050 / 26958
Konu : Araştırma İzni

26 ARALIK 2008

VALİLİK MAKAMINA
BURSA

İlgi : M.E.B.na Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik
İzin ve Uygulama Yönergesi

Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinden Nilay ÇAĞLAYAN' ın "İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Dinleyerek Anladıklarını Yazılı Anlatma Aktarma Becerilerinin Değerlendirilmesi" konulu tezinde kullanacağı anketleri İlimiz Nilüfer İlçesi Koç İlköğretim Okulu, Konaklı İlköğretim Okulu ve Osmangazi İlçesi Akpınar İlköğretim Okulu 6. sınıf öğrencilerine uygulamak istediği, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 10/11/2008 tarih ve 350/2882 sayılı yazısı ile bildirilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her tür ve her derecedeki okul ve kurumlarda yapılacak lisans, yüksek lisans, doktora veya doktora üstü araştırma-geliştirme çalışmaları ile Bakanlığın destek verdiği araştırmalar kapsamındaki anket, uygulama, gözlem gibi faaliyetler; bir ili kapsıyorsa izin başvurularının İl Millî Eğitim Müdürlüğüne yapılacağı ilgi yönergede belirtildiğinden, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Nilay ÇAĞLAYAN' ın "İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin Dinleyerek Anladıklarını Yazılı Anlatma Aktarma Becerilerinin Değerlendirilmesi" konulu tez çalışması ile ilgili öneri ve ve gereği ilimizde çalıştıran Araştırma Değerleme Komisyonu tarafından incelenerek değerlendirilmesi sonucunda, araştırma ile ilgili anketlerin okullarda eğitim öğretim faaliyetleri aksatılmadan, mühürlü ve imzalı anketlerin okul müdürlüklerince göndererek, gönüllülük esası ile okul müdürlüklerinin gözetim ve sorumluluğunda, İlimiz Nilüfer İlçesi Koç İlköğretim Okulu, Konaklı İlköğretim Okulu ve Osmangazi İlçesi Akpınar İlköğretim Okulunda öğrenim gören 6. sınıf öğrencilerine ilgi Yönerge çerçevesinde uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde gereğini olurlarınıza arz ederim.

Ayilla GÜLSAR
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
26.11.2008

Mehmet YAPICI
Vali a.
Vali Yardımcısı

Hükümet Konağı A Blok Osmangazi/16050 BURSA
Tel: (0 224) 236 70 00/ 148-137 Faks: (0 224) 256 6 10
Ayrıntılı bilgi için İrtibat: Kültür Bölümü 137
web: bursa.meb.gov.tr e-mail: kultur16@meb.gov.tr

EĞİTİME
%100
DESTEK

EĞİTİME REFORM
Daha kaliteli
gelecek

Ek-2: Deve ile Fare Dinleme Metni Ders Planı

Metnin Türü: Fabl

Ders Süresi: 40 dk.

Metnin süresi: 02:59 dk.

Metne Hazırlık:

Öğrencilere kendilerine göre büyük kavramların neler olduğu sorulur? Neden o kavramları büyük seçtikleri sorulur. Metne geçiş olarak hayvanlar arasındaki büyüklük küçüklük öğrencilere hatırlatılır. Deve ile farenin hikâyesi öğrencilerce dinlemeye hazır hale getirilir.

Dinleme ve Anlama:

Metin bir kez dinletilir. Metin ikinci kez dinletilmeden tahtaya “kırmak, yol göstermek, üstünlük sağlamak, ders vermek” kelimeleri yazılır. Öğrencilerden metni dinlerken bu kelimelere dikkat etmeleri istenir. Bu sırada öğrencilerin başkalarını rahatsız etmeden dinleyip dinlemedikleri gözlemlenir.

Metni Anlama ve Çözümleme:

- Öğrencilerden, verilen kelimelerin metinde geçen anlamlarını bulmaları istenir. (Etkinlik 1)
- Öğrencilerden, metinde yer alan kahramanların karakter özelliklerini karşılaştırmaları istenir. (Etkinlik 2)
- Öğrencilerin, devenin fareye söylediği bir sözün ne anlama geldiğini ve bu sözün ne amaçla söylendiğini bulmaları istenir. (Etkinlik 3)
- Öğrencilere metnin ana fikri sorulur. (Etkinlik 4)

Öğrencilerin dikkati, dinlenen metindeki kahramanların hayvan olmasına çekilir. Okudukları, kahramanı hayvan olan metinleri hatırlamaları istenir. İçinde hayvan kahramanların ve ders verici olayların bulunduğu metinlerin türünün fabl olduğu öğrencilere hatırlatılır.

Yazma: Öğrencilerden kahramanları kedi ile fare olan yeni bir fabl yazmalarını istenir. (Etkinlik 5)

Ek-3: Deve ile Fare Metni

DEVE İLE FARE

Bir varmış bir yokmuş kendini beğenen bir fare ve arkadaşlarını kırmak istemeyen bir deve günlerden bir gün arkadaş olmuş. Fare, devenin bu huyunu bildiği için onun yularını eline almış. O önde deve arkada yol almışlar. Onları görenler şaşkınlıklarını saklayamamışlar. Yuları farenin elinde olan koskocaman bir deve. Deve fareyi kırmamak için itiraz etmeden onun arkasından yürüyormuş. Fare ise kocaman bir deveye aklınca üstünlük sağladığını düşünüyor, kendini beğeniyor ve “ Ben ne yiğit ne kuvvetli biriymişim! Koskoca deveyi yularından tutmuş sürüklüyorum.” diyormuş. Farenin bu kendini bilmez hali devenin dikkatini çekmiş. Farenin çevreye caka satarak yürüyüşüne sinirlenmiş ve ona güzel bir ders vermek istemiş. Fare önde deve arkada bir ırmağın kenarına varmışlar. Fare ırmağı görünce durmuş. Deve onun duraklayışına karşın “Ey, dağlarda ovalarda önümde yürüyüp bana yol gösteren yiğit fare! Sen benim yol göstericimsin. Yürü ki ben de arkandan geleyim.” demiş. Bunun üzerine fare, “Bu ırmak çok büyük boğulmaktan korkuyorum.” diye cevap vermiş. Deve ırmağın derinliğini fareye göstermek için suya girmiş. Sular devenin ancak dizine kadar geliyormuş. Deve, fareye “ Su ancak diz boyunda. Neden bu kadar korktun?” demiş. Fare cevap vermiş, “Dizden dize fark var. Senin için karınca olan bizim için bir canavar, ejderhadır. Senin için diz boyu olan su, benim boyumu yüz kere aşar.” Bunun üzerine deve, “Öyleyse bir daha küstahlık edip kendini üstün görme, haddini yerini bil. Kendin gibi farelerle boy ölçüş, develerle devlerle yarışma.” demiş. Hatasını anlayan fare, deveden özür dilemiş ve ondan aldığı dersi bir ömür boyu hiç mi hiç unutmamış.

Mesnevi
Mevlana

Ek-4: Deve ile Fare Metni Etkinlikleri

ETKİNLİKLER

ETKİNLİK 1: Dinlediğiniz metinde yer alan “kırmak, yol göstermek, üstünlük sağlamak, ders vermek” kelimelerinin hangi anlamları kullanılmıştır? İşaretleyiniz.

Kırmak:

- Sert şeyleri ezerek veya vurarak parçalamak.
- Beklenmeyen bir davranış karşısında bırakarak gücendirmek, incitmek.

Ders Vermek:

- öğretmek, yetiştirmek
- bir kimseye yaptığı işin yanlış olduğunu eleştirerek bildirmek.

Yol göstermek:

- çare göstermek
- yolda önünde yürümek

ETKİNLİK 2: Farenin ve devenin karakter özellikleri nelerdir karşılaştırınız.

Farenin Özellikleri	Devenin Özellikleri
-	-
-	-
-	-

ETKİNLİK 3: Deve, “ Ey dağlarda ovalarda önümde yürüyüp bana yol gösteren yiğit fare! Sen benim yol göstericimsin. Yürü ki ben de arkandan geleyim.” Sözü fareye hangi amaçla söylemiştir? Sözlerinde gerçekçi midir? Neden? Açıklayınız.

ETKİNLİK 4: Dinlediğiniz metnin ana fikri nedir? Açıklayınız.

ETKİNLİK 5: Dinlediğiniz “Deve ile Fare” adlı metnin yerine “Kedi ile Fare” olsaydı farenin hikâyesi nasıl olurdu? Kompozisyon kurallarına uygun olarak yazınız.

Ek-5: Tüccar ile Cin Dinleme Metni Ders Planı

Metnin Türü: Masal

Ders Süresi: 40 dk.

Metnin süresi: 03:30 dk.

Metne Hazırlık:

Öğrencilere ilerde hangi mesleğe sahip olmak istedikleri sorulur. Söyledikleri mesleklerden seyahate çıkmaya müsait olanlarına öğrencilerin dikkati çekilir. İş için seyahat etmenin avantajları ve dezavantajları nelerdir diye öğrencilere sorulur. Öğretmen, “Şimdi dinleyeceğimiz masalda bir tüccarın yani ticaretle uğraşan bir adamın neler yaşadığı anlatılacak. Bakalım tüccarın başından neler geçmiştir?” der ve öğrenciler dinlemeye hazır hale getirilir.

Dinleme ve Anlama:

Metin bir kez dinletilir. Metin ikinci kez dinletilmeden önce öğrencilerden olayları iyi takip etmeleri gerektiği hatırlatılır. Bu sırada öğrencilerin başkalarını rahatsız etmeden dinleyip dinlemedikleri gözlemlenir.

Metni Anlama ve Çözümleme:

- Öğrencilerden, metinde yer alan kahramanların özelliklerini belirtmeleri istenir. (Etkinlik 1)
- Öğrencilerden, metinde geçen olayların sebep sonuç ve amaç sonuç ilişkilerini boşluk doldurma etkinliği ile yapmaları istenir. (Etkinlik 2)
- Öğrencilerden, metinde bahsedilmeyenleri bulmaları istenir. (Etkinlik 3)
- Öğrencilerden, verilen olayları hikâyenin kronolojik sıralamasına göre düzenlenmesi istenir. (Etkinlik 4)

Masalın bitmediği öğrencilere hatırlatılır. Masalda olması mümkün olmayan olayların yer aldığı öğrencilere fark ettirilir. Örneğin, hurma çekirdeğinin çarpmasıyla cinin çocuğunun ölmesi gibi. Gerçek dışı olayların ve kahramanların yer aldığı metinlerin türünün masal olduğu öğrencilere hatırlatılır.

Yazma:

- Öğrencilerden birinci ihtiyarın kendileri olduğunu düşünmeleri istenerek tüccarın canını kurtaracak bir masal yazmaları istenir. (Etkinlik 5)

Ek-6: Tüccar ile Cin Metni

TÜCCAR İLE CİN

Bir zamanlar büyük servet sahibi ve tüm ülkelerde ticari ilişkileri olan bir tüccar varmış. Ticari işler yaptığı kişilerle yakından ilişki kurmak için ara sıra seyahat etmek zorundaymış. Bu tüccar, yine bir gün, işinin gerektirdiği bir yere gitmek zorunda kalmış. Atına atlayarak ve atının terkisine yiyecek dolu bir heybe alarak yola çıkmış.

Az gitmiş, uz gitmiş sıcak pek fazla olduğundan, bir ağacın altına oturmuş; elini azık torbasına sokarak oradan birkaç lokmalık yemek ve hurma çıkarmış. Hurmaları yiyip bitirince çekirdeklerini ileriye doğru fırlatmış.

Yemeğini henüz bitirmiş ki, ihtiyarlıktan ak pak olmuş ve elinde kılıcıyla ilerleyen çok iri bir cinin ortaya çıktığını görmüş. Cin tüccara yaklaşarak:

— Ayağa kalk! Oğlumu nasıl öldürdüysen ben de seni öyle öldüreceğim, demiş.

Tüccar cinin bu sözlerinden daha çok görünüşünden korkarak ve tir tir titreyerek, ona cevap vermiş:

—Ben senin çocuğunu nasıl öldürebilirim?

Bunu duyan cin, “ Hurmaları yiyince çekirdeklerini fırlattın. Çekirdekler oğlumun göğsüne çarptı; onu yaraladı ve hemen oracıkta öldü.” demiş.

Tüccar bağırarak “ Affedin beni!” demiş.

— Af dilemekle bu iş kapanmaz. Ben de seni öldüreceğim.

— Eğer oğlunuzu öldürmüşsem bunu bilmeyerek yapmışımdır; hayatımı bağışlamanız için size yalvarıyorum.

Cin, “Hayır, olmaz” demiş ve hemen tüccarı tutmuş, onu öldürmek için kılıcını havaya kaldırmış. Bu esnada tüccar, suçsuzluğunu kanıtlamaya çalışmış ve onu affetmesi için cine yalvarmış. Cin ise bu yalvarmalara hiç kulak asmamış. Zavallı tüccar oracıkta hemen ölmek için cine:

— Dur! Ben yalan nedir bilmem ve de çok zenginimdir; çocuklarım ve bir de eşim var. Sonra, evimde bana emanet edilmiş mallar bulunuyor. Bana izin ver, evime gidip işlerimi yoluna koyayım. Bunları tamamlayınca yılsonunda sana, bu bahçeye, geri dönerim. Sana işlerim bitince geri döneceğime yemin ederim.

Demiş. Cin de tüccarın sözlerine inanmış ve yılsonunda dönmek üzere onu serbest bırakmış.

Tüccar ülkesine döndüğünde tüm olup bitenleri ailesine anlatmış, cine söz verdiği gibi işlerini yoluna koymuş. Olup bitenler karşısında tüccarın ailesi çok üzülmüş. Tüccar yılsonuna kadar ailesi ve akrabaları ile birlikte yaşamış.

Yılsonu geldiğinde tüccar, gözü yaşlı ailesi ve sevdiklerini arkasında bırakarak cin ile buluşacakları bahçenin yolunu tutmuş.

Tüccar, söz konusu olan bahçeye varmış. O gün yeni yılın ilk günüymüş. Zavallı tüccar oturmuş bahtına ağlarken, yanında boynu zincirli bir ceylan sürükleyerek bir ihtiyar çıkagelmiş. İhtiyar, tüccarı selamladıktan sonra; ona insanlar için pek de güvenilir olmayan bu bahçede ne aradığını sormuş. Bunun üzerine tüccar, cinle olan serüvenini ve burada oturmasının sebebini anlatmış. Ceylanın sahibi ihtiyar tüccarın anlattıklarına çok şaşırılmış ve bu maceranın sonunu görmeden burada gitmeyeceğini söylemiş. Sonra tüccarın yanına oturmuş.

Ceylanın sahibi ihtiyar ile tüccar otururlarken, birdenbire siyah renkli iki taziyla ikinci bir ihtiyar çıkagelmiş; yaklaşp ikisini de selamlamış ve onlara, pek de güvenilir olmayan bu bahçede ne yaptıklarını sormuş. Bunun üzerine ona öyküyü baştan sona anlatmışlar. İkinci ihtiyar da öyküyü çok ilgi çekici bulmuş ve o da yanlarına merakla oturmuş. Ancak o da yanlarına henüz oturmuşken yanında katır bulunan üçüncü bir ihtiyar da çıkagelmiş. Yine o da selam verip, bu bahçede oturmalarının sebebini sormuş, onlar da baştan tüm olanları anlatmışlar. Üçüncü ihtiyar da meraktan tüccar ve diğer iki ihtiyarın yanlarına oturmuş.

Tam o sırada bir toz bulutu yükselmiş ve çayırın ortasına doğru şiddetli bir fırtına esmiş. Sonra toz dağılmış ve elinde kılıcıyla cin ortaya çıkmış. Cin, hiç kimseyi selamlamadan doğruca tüccara yaklaşmış ve onu kolundan kavrayarak, “Gel! Oğlumu nasıl öldürdüysen ben de seni öldüreceğim!” demiş.

Ceylanın sahibi ilk ihtiyar, sonunda yüreklerek cinin ellerine sarılmış:

— Ey, cinlerin padişahı! Sana bu ceylanla olan serüvenimi anlatırsam ve sen bundan etkilenirsen, karşılığında, beni bu tüccarın suçunun üçte birini bağışlayarak ödüllendirir misin?

Diye sormuş. Cin:

— Evet, hiç kuşkun olmasın, saygıdeğer ihtiyar! Bana öykünü anlatırsan, ben de onu olağanüstü bulursam, tüccarın suçunun üçte birini bağışlarım, demiş.

Birinci ihtiyar başlamış ceylanı ile başından geçenleri anlatmaya.....

.....

(Sadeleştirilmiştir.)

Binbir Gece Masalları, s.60-62, Cilt 1/1

Çeviren: Âlim Şerif Onaran

Yapı Kredi Yayınları

Ek-7: Tüccar ile Cin Metni Etkinlikleri

ETKİNLİKLER

ETKİNLİK 1: Dinlediğiniz metinde yer alan kahramanların özelliklerini aşağıda uygun olan yerlere yazınız.

Tüccar	Cin
-	-
-	-
-	-
-	-
1. ihtiyarın yanındaki hayvan	
2. ihtiyarın yanındaki hayvan	
3. ihtiyarın yanındaki hayvan	

ETKİNLİK 2: Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

- Cin,..... için tüccarın canını almak istiyor.
- İhtiyarların tüccarın yanında kalmak istemelerinin sebebi.....
- Tüccar, için yıl sonuna kadar cinden izin istiyor.
- İhtiyarlar, tüccarın beklediği bahçe için şaşırılmışlar.

ETKİNLİK 3: Aşağıdakilerden hangisi/ hangilerinden metinde bahsedilmemektedir?

Metinde yer alanlara (+), yer almayanlara (-) işareti koyunuz.

- () İhtiyarların anlattıkları hikâyeler
- () Tüccarın ülkesinin adı
- () Cinin çocuğunun neden öldüğü
- () Tüccarın ailesi

ETKİNLİK 4: Aşağıda verilen cümleleri hikâyenin oluş sırasına göre sıraya koyunuz.

a- Tüccar, ailesine tüm olup bitenleri anlatmış.	1. olay... b...
b- Tüccar, işini yapmak için seyahat etmeye çıkmış.	2. olay
c- Cin, ihtiyara hikâyesini anlatması için izin vermiş.	3. olay
d- Tüccar, yemek için azık torbasından yemek ve hurma çıkarmış.	4. olay
e- Yanında ceylanıyla birlikte bir ihtiyar tüccarın yanına gelmiş.	5. olay

ETKİNLİK 5: Tüccarın cinin elinden kurtulması gerek. İlk hikâyeyi birinci ihtiyar anlatarak tüccarın suçunun üçte birini bağışlatacağı. Birinci ihtiyar sizsiniz. Cine ceylanınızla yaşadığınız öyle bir masal anlatın ki cin tüccarın suçunu bağışlasın. (Kompozisyon kurallarına uyunuz.)

Ek-8: Oyuncak Metni Ders Planı

Metnin Türü: Hikâye

Ders Süresi: 40 dk.

Metnin süresi: 03:30 dk.

Metne Hazırlık:

Öğrencilere boş zamanlarında neler yapmaktan hoşlandıkları sorulur. Çeşitli oyunları oynamaktan hoşlandıklarını söyleyecek olan öğrencilere oyuncaklarla oynayıp oynamadıkları sorulur. Oyuncaklarla kimlerin oynadığı sorulur ve öğrencilerin dikkatini çekmek için “Bakalım dinleyeceğimiz metinde oyuncakla kim oynuyor?” denilerek metne geçilir.

Dinleme ve Anlama:

Metin bir kez dinletilir. Metin ikinci kez dinletilmeden önce öğrencilerden olayları iyi takip etmeleri gerektiği hatırlatılır. Bu sırada öğrencilerin başkalarını rahatsız etmeden dinleyip dinlemedikleri gözlemlenir.

Metni Anlama ve Çözümleme:

- Öğrencilerden, metnin konusunu bulmaları istenir. (Etkinlik 1)
- Öğrencilerden, metinde adı geçen varlığı ve özelliklerini belirtmesi istenir. (Etkinlik 2)
- Öğrencilerden, metindeki olaya dayalı sebep sonuç ilişkisini bulmaları istenir.. (Etkinlik 3)
- Öğrencilerden, metinle ilgili soruları cevaplama istenir. (Etkinlik 4)

Öğrencilere dinledikleri hikâyenin gerçek olup olmayacağı sorulur. Yaşanması mümkün olan ya da yaşanan olayları anlatan metinlere hikâye dendiği öğrencilere hatırlatılır.

Yazma:

- Öğrencilerden en sevdikleri oyuncakları tanıtmaları ve onunla olan arkadaşlıklarını anlatmaları istenir. (Etkinlik 5)

Ek-9: Oyuncak Metni

OYUNCAK

Kızımın iki torunumun evden çıkmalarını bekliyorum. Pencereden bakıyorum, onlar gözden kayboluncaya kadar. Sonra hemen torunlarımın odasına giriyorum, dolabı açıyorum... En sevdiğim, elektrikli tren... Özene bezene rayları yerleştiriyorum. Vagonları koyuyorum rayların üstüne, basıyorum düğmeye. Sahici lokomotifler gibi... “Çuf çuf çuf!...” Uzanıyorum yere; trenin gidişini, istasyonda duruşunu sonra yeniden hareket edişini seyrediyorum. Arada bir lokomotiften “düüt” diye düdük sesi çıkıyor. “Çuf çuf çuf!...” Bayılıyorum torunlarımın oyuncak trenleriyle oynamaya. Altmış

yaşını çoktan geçmiş birinin, oyuncaklarla böyle oynaması garip gelebilir çoğu kişiye. Belki gerçekten de öyle... Oyuncaklarla oynamak aslında çocukların hakkı... Ama ne yapabilirim ki? Bu yaşta olmama rağmen ben de seviyorum oyuncaklarla oynamayı!

Trenden sonra bebeği alıyorum. Anahtarını kurup yere koyuyorum. Tıpkı canlıymış gibi tıpış tıpış yürüyor bana doğru. Masmavi gözleri, sapsarı saçları var. Yatağına yatırınca gözleri kapanıyor. Karnına basınca, “Mama!” diyor, canlı gibi... Elbiseleri de öylesine hoş ki!.. Başında fiyonklu bembeyaz bir de kurdelesini var. Sonra helikopteri çalıştırıyorum. Yüksekten bırakıyorum aşağı, hop! Sahici helikopter gibi ses çıkartıyor, pervanesini döndüre döndüre süzüle süzüle yere iniyor. Hep, kızımın torunlarımın evden çıkmalarını gözlüyorum, oyuncaklarla oynamak için... Bayağı seviyorum onlar evden ayrılınca... Kızımın, torunlarımın yanında oynamaya doğrusu utaniyorum. Onların evden çıkmalarını dört gözle bekliyorum. Arada bir dışarıya bakıyorum, kızımın torunlarım geliyorlar mı diye. Bir keresine öyle dalmıştım ki elektrikli trenle oynarken gelişlerini fark edememişim. Kızım, beni yere yatmış trenle oynarken görünce katıla katıla gülmüş, bana:

-Ne o baba, çocukluğa mı özendin, diye takılmıştı. Utancımın kıpkırmızı olmuştu o günden sonra daha çok dikkat ediyordum. Sık sık dışarıya bakıyorum, gelen var mı diye. Öyle güzel oynuyordum ki... İşte o kadar olur... Çocuklar gibi!.. Her şeyi unuttuyordum. Dizlerimdeki o acımasız romatizma ağrılarını bile. Her şeyi unuttuyordum oyuncakların arasında. Biliyorum, benim yaşımda birine aykırı iş, böyle çocuklar gibi oynamak... Ama ne yapayım, elimde değil. Bir yanımda çocuk kalmış!.. Çocukluğumsa çok uzaklarda kaldı. Kaybettim gitti onu! Elektrikli trenlerim; yürüyen konuşan bebeklerim filân olmadan...Oyuncaklarım olmadan kaybettim çocukluğumu!.. İşte bu yüzden efendim, işte bu yüzden... Onlar gidince hemen oyuncakların bulunduğu dolabı açıyorum. Oyuncakları ortaya çıkarıyorum. Oynuyordum... Oynuyordum... Benim çocukluğumda hiç oyuncakım olmamıştı.

Erdoğan TOKMAKÇIOĞLU

Ege’de Neşeli Günler

(Kısaltılmıştır.)

Ek-10: Oyuncak Metni Etkinlikleri

ETKİNLİKLER

ETKİNLİK 1: Aşağıda boş bırakılan yeri dinlediğiniz metne göre doldurunuz.

Bana göre dinlediğim metinde

.....

.....
bahsedilmektedir.

ETKİNLİK 2: Dedenin oynamaktan en çok hoşlandığı oyuncaklardan birinin adını ve o oyuncakın özelliklerini yazınız.

(oyuncağın adı)

*

*

*

*

ETKİNLİK 3: Aşağıda boş bırakılan yeri metne göre doldurunuz.

- Dede,

.....

.....

..... için sürekli camdan dışarı bakmaktadır.

ETKİNLİK 4: Dinlediğiniz metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Dede kaç yaşlarındadır?
- Dede, oyuncaklarla oynarken hangi duygulara kapılmaktadır?
- Dede, çocukluğu ile ilgili neler düşünmektedir?

ETKİNLİK 5: En sevdiğiniz oyuncakınızı tanıtırız. Onunla olan arkadaşılığınızı anlatınız. (Oyuncağınızın dış görünüşü nasıldır? Ne zaman aldınız? Bir ismi var mı? Onunla hangi oyunları oynarsınız? Oyuncağınızı paylaşmaktan hoşlanır mısınız?.. gibi soruları göz önünde bulundurarak yazınız. Kompozisyon kurallarına uyunuz.)

Ek-11 : Mektup Metni Ders Planı

Metnin Türü: Mektup

Ders Süresi: 40 dk.

Metnin süresi: 03:05 dk.

Metne Hazırlık:

Öğretmen, sınıfa şu soruları sorar:

- Günümüzde ailenizden ve sevdiğinizden uzaktayken onlarla nasıl iletişim kuruyorsunuz?
- Sözlü olarak hangi iletişim araçlarından faydalanıyorsunuz?
- Yazılı olarak hangi iletişim araçlarından faydalanıyorsunuz?
- Anne ve babalarımız sizin yaşıңызdayken sevdiğinizle nasıl iletişim kuruyorlardı?

Öğretmen, dinlenecek metnin mektup olduğunu söyleyerek öğrencileri dinlemeye hazırlar.

Dinleme ve Anlama:

Metin bir kez dinletilir. Metin, ikinci kez dinletilmeden önce öğrencilerden metindeki duygulara dikkat etmeleri ve metni dikkatle tekrar dinlemeleri istenir. Öğrencilerin başkalarını rahatsız etmeden dinleyip dinlemedikleri gözlemlenir.

Metni Anlama ve Çözümleme:

- Öğrencilere, gelecekte yapmak istedikleri meslekle ilgili sorular sorulur. (Etkinlik 1)
- Öğrencilerden, mektupta anlatılanlardan hareketle anne ve kızın duygularını bulmaları istenir. (Etkinlik 2)
- Öğrencilerden, mektubun yazılma amacını bulmaları istenir. (Etkinlik 3)
- Öğrencilerin mektubun içeriğine ait soruları cevaplaması istenir. (Etkinlik 4)

Dinledikleri metnin türünün ne olduğu öğrencilere bir kez daha sorulur. Mektupta özellikle duygulara ve düşüncelere daha çok yer verildiği öğretmen tarafından belirtilir. Dinlenen mektubun resmi bir mektup değil özel bir mektup olduğu öğrencilere fark ettirilir.

Yazma:

- Öğrencilerden, annenin kızına cevap olarak yazacağı mektubu yazmaları istenir. (Etkinlik 5)

Ek-12: Mektup Metni

MEKTUP

Canım Anneciğim,

Uzun zamandır ayrı kaldığımız için seni çok özledim. Bu mektupla da özlemimi biraz olsun dindirmek istedim. Nasılsın anneciğim? Biliyorum, ben bu kadar uzaktayken sen orada hiçbir zaman iyi olamıyorsun. Ama beni merak etme anneciğim, ben çok iyiyim burada. Çok az bir zaman sonra geleceğim. Biliyorum anneciğim, bana bazen çok kızyıyorsun. O kadar çok özlüyorsun ki neden bu kadar uzak bir şehirde okumayı tercih ettiğimi sorup duruyorsun kendi kendine. Sonra kendini tutamayıp ağlıyorsun. Ben senin bu halini hep hissediyorum. Ben de tutamıyorum kendimi ağlıyorum. İnan anneciğim ben de seni herkesten ve her şeyden çok özlüyorum. Ama buraya gelmek zorundayım. İleride hiç kimsenin bizi ayırmaması için şimdi ayrı kalmak zorundayız. Burada birçok zaman senin yokluğunu şiddetli bir şekilde hissettim. Bazen alıp başımı gitmek istedim. İpek gibi ellerinle saçımı okşayıp dizine yatırıp derdimi dinleyip güzel gözlerinle bana bakıp herkesi kıskandıracak o kadife sesinle biricik kızım deyişini duymak için çıkıp gelmek istedim ama olmadı.

Buralar bana çok şey öğretti anneciğim. Her istediğime her istediğim zaman ulaşamayacağımı da öğretti. Bir yerlere gelebilmek için bir şeyleri arkada bırakmayı da fedakârlığı da en önemlisi annenin babanın ve ailenin ne demek olduğunu öğretti anneciğim. Bir söz vardır ya anneciğim, “ana gibi yar olmaz” diye, işte o sözü buraya gelinceye dek anlamamıştım, hissetmemiştim. İlk defa burada şimdi anladım. Burada hissederek yaşadım. Ama şunu da belirtmek istiyorum, burada çok güzel şeyler de yaşıyorum. Okulum çok güzel. Arkadaşarımla ve öğretmenlerimle çok iyi anlaşıyorum. Onlarla çok güzel anlar yaşıyorum. Derslerim bazen beni çok yoruyor ama alıştım artık. Başarılı olmak için elimden gelenin daha fazlasını yapıyorum. Buradan mezun olduğumda çok iyi yerlere geleceğime inanıyorum ve doğru mesleği seçtiğimden eminim. Ben çocukları, okulu ve öğretmenliği gerçekten çok seviyorum.

Anneciğim, sana İstanbul’a gideceğimi söylememiştim. Son zamanlarda arkadaşarımdan ve dayımın kızı Merve’den aldığım davetlerle bu karara vardım. Havaların biraz ısınmasını bekliyorum. Cuma günü dersim olmadığı için hafta sonu ile birleştirip gitmeyi düşünüyorum. Senin bu konudaki düşüncelerini de merak ediyorum. Anneciğim, şimdilik bu kadar yazıyorum. Bu mektubu postaladıktan sonra ödevlerimle ilgileneceğim. Cevabını bekliyorum. Senin vereceğin cevaba göre hazırlıklarımı yapacağım. Ellerinden öpüyorum. Hoşça kal...

Ek-13: Mektup Metni Etkinlikler

ETKİNLİKLER

ETKİNLİK 1: Aşağıdaki soruları mektuba göre cevaplayınız.

- Kız, okulunu bitirdikten sonra hangi mesleğe sahip olacak?
- Kızın sahip olacağı meslek hakkındaki düşünceleri nelerdir?

ETKİNLİK 2: Dinlediğiniz mektuba göre aşağıda belirtilen anne ve kızın özelliklerinden dörder tane seçerek uygun yerlere yazınız.(Bir özellik iki kişiye de ait olabilir.)

- sevgi dolu
- kaygılı
- bazen üzgün
- yaşadıklarından ders almış
- özlem duyan
- şefkat dolu
- geleceğe umutla bakan

Anne	Kız
-	-
-	-
-	-
-	-

ETKİNLİK 3: Aşağıda boş bırakılan yeri dinlediğiniz mektuba göre doldurunuz.

Kız, annesine mektubuiçin yazmış.

ETKİNLİK 4: Aşağıdaki soruları kendinize göre cevaplayınız.

- Gelecekte hangi mesleğe sahip olmak istiyorsunuz? Neden?
- Üniversiteyi okumak istediğiniz bir üniversite ya da şehir var mı? Anlatınız.

ETKİNLİK 5: Siz de annenin kızına cevap olarak yazdığı mektubu kurallara uygun olarak yazınız.

Ek-14: Komşuluk Dinleme Metni Ders Planı

Metnin Türü: Deneme

Ders Süresi: 40 dk.

Metnin süresi: 02:32 dk.

Metne Hazırlık:

Öğretmen, derse girdiğinde öğrencilere şunları anlatır:

“Dün akşam, evde otururken alt daireden sesler geldiğini duydum. Birileri telaşlı telaşlı evin içerisinde koşuşturuyordu. Merak ettim, apartmana çıktım. Diğer komşular da kapılarının önüne çıkmıştı. Seslerin telaşı arttıkça daha çok merak etmeye başladık ve komşunun kapısını çaldık. Çocuğu ranzadan düşmüştü. Meral Abla yani çocuğun annesi ise olayın verdiği şaşkınlıkla ne yapacağını bilemez haldeydi. Çünkü eşi evde yoktu. Durumu öğrenince hemen çocuğu alıp hastaneye götürdük. Neyse ki çocuğun bacağına hafif bir çatlak vardı. Eve döndüğümüzde Meral abla tüm komşulara teşekkür etti. Bizler de komşumuzun çocuğunu zamanında hastaneye yetiştirdiğimiz için mutluyduk.”

Öğretmen, öğrencilere “Meral abla, biz komşular olmasaydık ne yapardı sizce?” diye sorarak komşuluğun önemini öğrencilere hissettirir. Öğrencilere komşuluğun önemi fark ettirildikten sonra metin dinlemeye geçilir.

Dinleme ve Anlama:

Metin iki kez dinletilir. Öğrencilerden metni dinlerken bu kelimelere dikkat etmeleri istenir. Bu sırada öğrencilerin başkalarını rahatsız etmeden dinleyip dinlemedikleri gözlemlenir.

Metni Anlama ve Çözümleme:

- Öğrencilerden, “dayanışma içerisinde olmak, şahit olmak, huzursuzluk” kelimelerinin anlamlarını kendi cümleleri ile açıklamaları istenir. (Etkinlik 1)
- Öğrencilerden, metinde bahsedilmeyen düşünceleri bulmaları istenir. (Etkinlik 2)
- Öğrencilerin komşularımızdan ne tür yardımlar alabileceklerini yazmaları istenir. (Etkinlik 3)
- Öğrencilerden günümüz komşuluk ilişkileriyle ilgili etkinliği yapmaları istenir. (Etkinlik 4)

Öğretmen, öğrencilere “Metinde yazarın komşulukla ilgili düşüncelerine yer verilmiş, yazar komşuluğun önemini belirterek ders vermeyi de amaçlamış. Metinde kahramanlar yok, olaylar yok; bunların yerine düşünceler var. Bu tür düşünce yazılarına deneme diyoruz.” der. Denemede örneklemelere de yer verilmesi gerektiğini belirtir.

Yazma:

- Öğrencilerden “Komşu komşunun külüne muhtaçtır.” atasözünü açıklayan ve bunu örneklerle anlatan bir deneme yazmaları istenir. (Etkinlik 5)

Ek-15: Komşuluk Metni

KOMŞULUK

Türkiye’de komşuluk ilişkilerinin özel bir yeri vardır. Komşuluk ilişkileri gelenek ve göreneklerimizde önemli bir yer tutar. Komşu, komşuya yardım etmek ve dayanışma içerisinde olmak zorundadır. İnsanlar, sevinçlerini ve üzüntülerini komşusuyla paylaşır. Karşılıklı düzen alışverişi komşu dayanışmasının en güzel örneğidir. Bir aile tek başına bütün işlerini göremez, her zaman bir komşu desteğine ihtiyaç duyar. Ödünç ekmek alınmasından çocuk avutmasına, evi gözetleyip korumaktan yeri gelince çiçeklerimizi sulamaya kadar birçok iş komşu yardımıyla görülür. Acı tek başına yaşanmaz. Acılı günde ilk kapıyı çalan komşudur. İnsanın acısını ilk paylaşan komşusudur. Bir cenazede, bir hastalıkta çoğu zaman akrabalarımızdan daha yakındır bize komşularımız. Sevinç de tek başına yaşanmaz. Ailenin mutlu günlerinde yine komşusu yanında olur. Düğünde, sünnette, kız istemede, bayramlarda yine ilk kapımızı çalan ve ilk kapısı çalınan kişiler komşularımızdır. En mutlu günlerimize onlar şahit olur. Atalarımız ev alma komşu al derken iyi komşuluk ilişkilerine dikkat çekmişlerdir. Dolayısıyla yakınlarında oturan komşularının ilişkiler açısından önemi büyüktür. Çünkü kötü komşularla yan yana yaşamak oldukça zordur. Kötü bir komşunun verdiği huzursuzluk gibisi yoktur. Bu sebeple ev almak kadar önemlidir birlikte yaşayacağımız komşularımız. Onlarla ortak duyguları paylaşmalı, sevgi ve saygı içinde olabilmeliyiz. Yurdumuzun insanı komşuluk ilişkilerinin ne derece önemli olduğunun da farkındadır zaten. Göçebe halinde ve çadırlarda yaşarken bile komşuluk içinde olan atalarımız avlarda, şölenlerde komşuluk hakkını gözetir olmuştur. Bundan dolayı komşuluk akrabalıktan sonra gelen ve kimi zaman ondan bile güçlü bağlarla insanları birbirine bağlayan bir yakınlıktır diyebiliriz.

TRT Türkçe Öğreniyorum Radyo Programı

Ek-16: Komşuluk Metni Etkinlikler

ETKİNLİKLER

ETKİNLİK 1: Dinlediğiniz metinde geçen “dayanışma içerisinde olmak, şahit olmak, huzursuzluk” kelimeleri ile ilgili etkinlikleri yapınız.

Bence, “dayanışma içerisinde olmak” kelimesinin anlamı.....

Örnek cümle.....

Bence, “komşu” kelimesinin anlamı

Örnek cümle.....

Bence, “paylaşmak” kelimesinin anlamı

Örnek cümle.....

ETKİNLİK 2: Aşağıdakilerden hangisi/ hangileri metinde yer almamıştır. Metinde anlatılanlar içerisinde yer alanlara (+), yer almayanlara (-) şeklinde işaret koyunuz.

- () Türk kültüründe komşuluk önemli bir yere sahiptir.
() Ev alırken evin güzelliği ön planda tutulmalı.
() Komşuluk kimi zaman akrabalıktan da güçlü bağlarla insanları birbirine bağlar.
() Kötü komşuluk ederseniz komşularımız da bize kötü komşuluk eder.

ETKİNLİK 3: Aşağıda boş bırakılan yeri doldurunuz.

Komşu
komşuya.....
..... gibi konularda yardım eder.

ETKİNLİK 4: Günümüzdeki komşuluk ilişkilerinin çok samimi ve yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bu, özellikle büyük şehirlerde daha fazla görülmektedir.

Bu durumun sebepleri neler olabilir?

-
-
-
-

Bu durumu düzeltmek için neler yapılabilir?

-
-
-
-

ETKİNLİK 5: “ Komşu komşunun külüne muhtaçtır.” Atasözünü örneklerle açıklayarak kurallara uygun bir kompozisyon yazınız.

Ek-17: Harika Çocuk İdil Biret Dinleme Metni Ders Planı

Metnin Türü: Biyografi

Ders Süresi: 40 dk.

Metnin süresi: 04:50 dk.

Metne Hazırlık:

Sınıfta bir müzik aleti çalmayı bilen var mı diye sorulur. Bilen var ise öğrencilerin hangi aleti çaldığı, ne zamandan beri çaldığı öğrenilir. Herhangi bir müzik aleti çalan yoksa öğrencilere bir müzik aleti çalmayı hiç düşünüp düşünmedikleri sorulur. Bugünkü derste iki yaşında müzik aleti çalmaya başlayan bir sanatçının çocukluğundan bir bölüm dinleyeceğiz denir ve öğrenciler dinlemeye hazır hale getirilir.

Dinleme ve Anlama:

Metin bir kez dinletilir. Öğrencilere, metinde geçen “pedagog” kelimesinin anlamını metinden çıkarıp çıkaramadıkları sorulur. Uygun yanıt alınırsa öğrenciden anlamı tekrar etmesi istenerek onaylanır. Eğer “pedagog” un anlamını kimse bilemez ise anlamının “eğitimci” olduğu sınıfa duyurulur. Metin ikinci kez dinletilir.

Metni Anlama ve Çözümleme:

- Öğrencilerden verilen kelimenin metinde geçen anlamını bulmaları istenir. (Etkinlik 1)
- Öğrencilerin metinle ilgili cümleleri içeren doğru/yanlış etkinliğini yapmaları istenir. (Etkinlik 2)
- Öğrencilerden metne yeni bir başlık bulmaları istenir. (Etkinlik 3)
- Öğrencilerin dinlediklerine göre İdil Biret’i anlatmaları istenir. (Etkinlik 4)

Öğrencilerin dikkati, dinlenen metinde bir müzisyenin hayatından bahsedilmesine çekilir. Ünlülerin hayatının tamamını ya da bir kısmını anlatan türün biyografi olduğu öğrencilere belirtilir.

Yazma:

- Öğrencilerden ailesinden bir bireyin hayatını/hayatından bir dönemi anlatan bir biyografi yazmaları istenir.

Ek-18: Harika Çocuk İdil Biret Metni

HARİKA ÇOCUK İDİL BİRET

Radyoda duyduğu orkestra eserlerinin esas melodisini ayırt edip tek parmağı ile piyanoda çalmaya başladığında henüz iki buçuk yaşındaydı. Dört yaşına doğru duyduğu eserleri piyanoya ilk oturuşta artık iki elini de kullanarak en küçük bir hata bile yapmadan tekrarlıyordu. Öyle bir kulağa sahipti ki otomobillerin kornasından tabak çanak şangırtısına kadar her sesin notasını söylüyordu. Do-mi-la gibi. Küçük İdil'i dinleyip de heyecanlanmayan müzisyen yoktu. Özellikle herkes için güç olan trans pozisyonu yani bir eseri yazıldığından başka bir tonda çalmayı son derece kolaylıkla ve bunu istinasız her tondan yapabiliyordu. Bu becerisiyle onu dinleyen yerli yabancı bütün müzisyenleri hayrete düşürüyordu. Öte yandan büyüklerin onu dinlerken şaşkınlık göstermeleri küçük kızın hiç hoşuna gitmiyordu. Bir gün içlerinde ünlü besteci Adnan Saygun'un da bulunduğu bir grubun yüzlerindeki şaşkın ifadeyi 'Miki fare'ninkine benzetti. Miki fareyi de pek sevmediği için "Hepiniz Miki faresiniz!" deyiverdi. Annesi şöyle bir anı anlatıyor: İstanbul'da yaşayan Macar kemancı ve müzik pedagogu Karl Berger'i ziyarete gitmişler. İdil, kendisine büyük hayranlık gösteren Berger'e birçok eser çaldıktan sonra o güne kadar ailesinin ondan hiç duymadığı bir eser daha çalmış. Meğer bu eseri Ankara'dan hareket etmeden önce öğretmeni Mithat Fenmen'den dinlemişmiş. Sen bunu ne zaman öğrendin diye sorulunca küçük kız gayet doğal bir şey söylüyor gibi trende cevabını vermiş.

Gelelim küçük piyanistin tüm yaşamını yönlendirecek akşama. Ankara'daki öğretmeni piyanist Mithat Fenmen kendi konserlerinden birine İdil'le anne babasını da çağırılmış. Konser dinleyicileri arasında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ile eşi de varmış. Öğretmeninin konseri bitince dört buçuk yaşındaki çocuğu kucakta sahneye çıkarmışlar. Çok alçak gelen piyano iskemlesini yükseltmek için üzerine bir yığın nota koyarak oturtmuşlar. Başlamış öğretmenin anons ettiği parçaları aynı bugün yaptığı gibi çok sakın ve rahat bir şekilde çalmaya. Salonu yıkacakmış gibi kopan şiddetli alkışları hiç yadırgamıyormuş. Kalabalık önünde ve sahnede çalmak sanki onun ezelden beri yaptığı bir işmiş. Oyuncaklarıyla oynuyor gibi en doğal halindeymiş. Üçüncü parça olarak Beethoven'in ofes 49 sonatının menüet bölümünü çalmış. Hiç inmek istemediği sahneden ana babasının ısrarları ile yine kucakta indirilmiş.

Büyük piyanistimiz İdil Biret elli yılı aşkın bir süredir dünya sahnelerinde Türk sıfatını onurla taşıyor ve bu sıfata onur katıyor. Saygın eleştirmenler ona piyanonun ulu hanımefendisi diyor.

TRT Radyosu İdil Biret Özel Programı
(Kısaltılmıştır)

Ek-19: Harika Çocuk İdil Biret Metni Etkinlikleri

ETKİNLİKLER

Pedagog: Eğitimci

ETKİNLİK 1: Aşağıdaki soruyu dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

“ Öyle bir kulağa sahipti ki otomobillerin kornasından tabak çanak şangırtısına kadar her sesin notasını söylüyordu.” Cümlesinde geçen kulak kelimesinin anlamı sizce ne olabilir?

ETKİNLİK 2: Dinlediğiniz metne göre aşağıdaki boşlukları doğru (D) yada yanlış (Y) olarak işaretleyiniz.

() İdil Biret, çok küçük yaşlardan itibaren piyano çalmaya başlamıştır.

() İdil Biret, o günkü konserden sonra haber programlarına çıkmış ve küçük çocuğu tüm

Türkiye tanımıştır.

() İdil Biret, elli yılı aşkın süredir dünya sahnelerinde yer almaktadır.

() İdil Biret, piyanonun dışında keman da çalmaktadır.

() Öğretmeninin konserinden sonra İdil, sahneye çıkmak istememiştir.

ETKİNLİK 3: Dinlediğiniz metnin başlığını siz olsaydınız ne koyardınız?

ETKİNLİK 4: Dinlediğiniz metne göre İdil Biret kimdir? Anlatınız.

ETKİNLİK 5: Ailenizdeki bir bireyin hayatını/ hayatından bir dönemi kompozisyon kurallarına uyarak anlatınız.

Ek-20: Kompozisyon Değerlendirme Ölçeği**KOMPOZİSYON DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ****Okulun Adı:****Öğrencinin Adı:**

<i>Olaya Dayalı Metinler</i>	Deve ile Fare	Tüccar ile Cin	Oyuncak
Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat etmiştir.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Standart Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurmuştur.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Tekrara düşmeden yazmıştır.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Yazım ve noktalama kurallarına uymuştur.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Yazıya zenginlik katan unsurlara(atasözü, deyim, alıntı, örnekleme, vb.) yer vermiştir.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulmuştur.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Kahramanların özellikleri belirtilmiştir.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Olaylar arasında sebep- sonuç ilişkilerine yer vermiştir.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	
Olayın serim, düğüm, çözüm bölümlerine yer verilmiştir.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)

<i>Düşünceye Dayalı Metinler</i>	Mektup	Komşuluk	İdil Biret
Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat etmiştir.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Standart Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurmuştur.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Tekrara düşmeden yazmıştır.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Yazım ve noktalama kurallarına uymuştur.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Yazıya zenginlik katan unsurlara(atasözü, deyim, alıntı, örnekleme, vb.) yer vermiştir.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulmuştur.		(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Yazı, bir mesaj içermektedir.		(1) (2) (3)	
Yazıda ana fikir yardımcı fikirlerle desteklemiştir.		(1) (2) (3)	
Yazıyı sağlam, etkileyici ifadelerle sonuca bağlamıştır.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)
Yazısında giriş, gelişme, sonuç bölümlerine yer vermiştir.	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)	(1) (2) (3)

Ek-21: Kompozisyon Değerlendirme Ölçeği İçeriği

KOMPOZİSYON DEğERLENDİRME ÖLçEğİ İçERİğİ

- Kâğıt ve sayfa düzenine dikkat etmiştir.
 - (1) Kâğıt düzeni yok, gerekli boşluklara dikkat edilmemiştir.
 - (2) Kâğıt düzeni göz önünde bulundurulmuş ancak gerekli özen gösterilmemiştir.
 - (3) Gerekli boşluklar bırakılmış, kâğıt ve sayfa düzenine dikkat edilmiştir.

- Standart Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurmuştur.
 - (1)Standart Türkçenin kurallarına uymayan cümlelerden oluşmuştur yazı.(Ör:geliyoz, napıyosun...)
 - (2)Standart Türkçenin kurallarına uymayan cümlelere az da olsa yer verilmiştir.
 - (3) Standart Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurmuştur.

- Tekrara düşmeden yazılmıştır.
 - (1) Tekrara oldukça fazla yer verilmiştir.
 - (2) Tekrara nadiren yer verilmiştir.
 - (3) Tekrara yer verilmemiştir.

- Yazım ve noktalama kurallarına uyulmuştur.
 - (1) Yazım ve noktalama kuralları ile ilgili oldukça fazla hata yapılmıştır.
 - (2) Yazım ve noktalamada yer yer hatalar yapılmıştır. Bu hatalar kompozisyonun akışını bozmaktadır.
 - (3) Yazım ve noktalamada yapılan hatalar oldukça azdır.

- Yazıya zenginlik katan unsurlara(atasözü, deyim, alıntı, örnekleme, vb.) yer vermiştir.
 - (1) Yazıya zenginlik katan unsurlara yer verilmemiştir.
 - (2) Yazıya zenginlik katan unsurlara yeterli düzeyde yer verilmemiştir
 - (3) Yazıya zenginlik katan unsurlara yeterli düzeyde ve yerli yerince yer verilmiştir.

- Yazıya, konuyla ilgili kısa ve dikkat çekici bir başlık bulmuştur.
 - (1) Başlık bulunmamaktadır.
 - (2) Başlık, farklı ve dikkat çekici değildir.
 - (3) Başlık, konuyla ilgili, kısa ve dikkat çekicidir.

- Olayın serim, düğüm, çözüm bölümü verilmiştir.
 - (1) Serim, düğüm, çözüm bölümlerine yer verilmemiştir.
 - (2) Serim, düğüm, çözüm bölümlerine ve bölümler arası geçişe yeterli düzeyde yer verilmemiştir.
 - (3) Serim, düğüm, çözüm bölümlerinin her birine ve bölümler arasında ardışıklık ve tutarlılık yeterli düzeyde olmak üzere yer verilmiştir.

- Kahramanların özellikleri belirtilmiştir.
 - (1) Kahramana/ kahramanlara yer verilmemiştir.
 - (2) Kahramana/ kahramanlar hakkında yeterli bilgi ve ayrıntıya yer verilmemiştir.
 - (3) Kahraman/ kahramanlar hakkında fiziksel görünüş, karakter özellikleri gibi bilgi ve ayrıntıya yer verilmiştir.

- Olaylar arasında sebep- sonuç ilişkilerine yer verilmiştir.
 - (1) Olaylar arası sebep- sonuç ilişkisine yer verilmemiştir.
 - (2) Olaylar arası sebep- sonuç ilişkisi kuvvetli değildir ve ana olayın gerekçesini açıklar nitelikte yer verilmemiştir.
 - (3) Olaylar arası sebep- sonuç ilişkisine kuvvetli ve ana olayın gerekçesini açıklar nitelikte yer verilmiştir.

- Yazıda giriş, gelişme, sonuç bölümlerine yer verilmiştir.
 - (1) Giriş, gelişme, sonuç bölümlerine yer verilmemiştir.
 - (2) Giriş, gelişme, sonuç bölümlerine ve bölümler arası geçişe yeterli düzeyde yer verilmemiştir.
 - (3) Giriş, gelişme, sonuç bölümlerinin her birine ve bölümler arasında ardışıklık ve tutarlılık yeterli düzeyde olmak üzere yer verilmiştir.

- Yazıda amaç- sonuç ilişkilerine yer verilmiştir.
 - (1) Yazıda amaç- sonuç ilişkilerine yer verilmemiştir.
 - (2) Yazıda amaç- sonuç ilişkilerine kuvvetli ve ana fikri destekleyici nitelikte yer verilmemiştir.
 - (3) Yazıda amaç- sonuç ilişkilerine kuvvetli ve ana fikri destekleyici nitelikte yer verilmiştir.

- Yazı, bir mesaj içermektedir.
 - (1) Yazı, bir mesaj içermemektedir.
 - (2) Yazıda verilmek istenen mesaj belli değildir ya da birden çok mesajı içermektedir.
 - (3) Yazının bütününe içerir nitelikte bir mesaj içermektedir.

- Yazı sağlam, etkileyici ifadelerle sonuca bağlanmıştır.
 - (1) Yazı, bir sonuca bağlanmamıştır.
 - (2) Yazı, kuru bir ifadeyle sonuca bağlanmıştır
 - (3) Yazı sağlam, etkileyici, kısa ve öz ifadelerle sonuca bağlanmıştır.

- Yazının ana fikri, yardımcı fikirlerle desteklenmiştir.
 - (1) Yazının ana fikri, yardımcı fikirlerle desteklenmemiştir.
 - (2) Yazının ana fikri, yardımcı fikirlerle yeterli düzeyde desteklenmemiştir.
 - (3) Yazının ana fikri, yardımcı fikirlerle yeterli düzeyde desteklenmiştir.

Ek-23: Belirlenen Anahtar Kelimeleri Transfer Etme Ölçeği İçeriği

BELİRLENEN ANAHTAR KELİMELERİ TRANSFER ETME ÖLÇEĞİ İÇERİĞİ

1. Dinleme Metni: DEVE İLE FARE

Yazma Etkinliği: Dinlediğiniz “Deve ile Fare” adlı metnin yerine “Kedi ile Fare” olsaydı farenin hikâyesi nasıl olurdu?

Kendini beğenmek

- (1) “Kendini beğenmişlik” kelimesi veya eş anlamlıları kullanılmamıştır.
- (2) “Kendini beğenmişlik” kelimesi direkt olarak kullanılmamış sezdirilmiştir.
- (3) “Kendini beğenmişlik” kelimesi veya eş anlamlıları (kibirlik, ukalalık, vb.) metinde geçen anlamıyla kullanılmıştır.

Arkadaşını kırmak/kırmamak

- (1) “Birisini kırmak/ kırmamak” kelimesi veya eş anlamlıları kullanılmamıştır.
- (2) “Birisini kırmak/ kırmamak” kelimesi direkt olarak kullanılmamış sezdirilmiştir.
- (3) “Birisini kırmak/ kırmamak” kelimesi veya eş anlamlıları (üzmek, darıltmak, incitmek, vb.) metinde geçen anlamıyla kullanılmıştır.

Ders vermek

- (1) “Ders vermek” kelimesi veya eş anlamlıları kullanılmamıştır.
- (2) “Ders vermek” kelimesi direkt olarak kullanılmamış sezdirilmemiştir.
- (3) “Ders vermek” kelimesi veya eş anlamlıları (azarlamak, sert davranmak, sert bir karşılıkla yola getirmek, vb.) metinde geçen anlamıyla kullanılmıştır.

Büyük-küçük ilişkisi

- (1) Kedi ile fare arasındaki “ Büyük- küçük ilişkisi” belirtilmemiştir.
- (2) Kedi ile fare arasındaki “ Büyük- küçük ilişkisi” sezdirilmiştir.
- (3) Kedi ile fare arasındaki “ Büyük- küçük ilişkisi” belirtilmiştir.

2. Dinleme Metni: TÜCCAR İLE CİN

Yazma Etkinliği: Tüccarın cinin elinden kurtulması gerek. Birinci ihtiyar sizsiniz. Cine ceylanınızla yaşadığımız öyle bir masal anlatın ki cin tüccarın suçunu başlasın.

Affetmek

- (1) “Affetmek” kelimesi veya eş anlamlıları kullanılmamıştır.
- (2) “Affetmek” kelimesi direkt olarak kullanılmamış sezdirilmiştir.
- (3) “Affetmek” kelimesi veya eş anlamlıları (bağışlamak vb.) metinde geçen anlamıyla kullanılmıştır.

Söz vermek

- (1) “Söz vermek” kelimesi veya eş anlamlıları kullanılmamıştır.
- (2) “Söz vermek” kelimesi direkt olarak kullanılmamış sezdirilmiştir.

(3) “Söz vermek” kelimesi veya eş anlamlıları (yemin etmek, ant içmek vb.) metinde geçen anlamıyla kullanılmıştır.

Macera

- (1) İhtiyarın anlattıkları bir olayı içermemektedir, macera niteliğinde değildir.
- (2) İhtiyarın anlattıkları yeteri kadar ilgi çekici ve ilginç bir olayı içermemektedir.
- (3) İhtiyarın anlattıkları ilgi çekici ve ilginç bir olayı içermektedir.

Zincirli Ceylan

- (1) Ceylan karakter olarak yer almamaktadır.
- (2) Ceylan yardımcı karakter olarak yer almaktadır.
- (3) Ceylan ana karakter olarak yer almaktadır.

3. Dinleme Metni: OYUNCAK

Yazma Etkinliği: En sevdiğiniz oyuncuğınızı tanıtır. Onunla olan arkadaşlığınızı anlatınız.

Oynamak

- (1) “Oynamak” kelimesi veya eş anlamlıları kullanılmamıştır.
- (2) “Oynamak” kelimesi direkt olarak kullanılmamış sezdirilmemiştir.
- (3) “Oynamak” kelimesi veya eş anlamlıları (eğlenmek, zaman geçirmek, oyalanmak, vb.) metinde geçen anlamıyla kullanılmıştır.

Yaş Dönemi

- (1) Oyuncaklarıyla oynadığı yaş dönemi belirtilmemiştir.
- (2) Oyuncaklarıyla oynadığı yaş dönemi direkt olarak belirtilmemiş sezdirilmiştir.
- (3) Oyuncaklarıyla oynadığı yaş dönemi ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Oyuncakların özellikleri

- (1) “Oyuncakların özellikleri”ne yer verilmemiştir.
- (2) “Oyuncakların özellikleri”ne sezdirilerek yer verilmiştir.
- (3) “Oyuncakların özellikleri”ne metindeki gibi ayrıntılı bir şekilde yer verilmiştir.

Aile

- (1) Oyuncaklarla olan ilişkilerinde “aile” faktöründen bahsedilmemiştir.
- (2) Oyuncaklarla olan ilişkilerinde “aile” faktöründen dolaylı olarak/ sezdirerek bahsedilmiştir.
- (3) Oyuncaklarla olan ilişkilerinde “aile” faktöründen bahsedilmiştir.

4. Dinleme Metni: MEKTUP

Yazma Etkinliği: Siz de annenizin kızına cevap olarak yazdığı mektubu kurallarına uygun olarak yazınız.

Özlem

- (1) Annenin kızına olan özleminden bahsedilmemiştir.
- (2) Annenin kızına olan özlemi sezdirilmiştir.

(3) Annenin kızına olan özlemi açıkça belirtilmiştir.

Sevgi

(1) Annenin kızına olan sevgisinden bahsedilmemiştir.

(2) Annenin kızına olan sevgisi sezdirilmiştir.

(3) Annenin kızına olan sevgisi açıkça belirtilmiştir.

Merak

(1) Annenin kızına olan merakından bahsedilmemiştir.

(2) Annenin kızına olan merakı sezdirilmiştir.

(3) Annenin kızına olan merakı açıkça belirtilmiştir.

İstanbul

(1) Annenin kızına İstanbul'a gitmesi için vereceği izinden bahsedilmemiştir.

(2) İstanbul, yalnızca söz konusu edilmiştir.

(3) Annenin kızına İstanbul'a gitmesi için vereceği izinden bahsedilmiştir.

5. Dinleme Metni: KOMŞULUK

Yazma Etkinliği: "Komşu komşunun külüne muhtaçtır." Atasözünü örneklerle açıklayarak kurallara uygun bir kompozisyon yazınız.

Kültür

(1) Komşuluğun kültürümüzdeki öneminden bahsedilmemiştir.

(2) Komşuluğun kültürümüzdeki önemi sezdirilmiştir.

(3) Komşuluğun kültürümüzdeki öneminden bahsedilmiştir.

Yardım etmek

(1) "Yardım etmek" kelimesi veya eş anlamlıları kullanılmamıştır.

(2) "Yardım etmek" kelimesi direkt olarak kullanılmamış sezdirilmiştir.

(3) "Yardım etmek" kelimesi veya eş anlamlıları (destek olmak, yardımcı olmak, imdadına koşmak, vb.) metinde geçen anlamıyla kullanılmıştır.

Ev

(1) "Ev" kelimesi veya eş anlamlıları kullanılmamıştır.

(2) "Ev" kelimesi direkt olarak kullanılmamış sezdirilmiştir.

(3) "Ev" kelimesi veya eş anlamlıları (hane, daire, vb.) metinde geçen anlamıyla kullanılmıştır.

İyi gün/ kötü gün

(1) Komşuluk ilişkilerindeki "İyi gün/ kötü gün" kavramından bahsedilmemiştir.

(2) Komşuluk ilişkilerindeki "iyi gün/kötü gün" kavramı sezdirilmiştir.

(3) Komşuluk ilişkilerindeki "iyi gün/kötü gün" kavramından açıkça metindeki gibi bahsedilmiştir.

6. Dinleme Metni: İDİL BİRET

Yazma Etkinliği: Ailenizdeki bir bireyin hayatını/ hayatından bir dönemi kompozisyon kurallarına uyararak yazınız.

Çocukluk/ gençlik/yaşlılık

(1) Bahsedilen kişinin yaşamındaki çocukluk/ gençlik/ yaşlılık dönemlerinden hiçbirine yer verilmemiştir.

(2) Bahsedilen kişinin yaşamındaki çocukluk/ gençlik/ yaşlılık dönemleri ya da dönemlerinden biri direkt olarak belirtilmese de sezdirilmiştir.

(3) Bahsedilen kişinin yaşamındaki çocukluk/ gençlik/ yaşlılık dönemleri ya da dönemlerinden biri ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

Uğraşı / Mesleği

(1) Bahsedilen kişinin herhangi bir uğraşından ya da yaptığı işten bahsedilmemiştir.

(2) Bahsedilen kişinin bir uğraşından ya da yaptığı işten direkt olarak belirtilmemiştir.

(3) bahsedilen kişinin bir uğraşından ya da yaptığı işten ayrıntısıyla bahsedilmiştir.

Bir anısı

(1) Bahsedilen kişinin bir anısına yer verilmemiştir.

(2) Bahsedilen kişinin anısı ayrıntılarıyla anlatılmamıştır.

(3) Bahsedilen kişinin anısı ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

Kişilik özellikleri

(1) Bahsedilen kişinin kişisel özelliklerinden bahsedilmemiştir.

(2) Bahsedilen kişinin kişisel özellikleri sezdirilmiştir.

(3) Bahsedilen kişinin kişisel özelliklerinden bahsedilmiştir.

Ek-24: Kişisel Bilgiler Formu

Kişisel Bilgi Formu:

Sevgili öğrenciler,

Dolduracağınız bilgi formu 6. sınıf öğrencilerine yönelik yapılan yüksek lisans tezinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Vereceğiniz bilgiler, ders notlarınızda etkili olmayacak ve gizli tutulacaktır. İşaretlemelerinizde samimi olmanız araştırmanın gerçeği yansıtmasını sağlayacaktır. Bilime yaptığınız katkıdan ötürü teşekkürler...

1. Cinsiyetiniz

- (1) Kız (2) Erkek

6. Ailenizin aylık geliri ne kadar?

- (1) 750YTL'den az
(2) 751 YTL - 1500 YTL arası
(3) 1501 YTL - 2500 YTL arası
(4) 2501 YTL ve üzeri

2. Annenizin eğitim durumu nedir?

- (1) Okuryazar değil
(2) İlkokul mezunu
(3) Ortaokul mezunu
(4) Lise mezunu
(5) Üniversite mezunu

7. Oturduğunuz yerleşim yeri

- (1) Şehir
(2) Köy

3. Babanızın eğitim durumu nedir?

- (1) Okuryazar değil
(2) İlkokul mezunu
(3) Ortaokul mezunu
(4) Lise mezunu
(5) Üniversite mezunu

8. Sınıftaki yerleşim düzenine göreoturuyorum.

- (1) ön sıralarda (2) orta sıralarda
(3) arka sıralarda

4. Annenizin mesleği nedir?

- (1) Bir işte çalışmıyor
(2) Memur
(3) İşçi
(4) Çiftçi
(5) Esnaf
(6) Diğer(.....)

9. Okul dışında derslerimle ilgili bir kursa ya da dershaneye

- (1) Gidiyorum.
(2) Gitmiyorum.

5. Babanızın mesleği nedir?

- (1) Bir işte çalışmıyor
(2) Memur
(3) İşçi
(4) Çiftçi
(5) Esnaf
(6) Diğer(.....)

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı	Mucur 1984		
Öğr.Gördüğü Kurumlar	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	1999	2002	H.F.E. Anadolu Lisesi
Lisans	2002	2006	Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi
Yüksek Lisans	2007	2009	Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Doktora

Medeni Durum Bekar

Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi :İngilizce

Çalıştığı Kurum (lar)	Başlama ve Tarihleri	Ayrılma	Çalışılan Kurumun Adı
1.	2007	2008	T.K.İ. İlköğretim Okulu
2.	2008	Ahi Evran Üniversitesi

Yurtdışı Görevleri

Kullandığı Burslar

Aldığı Ödüller

Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Topluluklar

Editör veya Yayın Kurulu Üyelikleri

Yurt İçi ve Yurt Dışında katıldığı Projeler

Katıldığı Yurt İçi ve Yurt Dışı Bilimsel Toplantılar

MEB ve Bahçeşehir Üniv. İşbirliğiyle Türkçe Öğretimi Kongresi

I.Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu

II. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı

Yayımlanan Çalışmalar

Diğer

Tarih-İmza
Adı Soyadı

